

Σύμματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

- ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΙΘΑΓΕΝΙΚΟ: ΜΙΑ ΔΥΣΚΟΛΗ ΣΧΕΣΗ
- «ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ», «ΑΝΤΙ-ΕΞΟΥΣΙΑ», «ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ» • ΒΟΛΙΒΙΑ: ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΙΘΑΓΕΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ • MST - ΡΤ: ΜΑΖΙ ΔΕΝ ΚΑΝΟΥΝΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΑ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝΕ • ΕΚΟΥΑ-

ΔΟΡ: ΙΘΑΓΕΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ • ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ: ΜΠΟΛΙΒΑΡΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ • ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: Η ΑΜΠΟ-ΤΙΣ ΕΝΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

- ΚΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΣ... • ΕΙ-ΛΗΣΕΙΣ • ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝ: Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ • ΤΖΟΜΕ ΛΧΟΥΚ: ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΝΟΝΤΑΙ • ΚΑΜΠΑΝΙΑ «ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ»: ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ • ΥΓΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΥ ΖΗΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ • ΤΑΝΙΠΕΡΑ: ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΙΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ • ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ - ΠΕΡΟΥ: ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΠΟΥ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΕΞΟΥΣΙΑ» • ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΜΑΠΟΥΤΣΕ • ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΚΕΡΑΙΖΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ • ΜΥΘΟΙ ΑΠΟ ΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ
- ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: «ΤΣΑΣΚΙΣ» ΚΑΙ «ΚΙΠΟΥΣ»

Σήματα Καπνού

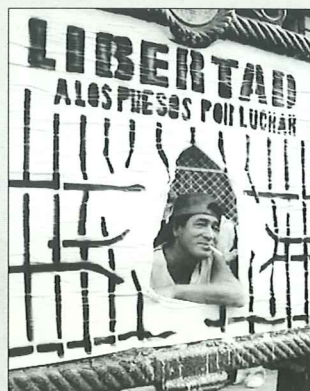
ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έκδοση της
ΟΜΑΔΑΣ
ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
για τη
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ταχ. Διεύθυνση:
Στέκι Μεταναστών,
Τσαμαδού 13, Αθήνα
Τηλ.-Fax: 210-33.03.991,
Τηλ.: 6974 973917
e-mail: ompllaam@yahoo.com

Τιμή: 2 ευρώ

Εξώφυλλο: Αργεντινή,
24 Μαρτίου 2005

«Λευτεριά στους αγωνιστές κρα-
τούμενους». Φωτογραφία: www.
ardearte.com.ar

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ: Σ.Γ., Ν.Κ.
ΤΗΛ. 210 - 9589022, 210 - 3844265

Τεχνική επιμέλεια - παραγωγή: Μ.Μπ.

Συντονισμός ύλης: Μ.Π.

Διορθώσεις κειμένων: Μ.Χ., Ν.Κ.

Η αναδημοσίευση και με οποιονδή-
ποτε τρόπο αναπαραγωγή μέρους
ή όλου του εντύπου είναι απολύτως
θεμιτή και επιθυμητή. Η
αναφορά στην πηγή,
προαιρετική μεν ευ-
κταία δε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΜΑΣ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΣ	1
ΚΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ, ΣΥΝΤΡΟΦΙΣΣΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	2-3
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	4-12
ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ: Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	13-14
ΤΖΟΜΕ ΙΧΟΥΚ: ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΝΟΝΤΑΙ	15-16

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΚΙΝΗΜΑΤΑ, ΚΟΜΜΑΤΑ, ΕΞΟΥΣΙΑ .....

Σκέψεις, προβληματισμοί, αναζητήσεις

• ΕΙΣΑΓΩΓΗ	18-19
• ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΙΘΑΓΕΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ: ΜΙΑ ΔΥΣΚΟΛΗ ΣΧΕΣΗ	20-23
• «ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ», «ΑΝΤΙ-ΕΞΟΥΣΙΑ», «ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ»	24-30
• ΒΟΛΙΒΙΑ: ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΙΘΑΓΕΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ	31-33
• MST - PT: ΜΑΖΙ ΔΕΝ ΚΑΝΟΥΝΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΑ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝΕ	34-36
• ΕΚΟΥΑΔΟΡ: ΙΘΑΓΕΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ...	37-40
• ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ: ΜΠΟΛΙΒΑΡΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	41-44
• ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: Η ΑΜΠΩΤΙΣ ΕΝΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ	45-48

οι σελίδες της Καμπάνιας (ένα σχολείο για την Τσιόπιας)

ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ	49
ΥΓΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΥ ΖΗΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ	50-51
ΤΑΝΙΠΕΡΛΑ: ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΙΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ	52

ένας άλλος κόσμος είναι υπαρκτός

ΠΕΡΟΥ: ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΠΟΥ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΕΞΟΥΣΙΑ»	53-54
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΜΑΠΟΥΤΣΕ	55

ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΚΕΡΔΙΖΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ	56-61
---	-------

μύθοι από τη Βόρεια Αμερική	62-63
-----------------------------------	-------

κάποτε στην Αμερική

«ΤΣΑΣΚΙΣ» ΚΑΙ «ΚΙΠΟΥΣ»	64-65
------------------------------	-------

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΡΙΑ ΣΤΑ «ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ»

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ: 18 ΕΥΡΩ ΓΙΑ 6 ΤΕΥΧΗ

Πολλοί και πολλές από σας, μας έχετε ζητήσει να έρχεται το περιοδικό μας στο σπίτι σας. Συμπληρώστε λοιπόν τα στοιχεία σας και στείλτε μας αυτό το απόκομμα και 18 ευρώ, που είναι η τιμή του περιοδικού + ταχυδρομικά και εμείς αναλαμβάνουμε να σας στέλνουμε 6 τεύχη ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ (6 τεύχη το χρόνο) και οποιαδήποτε άλλη έκδοση πραγματοποιούμε.

Το παραπάνω ποσό μπορείτε να μας το στείλετε:

α) Με ταχυδρομική επιταγή: Αριάδνη Λελάκη, Ανδρούτσου 154, 185 35 Πειραιάς.

β) Με κατάθεση στο λογαριασμό 017 01 021668 52 της Αγροτικής Τράπεζας στο όνομα Γεωργία Ντούσια. (Στην περίπτωση αυτή -αποφεύγετε τα έξοδα της επιταγής- στείλτε μας και αντίγραφο της απόδειξης κατάθεσης. Ταχυδρομικά στην παραπάνω διεύθυνση ή με fax στο 210-3304679).

Όνοματεπώνυμο .....

Διεύθυνση (οδός και αριθμός) .....

Πόλη .....

T.K. ....

Τηλέφωνο ..... Fax* ..... E-mail* .....

(*): Προαιρετικά, αν θέλετε να σας ενημερώνουμε για τις δραστηριότητές μας.

Αγαπημένη μας, Αγγελική μας

Μας έχεις βάλει χωρίς να το θέλουμε και χωρίς να το θέλεις τη δυσκολότερη δουλειά. Να σε αποχαιρετήσουμε. Ψάχνουμε τα λόγια, ψάχνουμε τις λέξεις και κανένας λόγος καμία λέξη δεν μας φαίνεται αρκετή ή κατάλληλη. Πως να βρούμε τις λέξεις για να σε αποχαιρετήσουμε σε αυτό το ταξίδι που βαδίζεις μόνη σου και καμία και κανένας από εμάς δεν μπορεί να σε συντροφέψει; Θα προτιμούσαμε τη σιωπή και να σκεφτόμαστε ότι φεύγεις για άλλο ένα ταξίδι στη Τσιάπας και ότι θα επιστρέψεις γεμάτη λάμψη στο πρόσωπο και εμείς θα σε περιμένουμε για να μας μεταδώσεις λίγη από αυτή τη λάμψη που φωτίζει τη ζωή σου και τους αγώνες σου. Αγώνες ισόβιους και με συνέπεια. Το όλα για όλους τίποτα για εμάς είναι το σύνθημα που χαρακτηρίζει τις πράξεις της ζωής σου. Όλες και όλοι μας μαθαίναμε και θα συνεχίσουμε να μαθαίνουμε μέσα από σένα γιατί μας δίδασκες μέχρι την τελευταία στιγμή και συνεχίζεις...

Βυθίστηκες στη σιωπή τελευταία αλλά βρήκαμε τους τρόπους να επικοινωνούμε πέρα από τις λέξεις και το λόγο και ήσουν πάντα μαζί μας σε ότι και αν κάναμε, όπως και θα συνεχίζεις να είσαι και να επικοινωνούμε με τα δικά μας σήματα καπνού.

Με όποιον τρόπο ήσουν στη ζωή μας, στη καθεμία και στον καθένα από εμάς, είμαστε τυχεροί και περήφανοι που σε γνωρίσαμε και αυτές τις δύσκολες στιγμές μας συντροφεύει η ανάμνηση σου και μας κάνεις να χαμογελάμε γλυκά και να παίρνουμε δύναμη να συνεχίσουμε για έναν κόσμο που να χωράει πολλούς κόσμους. Παίρνουμε σήμερα τη σκυτάλη από σένα και προχωράμε σήμερα στους δρόμους που βάδισες συνεχίζοντας τον αγώνα σου. Ο δρόμος είναι δύσκολος και οι δυνάμεις μας πολλές φορές θα δοκιμαστούν, αλλά θα αφογκραζόμαστε τα μηνύματα που θα μας στέλνεις για να συνεχίζουμε και να σηκώνομαστε κάθε φορά που θα πέφτουμε.

Την Παρασκευή άπλωσες τα φτερά σου και πέταξες και ο απαλός ήχος από το φτερούγισμα σου έφτασε προς κάθε κατεύθυνση και μας γέμισε θλίψη. Σήμερα ήρθαμε εδώ να την μοιραστούμε μαζί με την αγαπημένη σου Κατερίνα και τον Αποστόλη και να σου κουνήσουμε το χέρι στο τελευταίο σου ταξίδι... Και να σε διαβεβαιώσουμε ότι συνεχίζουμε ξέροντας ότι είναι το

Δύσκολος για πολλούς λόγους ο φετινός χειμώνας για τα «Σήματα Καπνού». Και ανελέητα σκληρός για όλες και όλους εμάς εδώ. Μετά τις απώλειες της Άννης Βρυχέα και του Γιάννη Μπουκετσίδα, συντρόφων που, καθένας από τη σκοπιά του, είχαν ιδιαίτερη συμμετοχή στους αγώνες και τα κινήματα της χώρας μας, ο θάνατος της Αγγελικής Ξύδη. Της Αγγελικής μας... Για την οποία ό,τι κι αν πούμε θα είναι πάντα λίγο και ιδιαίτερα φτωχό και αδύναμο να περιγράψει τι σήμαινε γι' αυτό το περιοδικό. Όπως επίσης και για την Καμπάνια «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας»... Ιδρυτικό μέλος και στις δύο αυτές προσπάθειες, ψυχή τους πολλές φορές, ειδικά σε δύσκολες στιγμές. Και θα είχαμε πολλά να πούμε γι' αυτή την όμορφη διαδρομή που είχαμε την τύχη να μοιραστούμε μαζί της.

Δεν ξέρουμε αν είναι «σωστό» να μαυρίζουμε την ψυχή αυτών που μας διαβάζουν, νοιώθουμε όμως την ανάγκη να μοιραστούμε αυτή μας την απώλεια. Άλλωστε, στην Αγγελική δεν ταιριάζουν δάκρυα αλλά ακριβώς αυτή η «εμμονή» στο συλλογικό. Γιατί η μόνη περιουσία της, το κληροδοτήμά της είναι οι συλλογικοί αγώνες και προσπάθειες για ν' αλλάξει αυτός ο κόσμος. Και σ' αυτό ακριβώς μας «δεσμεύει», ειδικά τώρα που έφυγε.

Γιατί νοιώθουμε ότι χρωστάμε -και μας χρωστάνε- την άνοιξη...

μόνο που θα ήθελες.

Τα λόγια δεν βγαίνουν με ευκολία και είναι φτωχά για να περιγράψουν όσα θέλει να φωνάξει η καρδιά μας γι' αυτό καθώς πετάς ανάμεσά μας άκουσε τα αληθινά σήματα που εκπέμπει η καρδιά της καθεμιάς και του καθένα μας.

Στείλαμε σήματα καπνού ότι έφυγες από κοντά μας σε τόπους μακρινούς και σου στέλνουν το ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟ τους άλλοι σιωπηλά και άλλοι με λόγο... Από κάθε μεριά της γης όλες και όλοι μαζί ενώνοντας της φωνές μας σε αποχαιρετάμε HASTA LA VICTORIA SIEMPRE COMPAÑERA.

Σε αγαπάμε και το ξέρεις, μας αγαπάς και το ξέρουμε.

Κεντρική διάθεση: **ΣΤΕΚΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**, Τσαμαδού 13, **ΑΘΗΝΑ**

Τηλ.- Fax: 210-3303991, Τηλ.: 6974-973917, E-mail: ompllaam@yahoo.com.

Διατίθεται επίσης στα βιβλιοπωλεία: «**ΒΑΒΕΛ**» (Λόντου 1 & Ζ. Πηγής, Εξάρχεια), «**ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ**» (Θεμιστοκλέους 37, Εξάρχεια), «**ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΤΕΙΧΟΣ**» (Μπενάκη 53, Εξάρχεια), «**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ**» (Βαλτετσίου 53, Εξάρχεια), «**ΠΟΛΙΤΕΙΑ**» (Ασκληπιού 3, Αθήνα), «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**» (Γραβιάς 3-5), «**SOLARIS**» (Μπότσαρη 6), «**ΟΥΤΟΠΙΑ**» (Σουλτάνη 8), «**ΥΠΕΡΒΕΒΛΥΣΗ**» (Καρσολή & Δημητρίου 56, Πειραιάς), «**ΑΙΩΝΕΣ**» (Κομνηνών 24 & Οδυσσέως, Νίκαια), «**ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ**» (Ρ. Φερραίου 25, Ηλιούπολη, τηλ. 210-9940110) και στα περίπτερα της πλατείας Κάνιγγος και της πλατείας Εξαρχείων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: • Πολιτιστικό Στέκι «**ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**», Αρριανού-Αγ. Παντελεήμονος 1, τηλ. 2310-215462 • Ταβέρνα «**ΠΛΑΤΑΝΟΣ**», Αετορράχης 64, τηλ. 2310-817944 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**», Νίκης 3 • Γιάννης Αγγελιδάκης, τηλ. 2310-816056 & 6944-797331 • **ΣΕΡΡΕΣ**: «**ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ**», Σταγείρων 11, τηλ. 23210-64720 • **ΠΙΣΤΟΛΑΙΑ**: Βιβλιοπωλείο - Τυπογραφείο «**ΛΕΚΤΟΡ**», 25ης Μαρτίου 48, τηλ. 24630-53250 • **ΤΡΙΚΑΛΑ**: Τηλ. 6932-581399 • **ΑΓΡΙΝΙΟ**: Καφέ «**ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ**» • **ΜΥΤΙΛΗΝΗ**: Τηλ. 22510-43590 • **ΠΑΤΡΑ**: Βιβλιοπωλείο «**ΤΡΟΧΟΣ**», τηλ. 2610-224547 • **ΚΑΛΑΜΑΤΑ**: Βιβλιοπωλείο «**ΕΝΔΟΧΩΡΑ**», Χρ. Παγώνη 19, τηλ. 27210-25878 • **ΣΠΑΡΤΗ**: Εκδόσεις «**ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ**», Δωριέων 45, τηλ. 27310-82203 • **ΜΑΝΙΑ**: Βιβλιοπωλείο «**ΣΗΜΑ**» Δημοκρατίας 38 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΟΛΥΕΡΩΝ**» Μπονιάλη 26 • **ΡΕΘΥΜΝΟ**: «**ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΩΝ**» Δ. Ρεθύμνης

Καλό ταξίδι συντρόφισσα Αγγελική!

Σχεδόν δύο χρόνια αντιστάθηκες, Αγγελική μας, στον εισβολέα, μέρα με τη μέρα έδωσες τη μάχη μαζί του, με την απίστευτη γενναioτητα και το μοναδικό πείσμα που πάντα σε διέκριναν, για να πέσεις προχθές, μάλλον στην πρώτη ήττα της ζωής σου.

Η Αγγελική Ξύδη, η ολοκληρωμένη γυναίκα, ο θαυμάσιος άνθρωπος, η εμπνευσμένη κομμουνίστρια, η ευρυμαθής, πολύγλωσση και αεικίνητη επαναστάτρια δεν είναι πια κοντά μας.

Από τα 20 της στην Αντι-ΕΦΕΕ και την ΚΝΕ, συλλαμβάνεται και βασανίζεται στη δικτατορία. Στη Μεταπολίτευση, η Αγγελική, από τα πιο φωτισμένα μυαλά της γενιάς του Πολυτεχνείου, συμμετέχει, δίνοντας τον καλύτερό της

εαυτό στις εργατογειτονιές του Πειραιά, στο ΚΚΕ μέχρι το 1989, για να αποχωρήσει και, πολιτικά ώριμη πια αλλά πάντα έτοιμη να εμπνευστεί, να συγκινήθει και να απογειωθεί, να συναντήσει τον εξωκοινοβουλευτικό κινηματικό χώρο.

Η Αγγελική υπήρξε ένας άνθρωπος αυτάρκης και στέρεος και μαζί τρυφερός και συλλογικός. Σε όλα της. Στον τρόπο που μεγάλωσε τα παιδιά της, στις διαπροσωπικές και πολιτικές σχέσεις της, στον τρόπο που αντιμετώπιζε τα εργασιακά προβλήματα και τις επαγγελματικές αντιξοότητες, στην καθημερινή πολιτική δράση και σε όλα τα μεγάλα ταξίδια της «εκεί που χτυπάει η καρδιά της ταξικής πάλης», από την Τσιάπας της Ζαπατίστικης εξέγερσης μέχρι το Βελιγράδι των ΝΑΤΟϊκών βομβαρδισμών.

Η Αγγελική είχε τη σπάνια ικανότητα να πείθει χωρίς να χειραγωγεί, να εμπνέει δίχως να παραπλανεί, να επιμένει χωρίς να κωλυσιεργεί, να αλλάζει δίχως να αναχωρεί, ακριβώς επειδή η ίδια συμπύκνωνε ιδανικά την αισιοδοξία της βούλησης με την απαισιοδοξία της γνώσης, τις ηγετικές ικανότητες

που της εξασφάλισε η πολυκύμαντη διαδρομή της με τις αβεβαιότητες που ταλανίζουν κάθε έμπειρο ταξιδευτή, τη λαϊκότητα με τη λογισσύνη που τόσο λείπουν από την Αριστερά των καιρών μας.

Τι να πρωτοθυμηθούμε; Τη βαθιά γνώση της για τις κοινωνίες και τα κινήματα της Λατινικής Αμερικής; Τη «ζαπατίστικη οπτική» της για την κοινωνική αυτοοργάνωση και την κινηματική χειραφέτηση; Τον διεθνισμό που αγκάλιαζε κάθε ιδέα και πράξη της; Το ασίγηστο πάθος της για την ελευθερία και την ισότητα; Το γοητευτικό μείγμα κλασικής μαρξιστικής παιδείας,

Η Αγγελική Ξύδη υπήρξε από τα πιο δραστήρια στελέχη του φοιτητικού αντιδικτατορικού κινήματος ως μέλος της ΚΝΕ και της Αντι-ΕΦΕΕ. Συμμετείχε στις καταλήψεις της Νομικής και του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του '73. Συνελήφθη και βασανίστηκε σκληρά από τη στρατιωτική χούντα αλλά δεν μίλησε. Στο ΚΚΕ μέχρι το 1989 και στη συνέχεια στον εξωκοινοβουλευτικό χώρο με πλούσια συμμετοχή στο κίνημα αλληλεγγύης στους μετανάστες, στα κινήματα υπεράσπισης των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και στις απόπειρες διαλόγου και κοινής δράσης της Αριστεράς. Ιδρυτικό μέλος των «Σημάτων Καπνού» και της Καμπάνιας «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας», η Αγγελική έδωσε όλες της τις δυνάμεις για την ανάπτυξη στη χώρα μας ενός κινήματος έμπρακτης αλληλεγγύης στους Ζαπατίστας αλλά και γενικότερα στους λαούς και τα κινήματα της Λατινικής Αμερικής.

Ωστόσο, η προσπάθεια να αποτυπωθεί σε λίγες γραμμές μια τόσο πλούσια –και συνάμα τόσο σύντομη– διαδρομή σαν της Αγγελικής μοιάζει λίγο με το να προσπαθείς να περιγράψεις ένα μεγάλο ταξίδι με τρένο, κατονομαζοντας μόνο τους σταθμούς στους οποίους σταμάτησε. Για μας, τις συντρόφισσες και τους συντρόφους της στα «Σήματα» και την «Καμπάνια», η Αγγελική μας ήταν πάντα όχι το παρελθόν της –δεν μιλούσε άλλωστε γι' αυτό–, αλλά το παρόν: μια μεγάλη καρδιά, ένα φωτεινό χαμόγελο, μια τρυφερή γυναίκα, μια πεισματάρη αγωνίστρια, αφιερωμένη στους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες της εποχής μας. Μια ΣΥΝΤΡΟΦΙΣΣΑ με βάθος σκέψης και πολιτική συγκρότηση, πρόθυμη πάντα να συζητήσει μαζί μας, να ανταλλάξει προβληματισμούς και ιδέες, να στηρίξει τον άλλον. Σε δύσκολες στιγμές «κράτασε» το περιοδικό, όχι μόνο με ιδέες για την ύλη του, γράφοντας ή αναζητώντας και μεταφράζοντας αλλά και παίρνοντας πάνω της τη «λάντζα», την πρακτική δουλειά.

Η Αγγελική δεν διαφώνισε ποτέ τον εαυτό της, δεν εξαργύρωσε ποτέ τους αγώνες της, δεν τους χρησιμοποίησε ποτέ ως εφελκυστικό προσωπικής και κοινωνικής ανέλιξης. Μόνη της περιουσία μέχρι το τέλος της ζωής της οι συντρόφισσες και οι σύντροφοί της από τους πολύμορφους αγώνες στους οποίους έδινε και δινόταν, μοίραζε και μοιραζόταν. Και το χαμόγελο των παιδιών της Τσιάπας που τροφοδοτούσε και το δικό της φωτεινό χαμόγελο της τρυφερής αλληλεγγύης...

Αν η Αγγελική ήταν λέξη θα την έλεγαν Αξιοπρέπεια. Αν ήταν σύνθημα θα ήταν το ζαπατίστικο «Όλα για όλους, τίποτα για μας». Ή το άλλο, του γαλλικού Μάη, που επιμένει ότι «Η ομορφιά είναι στο δρόμο». Ή και τα δύο...

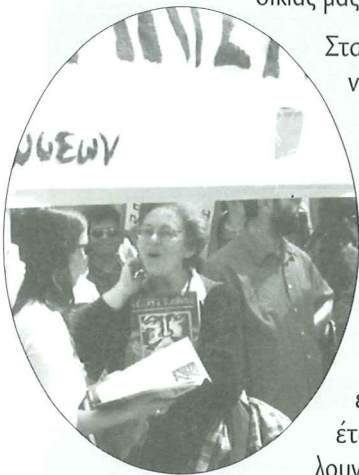
Ναι, αποτελούν μεγάλη τύχη και πηγή περηφάνιας για μας οι στιγμές που μοιρασθήκαμε μαζί της. Κι όσο κι αν μας λείπει και μας πονάει, ξέρουμε ότι είναι πάντα μαζί μας...

Για σου συντρόφισσα..., κοίτα, δεν σε γνωρίζαμε προσωπικά -έτσι λένε- ωστόσο σε νιώθουμε σαν κάτι δικό μας, ένα κομμάτι από μας και χθες και σήμερα και αύριο.

Εμφανίστηκες ξαφνικά, σαν πεφταστέρι που ήρθε να προσθέσει ένα ακόμα φως στην κοινή φωτιά που τρέφει τις εξεγέρσεις που μοιραζόμαστε. Κι έπειτα έφυγες, χωρίς καν να μας πεις για πού, αφήνοντάς μας για σιωπηλή παρακαταθήκη τη γενναιοδωρία που πάντα σε συνόδευε. Έφυγες χωρίς να φύγεις λοιπόν, αφού ακόμα μας αγκαλιάζεις τρυφερά με τη συνηθισμένη τόσο ανθρώπινη ζεστασιά σου, θρέφοντας τη θράκα που θα γεννήσει μια σπίθα πιο ζωντανή, πιο πραγματική, μια σπίθα απέραντη, το φως της ζωής, της δικής σου ζωής, της δικιάς μας ζωής.

Στα μάτια του οποιουδήποτε μπορεί να φα- ντάζουμε ξένοι και άγνωστοι, γιατί -λένε- ποτέ δεν ειδικώσαμε στους δρόμους, ποτέ δεν μπορέσαμε να ανταλλάξουμε λόγια και γνώμες, ποτέ δεν γελάσαμε, δεν χορέψαμε, δεν κλάψαμε μαζί. Όμως γελιούνται όσοι έτσι σκέφτονται, έτσι δεν είναι συντρόφισσα; Ας λένε ό,τι κι αν λένε, το σίγουρο είναι πως εσύ ξέρεις, πως εμείς ξέρουμε πως είμαστε ενωμένοι, πως είμαστε ένα. Γιατί, απλά, έτσι συμβαίνει ανάμεσα σε εκείνους που θέ- λουν να «είναι και βρίσκονται» σ' αυτόν τον νέο κόσμο που κουβαλάμε στις καρδιές μας....

Εσύ ήσουν αυτό που θα θέλαμε να είμαστε και μεις, ήσουν άνεμος, δέ- σμευση, σιωπή και κραυγή, βάδιζες και άνοιγες δρόμο, ποτέ δεν έπα- ψες να υφαίνεις όνειρα, να διώχνεις εφιάλτες, να σπέρνεις αλληλεγγύη, να θερίζεις συντροφικότητα, να χαίρεσαι την αμοιβαία στήριξη. Και να παλεύεις για όλα αυτά χωρίς ανάπαυλα, χωρίς ξεκούραση. Για την αξιοπρέπεια, την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και την ειρήνη που ήταν και είναι οι κεντρικοί σταθμοί στο ταξίδι σου, που θα θέλαμε να είναι και θα είναι και δικά μας ιδανικά και δικός μας προορισμός.

Λένε πως τώρα τελευταία δεν μιλούσες, σχεδόν δεν κινιόσουν. Αλλά

και πάλι λαθεύουν, έτσι δεν είναι συντρό- φισσα; Γιατί, αν δεν μιλούσες, αν δεν κινιό- σουνα, τότε πώς έγινε και η φωνή σου, τα λόγια σου και οι χειρονομίες σου έφτασαν ακόμα και στην άλλη μεριά του κόσμου, σε μας τους -υποτίθεται- μακρινούς και άγνω- στους; Έφτασαν -και σε συναντήσαμε Αγγε- λική- σαν βλέμματα, πχ και αντανακλάσεις αυτού που ήσουν εσύ και που και μεις μαζί σου είμαστε ή, τουλάχιστον, θα θέλαμε να γίνουμε: σκορπισμένα θραύσματα της ίδιας λατάρας, του ίδιου καθρέφτη.

Λένε πως τώρα έφυγες για να μην γυρίσεις ποτέ, αλλά και πάλι γελιούνται, εσύ και μεις το ξέρουμε πολύ καλά πως δεν φεύγεις για- τί κατοικείς, ζεις και χτυπάς στο πιο βαθύ κομμάτι του καθενός μας, της καθεμιάς μας, πολύ βαθιά μέσα στις καρδιές μας, που αν και «χωρισμένες» είναι και θα συνεχίσουν να είναι μια καρδιά, μαζί σου.

Να είναι όμορφο το ταξίδι σου, και μη φοβά- σαι πως θα καθούμε..., τώρα που συναντηθή- καμε, θα συνεχίσουμε να βλέπομαστε. Εντάξει ΑΓΓΕΛΙΚΗ;

Hasta siempre,
hasta la vista
compañera za-
patista

Επιτροπή Αλλη-
λεγγύης με τους
Ζαπατίστας της
CGT (Γενική
Συνομοσπονδία
Εργαζομένων)
Ισπανίας

επαναστατικού ρομαντισμού και πνευματικού πλού- του που διακρίνουν όσες και όσους έχουν βιώσει τις «μεγάλες αφηγήσεις» της εποχής τους;

Η Αγγελική Ξύδη αποτελεί, κυριολεκτικά, ένα από τα φωτεινότερα υποδείγματα της μεταπολιτευτικής Αριστεράς, ζωντανό παράδειγμα μιας αριστερής απ' αυτές που χρειάζεται για να ζωντανέψει η Αριστερά.

Είμαστε ευτυχείς που μοιραστήκαμε μαζί της ιδέες και ελπίδες, χαρές και λύπες, διαδηλώσεις, κα- ταλήψεις και ταξίδια.

Οι συντρόφισσες και οι σύντροφοί της
από τα «Σήματα Καπνού»,
την Καμπάνια «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας»
και το Δίκτυο για τα Πολιτικά και
Κοινωνικά Δικαιώματα

Frente Zapatista de Liberación Nacional,
Μεξικό, 14 Μαρτίου 2005

Στις ομάδες αλληλεγγύης στους Ζαπατίστας στην Ελλάδα

Σύντροφοι και συντρόφισσες,

Λάβαμε το μήνυμα με το οποίο μας ενημερώνετε για τον θάνατο της Αγγελικής. Το Ζαπατίστικο Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης (FZLN) συμμερίζεται τα βαριά συναισθήματα των συντρόφων και φίλων της. Σας στέλνουμε, αυτές τις θλιβερές στιγμές, μια αγκαλιά αλληλεγγύης και σας ζητάμε να τη μεταφέρετε στην οικογένεια της Αγγελικής. Η Αγγελική κατέχει μια θέση στη μνήμη μας και στις καρδιές μας.

Hasta siempre, compañera!

Βρώμικες επιθέσεις σε βάρος της Ζανόν

Την Παρασκευή, 4 του Μάρτη, τρεις άντρες και μία γυναίκα απήγαγαν και χτύπησαν τη σύντροφο ενός εργάτη του αυτοδιαχειριζόμενου εργοστασίου κεραμικών Ζανόν στη Νεουκέν, στον νότο της Αργεντινής. «Γνωρίζουμε πού δουλεύεις, πού δουλεύει ο άντρας σου και ότι αφήνεις τον γιο σου με την παραμάνη», της είπαν, συμπληρώνοντας ότι το μήνυμα αυτό απευθύνεται στον Γκοντόι, τον Λόπες και τον Πεδρέρο, τρεις εργάτες του εργοστασίου. Στη συνέχεια την ανάγκασαν να ανέβει στο αυτοκίνητο. «Αυτό για τη Ζανόν», της έλεγαν, ενώ τη βασάνιζαν με ένα αιχμηρό αντικείμενο. Τη χτύπησαν και της χαράκωσαν το πρόσωπο, το στήθος και τα χέρια. «Χαράκωσέ την περισσότερο», φώναζε ο ένας, «το συνδικάτο θα πλημμυρίσει στο αίμα», συνέχισαν προσθέτοντας απειλές για τη ζωή της. Έπειτα την πέταξαν από το αυτοκίνητο φωνάζοντάς της «τώρα πάμε στην κόρη σου».

Όλο το τελευταίο διάστημα, μέλη του συνδικάτου FAS-INPAT (Εργοστάσιο Χωρίς Αφεντικά) έχουν δεχθεί απειλητικά τηλεφωνήματα και απειλές κατά της ζωής τους. Δεν μένει αμφιβολία για τους εργάτες της Ζανόν, που συμπληρώνουν τρία χρόνια αυτοδιαχείρισης του εργοστασίου υπό εργατικό έλεγχο, ότι αυτά είναι παιχνίδια εκφοβισμού από την τοπική κυβέρνηση του Sobisch, ο οποίος προτίθεται να διεκδικήσει την προεδρία της Αργεντινής στις εκλογές του 2007.

Στις 8 του Μάρτη, στο Μπουένος Άιρες, στο πλευρό εργατών της Ζανόν που ταξίδεψαν ως εκεί, διαδήλωσαν εργάτριες και εργάτες από επιχειρήσεις που βρίσκονται υπό εργατικό έλεγχο, καθώς και πλήθος κόσμου. Η Σεσίλια, από την πρώην Μπρούκμαν και νυν κοοπερατίβα «18 του Δεκέμβρη», δήλωσε ότι «οι εργάτες δεν γνωρίζουμε σύνορα, αγωνιζόμαστε ο ένας για τον άλλο» θυμίζοντας πόσο τους έχει συμπαρασταθεί η Ζανόν σε όλες τις στιγμές του δικού τους αγώνα.

Την ίδια μέρα, στους δρόμους της Νεουκέν βγήκαν 5.000 άνθρωποι. Η πρωτοβουλία της κινητοποίησης ανήκει στις εργάτριες της Ζανόν και στις συντρόφους των εργατών, ανάμεσα στις οποίες βρισκόταν και η γυναίκα που βασανίστηκε, και μάλιστα ήταν η πρώτη διαδήλωση στην οποία συμμετείχε στη ζωή της. Η πορεία έφτασε στο Ανώτατο Δικαστήριο της περιοχής, αλλά οι δικαστές αρνήθηκαν να συνομιλήσουν με τους διαδηλωτές.

Την Παρασκευή 11 του Μάρτη, πραγματοποιείται δεύτερη επίθεση σε βάρος της συντρόφου άλλου εργάτη της Ζανόν. Μπαίνουντας στο σπίτι της, μαζί με τα δυο παιδιά της, 2 και 8 χρονών, της επιτέθηκαν από πίσω δύο άντρες. Την έσπρωξαν μέσα στο σπίτι και την κλείδωσαν σ' ένα δωμάτιο, απειλώντας την ότι αν βγει είναι χαμένη. Παρέμειναν μισή ώρα μέσα στο σπίτι και το διέλυσαν.

Οι εργάτες και οι εργάτριες της Ζανόν καταγγέλλουν τις προσπάθειες εκφοβισμού με μεθόδους που θυμίζουν την εποχή της δικτατορίας και ανανεώνουν την υπόσχεσή τους ότι θα συνεχίσουν να αγωνίζονται για τα εργατικά και κοινωνικά τους δικαιώματα.

Στις 18 του ίδιου μήνα, επισκέφτηκε την πόλη της Νεουκέν η Hebe de Bonafini, πρόεδρος των Μανάδων της Πλατείας του Μάν και συνα-

ντήθηκε με τον δικαστή που έχει αναλάβει την έρευνα για τις επιθέσεις. Σε συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε αργότερα στο εργοστάσιο δήλωσε ότι: «η απάντηση που μου έδωσε είναι η ίδια που ακούω από τους δικαστές εδώ και 28 χρόνια», και επανέλαβε την υπόσχεσή της να παρέμβει και να κανονίσει μια συνάντηση των εργατών με τον ίδιο τον Κίρτσενερ.

Την αλληλεγγύη τους προς τους εργάτες της Ζανόν εξέφρασαν και οι εργαζόμενοι

στο μετρό του Μπουένος Άιρες, που τον τελευταίο χρόνο πραγματοποιούν συνεχείς κινητοποιήσεις και απεργίες για τα εργασιακά τους δικαιώματα. «Λέμε στους συντρόφους της Ζανόν και σε αυτούς τους αλήτες που πραγματοποιούν τις επιθέσεις ότι δεν θα σταματήσουμε να κάνουμε αυτό που πρέπει να κάνουμε σαν εργάτες, θα συναντιόμαστε στον κοινό αγώνα ενάντια στους μαφιόζους, στα άθλια αφεντικά και στους κοντόφθαλμους δικαστές».

Μηνύματα αλληλεγγύης στάλθηκαν και από την αναρχοσυνδικαλιστική Γενική Συνομοσπονδία Εργατών της Ισπανίας, καθώς και άλλες κοινωνικές και πολιτικές οργανώσεις. Η τοπική Ομοσπονδία Εργατών της Βαρκελώνης, μάλιστα, θα αγοράσει ένα βανάκι, που θα εξυπηρετήσει τους εργάτες της Ζανόν στις μετακινήσεις τους, αλλά και στις συναντήσεις που πραγματοποιούν συστηματικά με τους εργάτες άλλων αυτοδιαχειριζόμενων πρωτοβουλιών στην Αργεντινή.

Με πρωτοβουλία της Naomi Klein και του Avi Lewis συγκεντρώνονται υπογραφές συμπαράστασης προς τους εργάτες της Ζανόν. (<http://www.petitiononline.com/zanon/petition.html>) E.N.

Πέθανε η Μαρίν Γκλάδης

Στις 6 Μαρτίου, πέθανε η Μαρίν Γκλάδης, πρωην γενική γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Χιλής. Η Γκλάδης συμμετείχε από πολύ νέα στους αγώνες του χιλιάνικου λαού από διάφορες θέσεις. Μετά τη δράση της μέσα από τη Χριστιανική Νεολαία, πέρασε στους Νέους Κομμουνιστές και κατόπιν στο Κομμουνιστικό Κόμμα. Το 1973, το πραξικόπημα της έκανε την «τιμή» να την ανακηρύξει ανάμεσα στους 100 πλέον καταζητούμενους Χιλιανούς. Υστερα από διαταγές του Κόμματος, ενάντια στη θέλησή της, ζήτησε άσυλο στην ολλανδική πρεσβεία και κατόπιν φυγαδεύτηκε στο εξωτερικό. Εκεί, συνεχίζει τον αγώνα καταγγέλλοντας τα εγκλήματα της δικτατορίας και συνεισφέροντας στη δημιουργία ομάδων αλ-

ληλεγγύς. Το 1976, ο σύζυγός της, Jorge Munoz Routays, εξαφανίζεται στις φυλακές της δικτατορίας. Το 1978, η Γκλάδης επιστρέφει στη χώρα για να βοηθήσει στην ανασυγκρότηση του Κόμματος και του κινήματος. Το 1994, εκλέχτηκε γενική γραμματέας του Κ.Κ.Χ. και το 1998 κατέθεσε την πρώτη αγωγή εναντίον του Pinochet, που τότε ήταν ακόμα αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων. Η Γκλάδης, ενώ μπόρεσε να ξεπεράσει τα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας, δεν μπόρεσε να κάνει το ίδιο με τα προβλήματα υγείας της.

Στην κηδεία της παρευρέθηκαν μισό εκατομμύριο Χιλιάνοι, στη μεγαλύτερη λαϊκή συγκέντρωση στη χώρα τα τελευταία 30 χρό-

νια. Οι αστυνομικές δυνάμεις που είχαν ξεδιπλωθεί σε όλο το Σαντιάγο για το ενδεχόμενο επεισοδίων, έμειναν ανενεργές. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο νυν πρόεδρος της Δημοκρατίας Ricargo Lagos έγινε στόχος χλευασμών και αποδοκιμασιών, που όμως δεν γενικεύτηκαν. Ν.Μ.

Βενεζουέλα

Με πρωτοβουλία της κυβέρνησης της Βενεζουέλας και με σύμπραξη των κυβερνήσεων Βραζιλίας, Αργεντινής και Ουρουγουάς έχουν ήδη ξεκινήσει οι προετοιμασίες για να βγει στον αέρα το TeleSur (Κανάλι του Νότου -το Αλ Μπολίβαρ όπως περιπαιχτικά το αποκαλούν στη Λατινική Αμερική, κάνοντας παραλληλισμό με το γνωστό αραβικό κανάλι Αλ Τζαζίρα).

Η εμβέλεια του καναλιού θα καλύπτει ολόκληρη τη Νότια Αμερική. Μία ομάδα πεπειραμένων δημοσιογράφων από τη Βραζιλία, την Αργεντινή, την Κούβα, την Ουρουγουάη και τη Βενεζουέλα έχουν αναλάβει το στίσιμο του καναλιού.

Ο Αράμ Ααρονιάν, από την Ουρουγουάη, διευθυντής προγράμματος του καναλιού, λέει για το εγχείρημα: «Είναι ένα παλιό όνειρο, για το οποίο σύντροφοί μας έχουν δώσει τη ζωή τους. Είναι ένα στρατηγικό πολιτικό εγχείρημα που γεννιέται από την ανάγκη να δοθεί φωνή στους Λατινοαμερικάνους, που βρισκόμαστε κάτω από την επίθεση της ενιαίας σκέψης και εικόνας. Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο είπε πως «για

Τον Μάιο βγαίνει στον αέρα το «Al Bolivar»

513 χρόνια εκπαιδευόμαστε για να βλέπουμε με ξένα μάτια. Φτάνει πια να μας λένε οι Ευρωπαίοι και οι Γκρίνγκος ποιοι είμαστε, πώς είμαστε, τι κάνουμε και τι πρέπει να κάνουμε».

Λέει για το περιεχόμενο των προγραμμάτων: «Πρώτον, θα έχουμε ισορροπημένη πληροφόρηση γι' αυτά που συμβαίνουν στις χώρες μας. Δεύτερον, διεκδικούμε τη μνήμη μας, την ιστορία μας, τις χαρές μας, τις απογοητεύσεις μας και πάνω από όλα, τις ελπίδες μας. Ένα κανάλι πλουραλιστικό που θα εμπλουτίζεται από την εθνική και πολιτισμική διαφορετικότητα των λαών μας. Ένα κανάλι με ποιότητα, ένα κανάλι ανταγωνιστικό. Οι Λατινοαμερικάνοι διαθέτουμε την εξυπνάδα, την εμπειρία, την ποιότητα για να προχωρήσουμε».

Η έδρα του καναλιού θα είναι στο Καρακάς και η Βενεζουέλα θα σπκώσει το κύριο βάρος της οικονομικής στήριξης της λειτουργίας του. Η απόφαση της κυβέρνησης του προέδρου Τσάβες δεν αφήνει καμιά αμφιβολία. Η δημιουργία του καναλιού θεωρείται ως ένα σημαντικό βήμα στη χειραφέτηση και την απελευθερωτική διαδικασία των Λατινοαμερικάνων. Το 90% των κύριων πηγών πληροφόρησης του πλανήτη βρίσκεται στα χέρια των ΗΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με το σύνθημα «Βορράς μας είναι ο Νότος», το Telesur έρχεται να αμφισβητήσει την πολιτισμική και πληροφοριακή κυριαρχία του Βορρά στο λατινοαμερικάνικο κοινό.

Σ.Γ.

Δημοτικές εκλογές

Στο τέλος της προηγούμενης χρονιάς, διεξήχθησαν δημοτικές εκλογές σε τρεις χώρες. Επανερχόμαστε για να ρίξουμε μια ματιά στους νικητές και τους ηττημένους, τις προβλέψεις και τις «ανατροπές».

Νικαράγουα

Κάποιοι βιάστηκαν να πουν ότι η Νικαράγουα «έγινε ξανά σαντινίστικη». Κι αν δεν είναι μια φράση που να αντιστοιχεί πλήρως στην αλήθεια, σίγουρα τα αποτελέσματα της 7ης Νοεμβρίου έδειξαν μεγάλη ανάκαμψη των Σαντινίστας. Το Σαντινίστικο Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης (FSLN) θριάμβευσε με 44% έναντι 37% του δεύτερου Συνταγματικού Φιλελεύθερου Κόμματος (PLC), μόλις 9% της κυβερνητικής Συμμαχίας για τη Δημοκρατία (APRE), ενώ 6% πήραν τα υπόλοιπα κόμματα. Το FSLN επικράτησε στα 14 από τα 17 επαρχιακά διαμερίσματα και στους 81 από τους συνολικά 152 δήμους (το 2004 είχε 52). Για πρώτη φορά υπερίσχυσε σε σημαντικές περιοχές που γενικά κυριαρχούνταν από αντιπάλους, ήταν πρώτο στην πρωτεύουσα Μανάγκουα και ήλεγξε για πρώτη φορά πλήρως διαμερίσματα της ενδοχώρας. Οι ψήφοι του Σαντινίστικου Μετώπου έφτασαν τις 737.500 και σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές του 2000 σημείωσαν αύξηση 20% (τότε ήταν 618.821) - η αντίστοιχη αύξηση του εκλογικού ποσοστού ήταν 4% (το 2000 είχε λάβει 40% και ήταν δεύτερο). Αύξηση σημείωσε και η αποχή, καθώς άγγιξε το 44%-από 38% το 2000.

Τα αποτελέσματα δικαίωσαν τις προεκλογικές προβλέψεις για νίκη του FSLN. Είναι πια φανερό ότι ο συσχετισμός των δυνάμεων άλλαξε, καθώς για πρώτη φορά από το 1990 οι Σαντινίστας έχουν την πλειοψηφία των ψήφων, των δήμων και των μεγάλων διαμερισμάτων.

Όμως, είναι δεδομένη η διαφορετική βαρύτητα μιας εκλογικής νίκης σε δημοτικές εκλογές, γεγονός που δεν πρέπει να δημιουργεί αυταπάτες ή βεβαιότητες για την έκβαση των προεδρικών εκλογών στη Νικαράγουα, το 2006. Άλλωστε, σε πολλές περιπτώσεις μείωσε η ικανότητα των υποψηφίων δημάρχων του FSLN, καθώς και αντίστοιχα η ανεπάρκεια των αντιπάλων υποψηφίων. Πολλά θα παιχτούν στους επόμενους μήνες στην αναμενόμενη

κρίση του PLC, και πιθανώς και του APRE, καθώς θα ψάχνουν ευθύνες και υπεύθυνους της ήττας. Ασφαλώς, μένει να δούμε την αντίδραση του Σαντινίστικου Μετώπου στην ένδειξη εμπιστοσύνης του λαού της Νικαράγουας.

Εκουαδόρ

Πραγματική έκπληξη ήταν η ήττα του Λούσιο Γκουτιέρρες στις δημοτικές εκλογές της 17ης Οκτωβρίου, γεγονός που το παραδέχθηκε και ο ίδιος. Το Κόμμα Πατριωτική Κοινωνία (PSP) πήρε μόλις 4%, και απειλείται σοβαρά από ενδεχόμενη απώλεια της προεδρίας στις επόμενες εκλογές του 2006. Αντιθέτως, αξιολογούμενη ήταν η άνοδος των κομμάτων της Αριστεράς, με πρώτο το Πολυεθνικό Κίνημα Πατσακουτίκ -Νέα Πατρίδα- που, ως γνωστόν, στηρίζεται κυρίως στο ιθαγενικό κίνημα, το οποίο ξεπέρασε το 18% των ψήφων. Σημαντική ήταν η εκτίναξη του αριστερού ριζοσπαστικού Δημοκρατικού Λαϊκού Κινήματος (MPD) στο 9%-από 4,5% στις εκλογές του 2000-, ένα κόμμα που στηρίχθηκε από το Μαρξιστικό-Λενινιστικό Κομμουνιστικό Κόμμα του Εκουαδόρ. Το MPD επικράτησε σε δύο επαρχίες «κλειδιά» -νικώντας στη μία ένα παραδοσιακό κόμμα, το PRE, γεγονός που ήταν από τα πιο σημαντικά στοιχεία των εκλογών-, συνολικού πληθυσμού 800.000 κατοίκων και κέρδισε 14 δήμους, από μόλις 8 το 2000.

Τόσο το Πατσακουτίκ όσο και το MPD είχαν ακολουθήσει ριζική εναντίωση και καταγγελτική πολιτική απέναντι στην κυβέρνηση Γκουτιέρρες, από τότε που αποχώρησαν από αυτήν, πρώτο το MPD, τον Ιούλιο του 2003, και στη συνέχεια το Πατσακουτίκ, έναν μήνα αργότερα. Το σημαντικό ποσοστό των δύο πολιτικών σχηματισμών έφτασε, μαζί με τις ψήφους που πήρε το Σοσιαλιστικό Κόμμα, το 30%, γεγονός που δείχνει μεγάλη επιτυχία της Αριστεράς και έναν ισχυρό πια αντίποδα απέναντι στον νεοφιλελεύθερο Γκουτιέρρες. Ο λαός του Εκουαδόρ καταψήφισε την κυβερνητική υιοθέτηση νεοφιλελεύθερων μέτρων του ΔΝΤ, την υποταγή στις προσταγές των ΗΠΑ και την υπογραφή των Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου (TLC), ενώ αντίστοιχα αναγνώρισε τη συνεπή προσπάθεια αντιπολίτευσης και επιβράβευσε τη στάση της Αριστεράς, προσφέροντας έδαφος για τη δημιουργία ενός ισχυρού μετώπου ανατροπής της κυβέρνησης Γκουτιέρρες.

Βραζιλία

Μπορεί το κυβερνητικό ΡΤ να διπλασίασε τους δήμους του σε σχέση με τις προ-

γούμενες δημοτικές εκλογές και να κέρδισε τις 9 από τις 26 πρωτεύουσες των πολιτειών, όμως σίγουρα ο Λούλα δεν μπορεί να είναι απόλυτα ικανοποιημένος από τα αποτελέσματα της 30ής Οκτωβρίου, ημερομηνία του δεύτερου γύρου των εκλογών. Το κόμμα του Λούλα έχασε δύο από τις πιο σημαντικές πόλεις της χώρας: το Σάο Πάολο, όπου η μέχρι τότε δήμαρχος του PT Marta Suplicy νικήθηκε από τον υποψήφιο του PSDB (το κόμμα του πρώην προέδρου Καρντόζο) Jose Serra με ποσοστό 44% έναντι 56% αντίστοιχα· και το Πόρτο Αλέγρε -έναν δήμο στον οποίο κυβερνούσε το PT για 16 χρόνια-, όπου νίκησε ο υποψήφιος

του Σοσιαλιστικού Λαϊκού Κόμματος, Jose Fogaza, με ποσοστό 53,5%. Στον πρώτο γύρο της 3ης Οκτωβρίου, το PT κέρδισε 6 πόλεις απευθείας, στις οποίες προστέθηκαν άλλες τρεις στον δεύτερο γύρο. Χαρακτηριστική ήταν η νίκη στη Fortaleza, όπου πέρασε στον δεύτερο γύρο η 36χρονη Luizianne Lins, αψηφώντας την προσταγή του κόμματός της που της είχε ζητήσει να παραχωρήσει την υποψηφιότητα στον εκπρόσωπο του ΚΚ Βραζιλίας, σύμμαχο της κυβέρνησης. Η Luizianne Lins θριάμβευσε με 56% και χάρισε έναν ακόμη δήμο στο PT, πηγαίνοντας ενάντια στην κεντρική γραμμή του Κόμματος. Το δεξιό κόμμα της αντιπολίτευσης PSDB, παρόλο που δεν είχε κερδίσει κανέναν δήμο από τον πρώτο γύρο, στον δεύτερο κατέληξε με 4 δήμους.

Μ.Ξ.

Χιλή

Προς ανασύνταξη δυνάμεων;

Μετά την επαναφορά της αστικής δημοκρατίας στη Χιλή, με το σύνταγμα που σχεδίασε το καθεστώς του Πινοσέτ, η Αριστερά στο σύνολό της -από το κομμουνιστικό κόμμα έως τις πιο ριζοσπαστικές ομάδες και τις κοινωνικές οργανώσεις- βρέθηκε αρκετά πιεσμένη από την άποψη του βάρους της στην πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας. Ο χιλιάνικος λαός, έχοντας βιώσει την πολιτική ήττα του πειράματος Αγιέντε έχει αποτραβηχτεί από τη συμμετοχή στην πολιτική ζωή και χαρακτηρίζεται από τα μικρότερα ποσοστά κοινωνικής διαμαρτυρίας σε μια χώρα με έντονες κοινωνικές ανισότητες. Στις προεδρικές εκλογές, η υποχρεωτική επιλογή, λόγω του εκλογικού συστήματος, ανάμεσα στη συμμαχία των σοσιαλιστών - χριστιανοδημοκρατών και στο κόμμα του πρώην δικτάτορα έκανε, τόσο το λαό όσο και μέρος της Αριστεράς, να ψηφίσει με βάση το «λιγότερο κακό». Όλα αυτά έφεραν την Αριστερά κυριολεκτικά στο χείλος της εξαφάνισης. Όμως, ο πνιγμένος από τα μαλλιά του πιάνεται. Με πρωτοβουλία του μεγαλύτερου κόμματος, του Κ.Κ., άρχισε ένας διάλογος για να διερευνηθούν οι δυνατότητες για τη δημιουργία ενός χώρου κοινής πολιτικής έκφρασης, χωρίς να εκμηδενίζονται οι διαφορές ανάμεσα στις οργανώσεις.

Από αυτή τη διαδικασία προέκυψε το PODEMOS (Δημοκρατικός Κοινωνικός Πόλος), που στα ελληνικά μεταφράζεται ως ΜΠΟΡΟΥΜΕ. Το πρόγραμμά του περιλαμβάνει αιτήματα σχετικά με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων -στη χώρα υπάρχουν πολιτικοί κρατούμενοι για τη δράση τους στη διάρκεια της δικτατορίας, καθώς και καμιά εκατοστή Χιλιανοί που ζουν στο εξωτερικό και δεν έχουν δικαίωμα να επιστρέψουν για παρόμοιους λόγους· την αλλαγή του Συντάγματος -δημιούργημα της δικτατορίας- και της οικονομικής πολιτικής -το αγρίως νεοφιλεύθερο μοντέλο της Χιλής θεωρείται πρότυπο από τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς. Με έναν λαό απαισιόδοξο, λόγω του βιώματος πρώτερης ιστορικής ήττας, και αμέτοχο απέναντι στην πολιτική, ο κυριότερος στόχος του PODEMOS είναι να επιστρέψει η πίστη και η αισιοδοξία ότι ένας πιο δίκαιος κόσμος είναι εφικτός μέσω της συμμετοχής όλων στους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες του παρόντος και του μέλλοντος. Στο PODEMOS συμμετέχουν το Κομμουνιστικό Κόμ-

μα, το Ουμανιστικό Κόμμα, η Δημοκρατική και Κοινωνική Δύναμη (η μεγαλύτερη ομαδοποίηση οργανώσεων -200- στη χώρα), καμιά δεκαριά ακόμα οργανώσεις της άκρας Αριστεράς, οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα (Agrupación de Familiares de Detenidos Desaparecidos), συνδικαλιστικές ενώσεις (CUT), οργανώσεις φοιτητών (FECH). Δεν συμμετέχει ακόμα το σύνολο των δυνάμεων στη χώρα, είτε λόγω διαφωνιών με το πολιτικό πλαίσιο -συμμετοχή στις εκλογές, χαμηλό επίπεδο αιτημάτων- είτε, κυρίως, λόγω των προηγούμενων τραυματικών διασπάσεων, κυρίως στο ΚΚ. Όμως οι προοπτικές συνεχέσεως είναι θετικές για το μέλλον. Στις δημοτικές εκλογές του Νοεμβρίου, το PODEMOS κέρδισε περίπου το 10% και οι δημοσκοπήσεις για τις προεδρικές και κοινοβουλευτικές εκλογές του ερχόμενου Δεκέμβρη του δίνουν ακόμα μεγαλύτερα ποσοστά. Αυτό ίσως να αποτελεί ένδειξη ότι ο χιλιάνικος λαός αρχίζει να βρίσκει μέρος από την παλιότερη μαχητικότητα και αγωνιστικότητα του.

Παράλληλα με αυτές τις εξελίξεις, τον Δεκέμβριο του 2003 ξεκίνησε η διαδικασία για τη δημιουργία του Χιλιάνικου Κοινωνικού Φόρουμ. Ξεκινώντας από 10 οργανώσεις κατέληξε με 200 συνιδρυτές. Το Φόρουμ αυτοπροσδιορίζεται ως «ένας χώρος πλουραλιστικός, πολύμορφος, μη βίαιος, μη ταύτισης ιδεολογιών, μη κυβερνητικός και μη κομματικός». Το Φόρουμ αποφάσισε να κάνει την πρώτη του εμφάνιση τον Νοέμβριο του 2004 παράλληλα με τη σύνοδο της APEC -ομαδοποίηση χωρών του Ειρηνικού ωκεανού, που κάτω από την κυριαρχία των ΗΠΑ προωθεί όλο το πρόγραμμα της νεοφιλεύθερης παγκοσμιοποίησης. Η διαδίλωση που πραγματοποιήθηκε στις 19 του μήνα, με τη συμμετοχή 60.000 ανθρώπων, ήταν η μεγαλύτερη μετά την επάνοδο στη δημοκρατία.

N.M.

Βραζιλία

Τριγμοί στην κυβέρνηση Λούλα

Οι αποχωρήσεις σύμμαχων κομμάτων από την κυβέρνηση και οι αναγκαστικές αλλαγές κυβερνητικών στελεχών χαρακτήρισαν το τέλος του προηγούμενου έτους την πολιτική σκηνή της Βραζιλίας. Μετά την αποχώρηση του Κόμματος Δημοκρατικού Κινήματος (PMDB), αλλά και του Λαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος (PPS) τον περασμένο Νοέμβρη, κριτικάροντας τη νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική του Λούλα, σειρά είχε ο Φρέι Μπέτο, που παραιτήθηκε σε κλίμα σιωπής από τη θέση του συντονιστή του προγράμματος «Πείνα Μηδέν». Ο Μπέτο, συγγραφέας και υπερασπιστής της «θεολογίας της απελευθέρωσης», γνωστός για το ήθος και τη συνέπειά του, ήταν ο καλύτερος σύνδεσμος με το κοινωνικό κίνημα, και αποχωρώντας κατήγγειλε τη συντηρητική οικονομική πολιτική του Λούλα. Όλα αυτά συνέτειναν ώστε στην ψηφοφορία του Φλεβάρη να εκλεγεί πρόεδρος της Βουλής ο υποψήφιος του κόμματος της αντιπολίτευσης, καθώς ο κυβερνητικός υποψήφιος δεν είχε την πλειοψηφία της Βουλής!

Αντιδράσεις στην κυβερνητική οικονομική πολιτική

Τριάντα διακεκριμένοι οικονομολόγοι, μεταξύ των οποίων ο γνωστός διανοούμενος Λεονάρντο Μποφ, υπέγραψαν ένα κείμενο, στα τέλη Νοεμβρίου, με τον τίτλο «Και τίποτα δεν άλλαξε», καταγγέλλοντας την «οικονομική πολιτική της κυβέρνησης ως πολιτική αποκλεισμών και γραφειοκρατίας». Την ίδια περίοδο, διεξήχθη στη χώρα η Εθνική Διάσκεψη Νερού και Γης, με τη συμμετοχή του MST και άλλων κινημάτων, κατά την οποία ήταν σύσσωμη η κριτική στην οικονομική πολιτική. Το Ιθαγενικό Ιεραποστολικό Συμβούλιο (Cimi) σημείωσε ότι η κυβέρνηση Λούλα είναι χειρότερη από εκείνη του Καρντόζο, τονίζοντας ότι «έδωσε προτεραιότητα στις σχέσεις με τους ολιγαρχικούς φορείς, τις συντηρητικές πολιτικές και τις ελίτ της υπαίθρου και των πόλεων». Ο γραμματέας του Εθνικού Φόρουμ για την Αγροτική Μεταρρύθμιση βεβαίωσε με αισιοδοξία ότι «η επόμενη χρονιά θα ανήκει στους αγώνες των μαζών».

Καταλήψεις από το MST και βίαιη καταστολή

Το Κίνημα των Χωρίς Γη εξέφρασε την κοινωνική του διαμαρτυρία απέναντι στην κυβέρνηση, κηρύσσοντας τον «Κόκκινο Νοέμβρη» και προχωρώντας σε καταλήψεις στις οποίες συμμετείχαν έως και 19.000 άτομα. Η απάντηση ήταν σκληρή: σε επίθεση 20 ενόπλων σε καταυλισμό του MST, σκοτώθηκαν 5 Βραζιλιάνοι και τραυματίστηκαν μέχρι και παιδιά. Η βία από την πλευρά των μεγαλογαιοκτημόνων και των πολυεθνικών που διεκδικούν την εκμετάλλευση της γης, με την ανοχή της κυβέρνησης του Λούλα, κλιμακώθηκε με τον ερχομό του νέου χρόνου. Μόνο το Φλεβάρη, δολοφονήθηκε άγρια στο Para μια ηλικιωμένη ιεραπόστολος, υπερασπίστρια των δικαιωμάτων των ιθαγενών, βρέθηκαν δολοφονημένοι ο πρόεδρος του συνδικάτου και άλλοι αγρότες στο δήμο του Parauapebas, σκοτώθηκαν στο Alagoas δύο κάτοικοι του καταυλισμού, έγιναν συλλήψεις σε πολλές αγροτικές περιοχές, ενώ έγιναν επιχειρήσεις εκτοπισμών σε πολλά αγροκτήματα. Χαρακτηριστική ήταν η πρωτοφανής επίδειξη αστυνομικής βίας στον καταυλισμό της πόλης Goiânia στα μέσα Φλεβάρη, όπου 2.500 αστυνομικοί πέταξαν στο δρόμο 3.000 οικογένειες, προχώρησαν σε 800 συλλήψεις, και άφησαν 2 νεκρούς και δεκάδες τραυματίες.

Μ.Ξ.

Εκουαδόρ

CONAIE: Βήματα προς την ιθαγενική αυτονομία

Στις 14 Γενάρη, ανέλαβε η νέα εκλεγμένη ηγεσία της CONAIE (Συνμοσπονδία Ιθαγενικών Εθνотήτων του Εκουαδόρ) που προέκυψε από το 2^ο Συνέδριό της. Η CONAIE είναι μια από τις μαζικότερες και δυναμικότερες ιθαγενικές οργανώσεις της Λατινικής Αμερικής, με βαρύνουσα σημασία στην εσωτερική πολιτική κατάσταση του Εκουαδόρ. Στο Συνέδριό της, παραβρέθηκαν 1.200 αντιπρόσωποι από 13 εθνότητες και 14 λαούς, που προέρχονταν από 22 επαρχίες της χώρας. Στην CONAIE συμμετέχουν οι 3 κύριες ιθαγενικές ομοσπονδίες: η ECUARUNARI, η CONFENAE και η CONAICE, που εκπροσωπούν αντίστοιχα τις ιθαγενικές κοινότητες των Ανδεων, της Αμαζονίας και της Ακτής του Εκουαδόρ.

Στο Συνέδριο επαναβεβαιώθηκαν οι σταθερές θέσεις της CONAIE που αφορούν στη διεθνή θέση του Εκουαδόρ: απόρριψη του Σχεδίου Κολομβία, κατάργηση της στρατιωτικής βάσης που διατηρούν οι ΗΠΑ στο λιμάνι της Μάντα και κινητοποιήσεις για να εμποδιστεί η υπογραφή της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου με τις ΗΠΑ.

Εκεί που υπήρξαν σημαντικές τροποποιήσεις ήταν στους προσανατολισμούς του ιθαγενικού κινήματος και των κοινοτήτων. Προσδιορίστηκε ως «κεφαλαιώδους σημασίας για την εφαρμογή των συλλογικών μας δικαιωμάτων, ο έλεγχος και η διαχείριση των φυσικών πόρων κάθε είδους, που υπάρχουν στα ιθαγενικά εδάφη, μέσω μιας σαφώς προσδιορισμένης στρατηγικής, έτσι ώστε να γίνει πραγματικότητα η άσκηση της αυτονομίας από

Παραγούαν

Αγροτικές κινητοποιήσεις και συγκρούσεις

Σε έξαρση ήταν το αγροτικό ζήτημα στα τέλη του 2004, καθώς η χώρα συγκλονίστηκε από συγκρούσεις, καταλήψεις γης, συλλήψεις, κινητοποιήσεις, ακόμη και δολοφονίες. Η αγανάκτηση του αγροτικού πληθυσμού για την απραξία του προέδρου μετά από ενάμιση χρόνο διακυβέρνησης ήταν φυσικό να κλιμακωθεί, καθώς το 1% του πληθυσμού κατέχει το 77% της γης. Αφορμή για τον ξεσπασμό των αγροτών ήταν ο θάνατος ενός νεαρού αγρότη, τον Νοέμβριο, σε επιχείρηση εκκένωσης κατελημμένων περιοχών από αγρότες, αλλά και οι 1.500 (!) προσαγωγές αγροτών στις επιχειρήσεις εκδιώξης, από τους οποίους φυλακίστηκαν περισσότεροι από 200. Η αντίδραση της Εθνικής Ομοσπονδίας Αγροτών ήταν άμεση: ανακοίνωσε ότι θα προχωρήσει σε μαζικές καταλήψεις αγροκτημάτων και κήρυξε εθνική απεργία για τις 17 Νοεμβρίου, στην οποία συμμετείχαν σύσσωμες οι αγροτικές οργανώσεις, αλλά και συνδικάτα εργατών, οδηγών ταξί, δημοσιογράφων, ενώ στις κινητοποιήσεις συμμετείχαν και φοιτητικές οργανώσεις. Ταυτόχρονα, 90 προφυλακισμένοι αγρότες ξεκίνησαν απεργία πείνας. Ο πρόεδρος της χώρας, Νικανόρ Ντουάρτε Φρούτος, δεσμεύτηκε προς στιγμήν ότι θα σταματήσει τις βίαιες εκδιώξεις και την ολοένα και αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση των αγροκτημάτων. Ωστόσο, μόλις δύο μέρες αργότερα, όταν αγρότες προσπάθησαν να κλείσουν τον δρόμο, δέχθηκαν επίθεση από αστυνομικούς, με αποτέλεσμα να τραυματιστούν περίπου 100 άτομα, να συλληφθούν 15 και να ξεσπάσει πυρκαγιά σε αγροτικό φορτηγό. Η αστυνομική καταστολή δικαιώθηκε λίγες μόνο μέρες αργότερα, όταν το Ανώτατο Δικαστήριο θεώρησε αντισυνταγματικό το κλείσιμο των δρόμων από τους αγρότες και άλλα στελέχη του Εθνικού Μετώπου Αγώνα για την Κυριαρχία και τη Ζωή.

τις ιθαγενικές εθνότητες και λαούς». Στο πλαίσιο αυτό, ζητείται η ακύρωση των συμφωνιών που έχουν υπογραφεί από την κεντρική κυβέρνηση με διάφορες πολυεθνικές, ανάμεσά τους η Τεξάκο. Ζητείται, επίσης, η κατάργηση των στρατιωτικών βάσεων που υπάρχουν στις ιθαγενικές περιοχές, η ακύρωση του νόμου για το Νερό και του νόμου για τη Βιοποικιλότητα, όπως επίσης και η απομάκρυνση διάφορων μη κυβερνητικών οργανώσεων (WWF, TNC κ.λπ.) που υποστηρίζουν την ψήφιση αυτών των νόμων.

Σε πολιτικό επίπεδο, προτείνεται «η δημιουργία μιας αυτόνομης εξουσίας του λαού του Εκουαδόρ, συγκροτώντας τα ιθαγενικά - λαϊκά κοινοβούλια». Τομή στον αγώνα για την προώθηση της αυτονομίας στις ιθαγενικές περιοχές θεωρείται η υπογραφή συμφωνίας μεταξύ της CONAIE και του υπουργείου Πολιτισμού της Κούβας για την εκστρατεία αλφαριθμητισμού που θα διεξαχθεί στις ιθαγενικές κοινότητες, μια προσπάθεια που ήδη έχει δουλευτεί πιλοτικά στις κοινότητες του Κοτοπάξι. Επίσης, επιδιώκεται η προώθηση ευρείας κοινωνικοπολιτικής συμμετοχής που θα μπορούσε να αποτελέσει εναλλακτική πολιτική λύση για το Εκουαδόρ.

Στο Συνέδριο, πρόεδρος εξελέγη ο Λουίς Μάκας, κύριος εκφραστής των νέων προσανατολισμών της CONAIE. Ο Μάκας διετέλεσε ξανά πρόεδρος της CONAIE τη δεκαετία του '90, ενώ υπήρξε και υπουργός της κυβέρνησης του προέδρου Γκουτιέρρες πριν διακοπούν οι σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών. Στον λόγο του, κατά την

τελετή ανάληψης των καθηκόντων του, δήλωσε: «Προχωράμε τονώνοντας τους χώρους εξουσίας, ενισχύοντας τις τοπικές και τις κοινοτικές κυβερνήσεις. Από εκεί δημιουργείται η εναλλακτική εξουσία. Στην κοινότητα βρίσκεται η εξουσία και η δύναμη του ιθαγενικού κινήματος». Ενδεικτική είναι και η κατανομή αρμοδιοτήτων της νέας ηγεσίας. Εξελέγησαν υπεύθυνοι για εδάφη και φυσικές πηγές, γυναίκα και σ:κογένεια, εκπαίδευση και επιστήμη, υγεία, νεολαία - πολιτισμό-αθλητισμό, διεθνείς σχέσεις, ενδυνάμωση και πολιτική, επικοινωνία. Στην πραγματικότητα δηλαδή πρόκειται για μια ιθαγενική κυβέρνηση.

Το Συνέδριο της CONAIE έγινε εν μέσω μιας εντεινόμενης πολιτικής κρίσης στο Εκουαδόρ. Η συντριβή στις δημοτικές εκλογές των πολιτικών δυνάμεων που συσπειρώνονται γύρω από τον πρόεδρο Γκουτιέρρες, ήρθε να επιβεβαιώσει την πολιτική γύμνια του προέδρου. Ωστόσο, η πολιτική δυναμική που διαμορφώνεται από τα δύο ισχυρά μπλοκ δυνάμεων που βρίσκονται στα αριστερά και στα δεξιά του Γκουτιέρρες φαίνεται πως δημιουργεί μια πολιτική ισορροπία που εξασφαλίζουν για την ώρα την επιβίωση του προέδρου. Η παρεχόμενη από τις ΗΠΑ στήριξη προς τον Γκουτιέρρες έρχεται να συμπληρώσει το σκηνικό. Μια στήριξη που ωστόσο έχει ως ημερομηνία λήξης την ημερομηνία των προσεχών προεδρικών εκλογών, όπου είναι βέβαιο πως η υποστήριξή τους θα κατευθυνθεί προς πιο αξιόπιστους συμμάχους, που κινούνται στα δεξιά του προέδρου.

Οι διεργασίες που γίνονται τελευταία, με τη στήριξη του οικονομικού και πολιτικού κατεστημένου, για τη δημιουργία μιας παράλληλης CONAIE, έχουν στόχο τη διαίρεση του ιθαγενικού κινήματος. Ωστόσο είναι βέβαιο πως η ουσιαστική μάχη θα δοθεί μέσα στις ίδιες τις ιθαγενικές κοινότητες και φαίνεται πως η ενίσχυση της αυτονομίας τους αποτελεί στοιχείο κλειδί για το δυνάμωμα της CONAIE.

Σ.Γ.

Περί δικαιωμάτων

Στα τέλη Φλεβάρη, δόθηκε στη δημοσιότητα η ετήσια έκθεση της βορειοαμερικανικής κυβέρνησης για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε 196 χώρες του κόσμου κατά το 2004. Περιττή, προφανώς, η πληροφορία ότι στις περισσότερες από χίλιες σελίδες της έκθεσης δεν «χώρεσε» ούτε φέτος η δράση των συντακτών της έκθεσης, τόσο στο εξωτερικό όσο και στην ίδια τους τη χώρα. Ας σημειωθεί μόνο ότι το ένα τρίτο της έκθεσης είναι αφιερωμένο στη Βενεζουέλα και την Κούβα, ενώ η Κολομβία του ακροδεξιού και φιλοαμερικανού προέδρου Ουρίμπε «έχει επιδείξει σημαντική βελτίωση σε αρκετούς δείκτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων», παρά την «αύξηση των δολοφονιών και των απαγωγών που διαπράχθηκαν από κρατικές δυνάμεις ασφαλείας και παραστρατιωτικές οργανώσεις», καθώς και άλλες φίλα προσκείμενες χώρες, όπως το Μεξικό, στο οποίο «γίνονται σε γενικές γραμμές σεβαστά τα δικαιώματα των πολιτών», παρά τις «τρεις χιλιάδες απαγωγές που υπολογίζεται ότι έλαβαν χώρα το 2004».

«Πρόκειται για το αποκορύφωμα της υποκρισίας», ήταν η αντίδραση του Δικτύου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΗΠΑ (USHRN) στη δημοσίευση της εν λόγω έκθεσης. Είναι η πρώτη φορά που 160 βορειοαμερικανικές οργανώσεις πολιτών καταγγέλλουν ότι η κυβέρνηση έχει το θράσος να αξιολογεί άλλες χώρες, τη στιγμή που η ίδια παραβιάζει κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα στο ίδιο της το σπίτι και το εξωτερικό.

Χωρίς στέγη στις ΗΠΑ

Πρόσφατη καταγγελία του κινήματος φτωχών οικογενειών χωρίς στέγη και γη στις ΗΠΑ, «Καμπάνια των Φτωχών για τα Ανθρώπινα Οικονομικά Δικαιώματα» (PPHERC), στον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών για παραβίαση του δικαιώματος στη στέγη αποκαλύπτει τις αντιφάσεις της πιο πλούσιας χώρας στον κόσμο. Μιας χώρας όπου πάνω από 3,5 εκατ. άτομα (1,35 εκατ. από τα οποία είναι παιδιά) μένουν χωρίς σπίτι κάποια περίοδο στη διάρκεια ενός έτους, και ακόμη περισσότεροι άνθρωποι έχουν έλλειψη κατάλληλης κατοικίας: περίπου 14,3 εκατ. οικογένειες, δηλαδή περίπου ένα στα επτά νοικοκυριά, έχουν σοβαρή δυσκολία να καλύψουν το κόστος κατοικίας, που απορροφά πάνω από το 50% του μισθού, ενώ οι 12,5 εκατ. από αυτές κινδυνεύουν σοβαρά να χάσουν το σπίτι τους. Εκπρόσωποι του κινήματος καταγγέλλουν ότι οι περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες που ανακοίνωσε η κυβέρνηση Μπους θα επιδεινώσουν ακόμη περισσότερο το βιοτικό επίπεδο μίας μεγάλης μερίδας Βορειοαμερικανών πολιτών, τη στιγμή,

μάλιστα, που οι δαπάνες για τον πόλεμο στο Ιράκ αυξάνονται κατά δεκάδες δισ. δολάρια.

Βασανιστήρια χωρίς σύνορα

Εκτός από το Γουαντάμαμο και το Αμπού Γκράιμπ, η CIA έχει επιστρατεύσει και αεροπλάνα-φυλακές στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας». Όπως αποκάλυψαν πρόσφατα οι βορειοαμερικανικές εφημερίδες «Newsweek» και «The New Yorker», ειδικοί κομάντος απαγάγουν σε διάφορα μέρη του κόσμου ύποπτους για συμμετοχή στην Αλ Κάιντα και τους βασανίζουν στον αέρα και σε ειδικές μυστικές εγκαταστάσεις, εκεί δηλαδή που δεν εφαρμόζονται οι βορειοαμερικανικοί νόμοι περί απαγόρευσης βασανιστηρίων. Οι ίδιες πηγές αναφέρουν ανατριχιαστικές μαρτυρίες ανθρώπων που βασανίστηκαν για μήνες σε μυστικές φυλακές των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με ενδείξεις, τέτοιες εγκαταστάσεις υπάρχουν στο Αφγανιστάν και το Μαρόκο.

Κυνήγι μεταναστών στα σύνορα

«Αμερικάνοι που κάνουν τη δουλειά που δεν κάνει το Κογκρέσο», είναι ένα από τα συνθήματα του Minuteman Project. Πρόκειται για μια «ομάδα "πατριωτών" που θα αφήσουν την άνεση του σπιτιού τους για να υπερασπιστούν την πατρίδα τους που καταβροχθίζεται από την εισβολή εκατομμυρίων παρανόμων». Στόχος η τοποθέτηση εθελοντών κατά μήκος των συνόρων Αριζόνας - Μεξικού, οι οποίοι θα περιπολούν μέρα-νύχτα με τηλεσκόπια και ανιχνευτές την περιοχή, θα εντοπίζουν μετανάστες και θα ειδοποιούν τη συνοριοφυλακή για να τους συλλάβει, και οι οποίοι «σε γενικές γραμμές, δεν θα έρχονται αντιμέτωποι με τους παράνομους». Η προσέλευση εθελοντών (μεταξύ άλλων πρώην και νυν αστυνομικών και στρατιωτικών, πιλότων, βετεράνων του πολέμου του Βιετνάμ κ.λπ.) από όλη την χώρα για τις δραστηριότητες του Απριλίου είναι τόσο μεγάλη -μέχρι τα τέλη Μάρτη αριθμούσαν περί τους 1000- με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί και λίστα αναμονής. Μια προσεκτική ματιά στην ηλεκτρονική της σελίδα (www.minutemanproject.com) δεν αφήνει καμία αμφιβολία για το ποιόν της εν λόγω οργάνωσης. Στη σελίδα, βέβαια, δεν αναφέρεται η επίσημη κυβερνητική στρατηγική οχύρωσης ορισμένων μόνο σημείων των συνόρων, ενώ σκόπιμα αφήνει μονοπάτια εισόδου των μεταναστών στη χώρα, αφού η εργασία και η εκμετάλλυσή τους αποφέρει, ως γνωστόν, τεράστια κέρδη στο βορειοαμερικανικό κράτος. Ούτε βέβαια αναφέρει ότι η στρατηγική αυτή έχει προκαλέσει χιλιάδες θανάτους μέχρι σήμερα. Μ.Π.

Η μάχη για τους φυσικούς πόρους συνεχίζεται

Όπως συνέβη το 2000, το 2001, το 2002, το 2003, έτσι και σήμερα, οι ιθαγενείς στο αλτιπλάνο αλλά και σε ολόκληρη τη Βολιβία ξεσηκώνονται, βγαίνουν στους δρόμους, μπλοκάρουν τη νεοφιλελεύθερη πολιτική, υπενθυμίζουν ότι είναι εκεί γιατί «δεν γίνεται να χύνεται ιθαγενικό αίμα για το τίποτα». Απαιτούν για μια ακόμη φορά την εθνικοποίηση των φυσικών πόρων της χώρας, όπως είναι το νερό, το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο, αρνούμενοι το ξεπούλημά τους στις πολυεθνικές.

Απεργία διαρκείας και μαζικές κινητοποιήσεις ξέσπασαν στην περιοχή της Λα Πας και του Ελ Άλτο τον περασμένο Γενάρη. Βασικό αίτημα η διακοπή του συμβολαίου με την Aguas de Illimani, θυγατρική εταιρεία της Suez Lyonnaise des Eaux -γαλλική πολυεθνική, που είναι η μεγαλύτερη εταιρεία διακίνησης πόσιμου νερού στον κόσμο και η οποία έχει αναλάβει τη διαχείριση του πόσιμου νερού και τα έργα αποχέτευσης στην περιοχή. Η Ομοσπονδία των Συμβουλίων Γειτονιάς του Ελ Άλτο (FEJUVE), μεταλλωρύχοι, αγρότες, φοιτητές, άνεργοι, απαιτούν να φύγει η Aguas de Illimani από το βολιβιάνικο έδαφος και αναζητούν εναλλακτικές μορφές διαχείρισης του νερού, βασιμμένες στην αυτοδιαχείριση.

Παράλληλα, κινητοποιήσεις και μπλόκα στους δρόμους πραγματοποιήθηκαν και σε άλλες πόλεις της χώρας (Κοτσαμπάμπα, Σάντα Κρους και αλλού), όταν η κυβέρνηση του Κάρλος Μέσα ανήγγειλε αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Το σύνθημα του Οκτώβρη του 2003 (οι τότε κινητοποιήσεις εξανάγκασαν σε παραίτηση τον πρόεδρο Σάντσεσ δε Λοσάδα) επιστρέφει στα στόματα όλων: «έξω οι πολυεθνικές από τη χώρα, εθνικοποίηση των υδρογονανθράκων».

Την Κυριακή, 8 του Μάρτη, ο πρόεδρος Κάρλος Μέσα, μετά από 17 μήνες στην προεδρία της χώρας, ανήγγειλε τηλεοπτικά την παραίτησή του, λέγοντας ότι δεν μπορεί να ηγείται μιας χώρας που βρίσκεται σε συνεχή αναταραχή. Την επόμενη μέρα, το Κογκρέσο απορρίπτει την αίτηση παραίτησής του, ενώ πολιτικές και κοινωνικές οργανώσεις κάνουν λόγο για εκβιαστικά παιχνίδια της κυβέρνησης.

«Όταν οι πολιτικές και οικονομικές ελίτ της χώρας ενώνουν τα συμφέροντά τους ενάντια στους ιθαγενείς, πρέπει και εμείς να ενωθούμε, να αφήσουμε τις διαφορές στο πλάι, να δώσουμε τα χέρια και να υπογράψουμε μια συμφωνία», δηλώνει ο Φελίπε Κίοπε της Ενιαίας Συνδικαλιστικής Συνομοσπονδίας Εργατών Αγροτών Βολιβίας, αναφερόμενος στη Συμφωνία Ενότητας για την Αξιοπρέπεια και την Κυριαρχία του Λαού, της Βολιβίας που υπέγραψαν με τον Έβο Μοράλες, πρόεδρο του MAS (Κίνημα προς το Σοσιαλισμό), με τον μεταλλωρύχο Σολάρες, ηγέτη της εργατικής συνομοσπονδίας COB, με τη Συμβούλια Γειτονιάς του Ελ Άλτο, με τη Συντονιστική για την Υπεράσπιση του Φυσικού Αερίου και άλλες κοινωνικές και πολιτικές οργανώσεις. «Παρόλο που έχουμε επιλέξει διαφορετικούς δρόμους, όλοι έχουμε τον ίδιο στόχο, που είναι να τελειώνουμε με αυτό το οικονομικό μοντέλο και αυτό το πολιτικό σύστημα· οι ίδιες οι βάσεις μας ζτάνε ενότητα», δηλώνει ο Μοράλες. Τα μπλόκα στους δρόμους εντείνονται σε ολόκληρη τη χώρα.

Δέκα περίπου μέρες μετά την εικονική παραίτησή του, ο Κάρλος Μέσα προτείνει πρόωρες εκλογές, για τον Αύγουστο του 2005. Κι αυτή η πρότασή του απορρίπτεται από το Κογκρέσο. Η πρόταση του Μέσα για πρόωρες εκλογές φτάνει στο Κοινοβούλιο λίγες ώρες μετά την ψήφιση ενός νέου νόμου για τους υδρογονάνθρακες, που υποχρεώνει τις εταιρείες που διαχειρίζονται το πετρέλαιο να πληρώνουν ένα αρκετά υψηλό ποσοστό φορολογίας στο βολιβιάνικο κράτος.

Μετά την ψήφιση του καινούργιου νόμου, ο Έβο Μοράλες και ο Σολάρες αποφασίζουν να τερματίσουν τις κινητοποιήσεις και τα μπλόκα στους δρόμους. Η πρόταση του MAS ήταν οι εταιρείες να πληρώνουν ακόμα υψηλότερη φορολογία. Ο Κίοπε, διαφώνησε και αποσύρθηκε από τη Συμφωνία Ενότητας, εμμένοντας στο αίτημα για εθνικοποίηση των υδρογονανθράκων.

Οι τελευταίες εξελίξεις καταδεικνύουν το πολιτικό αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται η Βολιβία. Κυβέρνηση που κάτω από τη λαϊκή αντίσταση αδυνατεί να ασκήσει τα καθήκοντά της. Πολυεθνικές, ευρωπαϊκές και αμερικανικές, που προσπαθούν να λεηλατήσουν τον μόνο πλούτο που διαθέτει η χώρα, δηλαδή τους φυσικούς της πόρους. Κινήματα λαϊκής αντίστασης, που πότε συμπλέουν, κάτω από το βάρος της λαϊκής πίεσης για συστράτευση, και πότε απομακρύνονται αναδεικνύοντας τις διαφορετικές στρατηγικές των επιμέρους φορέων και τις προσωπικές φιλοδοξίες. Αν προσθέσουμε και τα αποσχιστικά αιτήματα που εκδηλώθηκαν στην περιοχή της Σάντα Κρους, την πιο πλούσια της Βολιβίας, μπορούμε με βεβαιότητα να συμπεράνουμε πως οι εξελίξεις στη Βολιβία θα μας απασχολούν για μεγάλο διάστημα.

Μια απαγωγή με πολλά ερωτηματικά

Στις 13/12/2004, ο Rodrigo Granda, εκπρόσωπος διεθνών σχέσεων των FARC, απήχθη στο Καρακάς μετά από συνεργασία των κολομβιανών υπηρεσιών με δωροδοκηθέντες υπάλληλους της Βενεζουέλας. Οδηγείται στην Κολομβία και εκεί παρουσιάζεται σαν να είχε συλληφθεί στο έδαφος της χώρας αυτής.

Είναι η δεύτερη απαγωγή στελέχους των FARC που πραγματοποιείται στο εξωτερικό. Ένα χρόνο πριν είχε προηγηθεί αυτή του Simon Trinidad στο Εκουαδόρ -με τη συμφωνία του προέδρου Γκουτιέρρες- ο οποίος στη συνέχεια εκδόθηκε στις ΗΠΑ, κατηγορούμενος για ναρκωεμπόριο.

Τις πρώτες μέρες μάλιστα η γνωστοποίηση του γεγονότος, η κυβέρνηση της Βενεζουέλας, έκανε ανίκανη να απαντήσει σε μια κατάφωρη παραβίαση του διεθνούς δικαίου. Σχεδόν για δύο βδομάδες επικράτησε απόλυτη σιωπή. Μετά από πιέσεις που εκφράστηκαν μέσω εκκλήσεων ομάδων και ατόμων, από την ίδια τη χώρα και από το εξωτερικό, αλληλέγγυα στη βενεζολάνικη επανάσταση, διατάχθηκε η διενέργεια έρευνας. Στις πρώτες ανακοινώσεις δόθηκε έμφαση στο ότι ο Granda βρισκόταν «παράνομα στη χώρα», ότι είχε «πλαστά χαρτιά», ότι είχε πολιτογραφηθεί παρανόμως Βενεζολάνος, ότι δεν ήταν επίσημος προσκεκλημένος στην Παγκόσμια Συνάντηση Διανοομένων, καθώς και στο 2ο Βενεζολάνικο Κογκρέσο των Λαών, που πραγματοποιήθηκαν το ίδιο μήνα στο Καρακάς. Στις 16 του μήνα, ο Βενεζολάνος πρεσβευτής στην Μπογκοτά αναφέρει ότι: αν ο Granda βρισκόταν στη Βενεζουέλα θα ήταν εν αγνοία των αρχών της χώρας, γιατί αλλιώς θα είχε συλληφθεί και παραδοθεί στις αντίστοιχες κολομβιανές. Στις 14/12, συλλαμβάνονται 4 Κολομβιανοί στρατιωτικοί, συνοδευμένοι από ένα Βενεζολάνο υπολοχαγό, που βρίσκονταν σε μυστική αποστολή στη χώρα εν αγνοία των αρμοδίων βενεζολάνικων αρχών. Περιέργως, ο εισαγγελέας διατάσσει στις 22/12 την απελευθέρωσή τους.

Στην πρώτη τους δημόσια ανακοίνωση, αρκούντως προσεκτική για να μην διαταράξουν την «ουδέτερη», αλλά γι' αυτούς πολύτιμη -αφού εκ των πραγμάτων τους αναγνωρίζει το καθεστώς της ισότιμης εμπόλεμης δύναμης- γραμμή που ακολουθεί η κυβέρνηση Chavez σε σχέση με την κολομβιάνικη σύγκρουση, στις 30/12, οι FARC αναφέρουν ότι η επιχείρηση στηρίχθηκε στη βοήθεια Βορειοαμερικάνων συμβούλων και διεφθαρμένων Βενεζολάνων αστυνομικών. Υποστηρίζουν ότι ο Granda βρισκόταν στο Καρακάς καλεσμένος από μολιβαριανές οργανώσεις με τη στήριξη της κυβέρνησης την οποία και καλούν να διαλευκάνει τα γεγονότα και να εγγυηθεί την ακεραιότητα όσων ενδεχομένως παρευρεθούν εκεί σε μελλοντικές συναντήσεις.

Στις 8/1, το υπουργείο Εσωτερικών στο Καρακάς ανέφερε ότι υπάρχουν μάρτυρες που κατέθεσαν ότι όντως ο Granda απήχθη από το έδαφος της χώρας, αποδεχόμενοι ταυτόχρονα τη συμμετοχή Βενεζολάνων κρατικών υπαλλήλων στην επιχείρηση. Στις 10/1, ο πρόεδρος Τσάβες, κα-

ταγγέλλοντας την παραβίαση της ανεξαρτησίας της χώρας, αναφέρει ότι η κολομβιανή αστυνομία λείπει ψέματα στον πρόεδρό της ως προς το σημείο σύλληψης του Granda, αναφέροντας ταυτόχρονα ότι ο Granda κατείχε πλαστά χαρτιά και ότι δεν ήταν επίσημα προσκαλεσμένος στη χώρα. Ο Τσάβες απαίτησε από τον Κολομβιανό ομολόγο του επίσημη συγγνώμη για την παραβίαση που διαπράχθηκε. Τα μέτρα «αντιποίνων» που πήρε η κυβέρνηση ήταν να αποχωρήσει ο πρεσβευτής από την Μπογκοτά, καθώς και η αναστολή των διμερών εμπορικών συμφωνιών. Ενώ στις αρχές ο Ουρίμπε φαινόταν ανένδοτος στις πιέσεις για παραδοχή των παρανόμων ενεργειών, εμμένοντας στο δικαίωμα της χώρας του να αμυνθεί απέναντι στην τρομοκρατία, στη συνέχεια αποδέχεται την πρόταση να συναντηθεί με τον Τσάβες. Στην αλλαγή αυτή έπαιξαν κεντρικό ρόλο οι αναφορές για ενδεχόμενη μεγάλη πτώση των εμπορικών συναλλαγών με τη Βενεζουέλα -μεγάλος αγοραστής των προϊόντων της-, που θα επηρέαζε σημαντικά τις πιθανότητες επανεκλογής του στις προεδρικές εκλογές του 2006.

Το επεισόδιο λύθηκε με την προσωπική συνάντηση ανάμεσα στους δύο προέδρους, στις 15/2, εντούτοις, δεν έχουν γίνει γνωστά τα επιμέρους σημεία της μεταξύ τους συμφωνίας, περά από της αμοιβαίες δηλώσεις αβροφουσύνης.

Με αφορμή την απαγωγή αυτή, έχει ανοίξει ένας διάλογος ως προς τους σκοπούς της απαγωγής: χωρίς να υποβαθμίζεται το γεγονός ότι η απαγωγή του Granda, όπως και αυτή του Simon Trinidad, εντάσσεται στην πολιτική του Ουρίμπε να αποδυναμώσει τη διεθνή διαπραγματευτική ικανότητα των FARC, δίνεται βαρύτητα στην ένταξη της απαγωγής στην πολιτική των ΗΠΑ ενάντια στην μολιβαριανή επανάσταση. Η προσεκτική πολιτική του Τσάβες, μη υιοθετώντας προτάσεις για διεκδίκηση της επιστροφής του Granda στη Βενεζουέλα, ίσως να εντάσσεται στην προσπάθειά του να αποφύγει την παγίδα των ΗΠΑ να σύρουν τη χώρα σε προστριβές με τους γείτονές της.

N.M.

η Αριστερά στην κυβέρνηση

ελπίδες, προβλήματα και αντιφάσεις

Στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν στην Ουρουγουάη την 31η Οκτωβρίου, το Ευρύ Μέτωπο (Frente Amplio)* κατάφερε να κερδίσει στις προεδρικές εκλογές με 51%. Την 1η Μαρτίου ο Ταμπιρέ Βάσκες ορκίστηκε ως ο πρώτος μη δεξιός πρόεδρος της χώρας. Με τη νίκη αυτή ανοίγει ένας νέος κύκλος στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας.

Για να αξιολογήσουμε αυτή τη νίκη, είναι ανάγκη να αναφερθούμε σε ορισμένα στοιχεία-κλειδιά: α) εισέρχεται στην κυβέρνηση, όχι στην εξουσία, μια πολυταξική πολιτική δύναμη, που περιλαμβάνει στην κοινωνική της βάση μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης, μέρος της εθνικής αστικής τάξης, καθώς και των μεσαίων στρωμάτων· β) στο ιδεολογικό πεδίο: ο θρίαμβος του Frente Amplio, δεν οφείλεται σε μια στροφή των πολιτών προς τα αριστερά, αφού μόνο το 35% των ψηφοφόρων αυτοτοποθετούνται στην Αριστερά ή την Κέντρο-Αριστερά· και γ) η ουσιαστική ποιοτική αλλαγή αφορά στη μετατόπιση του πολιτικού προγράμματος προς τον χώρο του κέντρου, γεγονός που καθρεφτίζεται στη σταδιακή διεύρυνση των συμμεχιών, που παράλληλα, ωστόσο, κατέστησε δυνατή αυτή τη νίκη.

Η αναμφισβήτητη αποδοχή, πολιτική και κοινωνική, της νέας κυβέρνησης δεν έχει προηγούμενο. Τα συνδικάτα, οι διανοούμενοι, το σύνολο των κοινωνικών και πολιτικών οργανώσεων, αλλά και σημαντικοί επιχειρηματικοί παράγοντες, τη στηρίζουν. Έχει εδραιωθεί η πεποίθηση ότι πρόκειται για μια «κυβέρνηση του λαού». Η άρνηση της πλειοψηφίας απέναντι στον νεοφιλελευθερισμό ανακατεύεται με την προπαγανδιζόμενη «δυνατή αλλαγή». Αυτή τη στιγμή, κανείς δεν μπορεί να μιλήσει για «κρίση πολιτικής αντιπροσώπευσης». Σημαντικά στελέχη της Αριστεράς του Frente Amplio έχουν αναλάβει διευθυντικά πόστα, με τη φιλοδοξία ότι μπορούν να «σπρώξουν την κυβέρνηση περισσότερο προς τα αριστερά».

Οι προκλήσεις, τα πρώτα μέτρα και ο ρόλος του λαού στις εξελίξεις

Τρίαντα χρόνια εφαρμογής του νεοφιλελεύθερου μοντέλου έχουν αφήσει τη χώρα με έναν αποδιοργανωμένο παραγωγικό ιστό και, συνεπώς, με χαμηλά επίπεδα απασχόλησης, έναν ακραία άνισο μηχανισμό διανομής του εισοδήματος, κοινωνικό κατακερματισμό και αποκλεισμό.

Είναι, επομένως, πολλαπλές οι οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις για τη νέα κυβέρνηση: να αρχίσει να βελτιώνει -όχι με «ημίμετρα», αλλά με μέτρα ριζικά και μακροπρόθεσμα- την κοινωνική κατάσταση μέσω της αναδιανομής του πλούτου, να προωθήσει μια στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης, να διαπραγματευτεί το δημόσιο χρέος, να διατηρήσει μια ανταλλαξιμότητα στο νόμισμα που να στηρίζει την αύξηση των εξαγωγών και να τροποποιήσει τους επιβληθέντες νεοφιλελεύθερους οικονομικούς θεσμούς με

στόχο την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς και τη μείωση της ανεργίας.

Τα πρώτα μέτρα, ενισχύουν την ιδέα της «αλλαγής» και της «δημοκρατικής συμμετοχής». Η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να ξεκαθαρίσει οριστικά το θέμα των αγνοουμένων, να «ενώσει ξανά τις

ένοπλες δυνάμεις με τον λαό», να εφαρμόσει πρόγραμμα Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας, να λειτουργήσουν τα συμβούλια για τους μισθούς (διαπραγματεύσεις ανάμεσα σε εργοδότες και συνδικάτα), να τοποθετηθούν στην αστυνομία στελέχη με «δημοκρατικές αξίες» και να επιτραπεί ο συνδικαλισμός στο σώμα, να δώσει μάχη ενάντια στη διαφθορά, και να δείξει αυστηρότητα στις δημόσιες δαπάνες.

Το πρόγραμμα Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (PANES) απευθύνεται στις πιο αδύναμες κατηγορίες του πληθυσμού (200.000) και αφορά στην καθιέρωση «εισοδήματος του πολίτη» και παροχές, διάρκειας δύο ετών, σε τρόφιμα, υγεία, εκπαίδευση, στέγαση, μεταφορές. Τα ποσά, ωστόσο, που καταρχήν κατευθύνονται σε αυτό είναι μικρά: μόλις το 0.7% του ΑΕΠ, όταν για την πληρωμή του χρέους θα αφιερωθεί το 4.0%. Η εφαρμογή του προγράμματος στηρίζεται στη συνδρομή της Παγκόσμιας Τράπεζας, της Τράπεζας για την Παγκόσμια Ανάπτυξη, καθώς και χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης(!).

Τα πρώτα οικονομικά μέτρα είναι, ωστόσο, προς την αντίθετη κατεύθυνση. Προωθείται ο διάλογος με τα κόμματα της αστικής τάξης για να εξασφαλιστεί ένα

πλαίσιο ηρεμίας και συναίνεσης. Καλωσορίζεται η ιδιωτική Telmex στην κινητή τηλεφωνία, παραχωρούνται συμβόλαια εκμετάλλευσης ξυλείας στη φινλανδική πολυεθνική Botnia -παρά τις έντονες διαμαρτυρίες κοινωνικών οργανώσεων και προσωπικοτήτων ακόμα και στο Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε-, πραγματοποιούνται επενδύσεις της βραζιλιάνικης πολυεθνικής ποτών Ambev, περνώντας από το χέρι του Λούλα -έστω και αν η εταιρία εφαρμόζει κατ' εξακολούθηση αντεργατικά μέτρα-, διατηρείται το τραπεζικό απόρρητο και το καθεστώς διαχείρισης των συνταξιοδοτικών ταμείων από ιδιωτική εταιρία. Απορρίφθηκε το αίτημα των συνδικάτων για βασικό μισθό 250\$. Ο υπουργός Οικονομίας Danilo Astori, άλλωστε, ξεκαθάρισε: «χωρίς συμφωνία με το ΔΝΤ δεν υπάρχει αλλαγή σήμερα (...) η πλειοψηφία των επενδύσεων θα είναι ιδιωτικές και από το εξωτερικό (...) Γι' αυτό τον λόγο το να δώσουμε δουλειά ή όχι στους Ουρουγουανούς θα εξαρτηθεί από τη συμφωνία με το ΔΝΤ».

Το Frente Amplio χαρακτηρίζεται από πλατιά ιδεολογική και πολιτική ανομοιογένεια. Ο τρόπος επίλυσης των αντιθέσεων του θα επηρεάσει άμεσα το βάθος των αλλαγών που θα πραγματοποιηθούν. Χοντρικά, υπάρχουν δύο προτάσεις ως προς το μοντέλο ανάπτυξης που πρέπει να υιοθετηθεί: η πρώτη -της οποίας ο νέος υπουργός Οικονομίας είναι οπαδός της- απαιτεί οικονομική σταθερότητα, έλεγχο των κρατικών δαπανών και στηρίζει την ανάπτυξη στις ιδιωτικές επενδύσεις, εγχώριες και ξένες. Η πρόταση αυτή βρίσκεται κοντά στις πολιτικές που εφαρμόζονται στη Χιλή και τη Βραζιλία -με τα γνωστά δυσμενή αποτελέσματα για τον λαό. Η δεύτερη -την οποία στηρίζει η εργατική συννομοσπονδία (PIT- CNT)- προωθεί ένα σχέδιο βασισμένο στη λαϊκή συμμετοχή, στις θεσμικές και πολιτισμικές αλλαγές, στα κίνητρα για την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, στην ανάπτυξη συνεταιρισμών, καθώς και στην ενίσχυση της κρατικής παρέμβασης στον οικονομικό προσανατολισμό της χώρας.

Οι δύο τάσεις μπορούν να συνυπάρχουν για κάποιο διάστημα, αλλά τα περιορισμένα περιθώρια οικονομικής ευελιξίας θα προκαλέσουν όξυνση της αντίθεσης, ανάμεσα στην ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης των εργαζομένων και στην προσπάθεια εφαρμογής πολιτικών που δεν διαφέρουν από αυτές που εφαρμόζονται έως τώρα.

Για να υπάρξει μια Ουρουγουάη παραγωγική -το σύνθημα του Frente Amplio- δεν αρκεί μια κυβερνητική αλλαγή. Πρέπει να αλλάξει το μοντέλο και η αναπτυξιακή

στρατηγική. Για κάτι τέτοιο όμως απαιτείται μεγαλύτερη συσσώρευση δυνάμεων.

Αν και οι κοινωνικοί αγώνες σήμερα βρίσκονται σε πολύ χαμηλό επίπεδο, η συσσωρευμένη εμπειρία από την πλατιά αντι-νεοφιλελεύθερη αντίσταση που έχει αποτρέψει τις ιδιωτικοποιήσεις στο νερό, τις τηλεπικοινωνίες, την ηλεκτρική ενέργεια, επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι οι λαϊκές διεκδικήσεις θα συνεχίσουν να δίνουν τον τόνο στο σκηνικό της νέας περιόδου. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η πλατιά εθελοντική ανταπόκριση για την κάλυψη των αναγκών του PANES, από αγωνιστές της Αριστεράς και των κοινωνικών κινήματων, χριστιανικές κοινότητες, ομάδες νέων και γυναικών, πέρα από την ενίσχυση της κυβερνητικής νομιμοποίησης, εκφράζει και την εκτεταμένη επιθυμία συμμετοχής σε μια διαδικασία αυτοοργάνωσης και κοινωνικοποίησης της ταξικής αλληλεγγύης. Σε αντίθετη περίπτωση, θα επαναληφθεί η «βραζιλιάνικη ήττα», όπου το λαϊκό κίνημα που έφερε τον Λούλα στην κυβέρνηση, αδυνατεί να στηρίξει μια αυτόνομη επιθετική πολιτική αιτημάτων, που θα λειτουργούσε ως αντίβαρο στις πιέσεις που ασκούνται στην κυβέρνηση από συντηρητικούς κύκλους -εντός και εκτός κυβέρνησης.

Οι περιφερειακές επιπτώσεις της νίκης του Frente Amplio

Η νίκη του Frente Amplio πέρα από τις επιπτώσεις στον εσωτερικό συσχετισμό δυνάμεων και στις δυνατότητες που ανοίγονται για αλλαγές στην οικονομική και κοινωνική πολιτική της χώρας, έχουν ιδιαίτερο αντίκτυπο στο επίπεδο των μεταβολών που σημειώνονται τα τελευταία χρόνια στη Λατινική Αμερική. Μετά την αποτυχία των νεοφιλελεύθερων πολιτικών να λύσουν τα οξυμένα λαϊκά προβλήματα, ένα νέο κύμα αλλαγών στις κυβερνήσεις, Τσάβες, Λούλα, Κίρτσονερ, φέρνει επίσης στο προσκήνιο μια πρόταση προοδευτικής και αντι-νεοφιλελεύθερης ενοποίησης της ηπείρου. Οι προηγούμενες κυβερνήσεις της Ουρουγουάης είχαν προσδέσει τη χώρα στις ΗΠΑ. Είχαν δώσει αποκλειστική προτεραιότητα στις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με αυτές, είχαν μειώσει τη συμμετοχή της χώρας στη MERCOSUR (οικονομική ένωση των χωρών του νότου της ηπείρου), είχαν διακόψει τις διπλωματικές σχέσεις με την Κούβα (από τα πρώτα μέτρα της νέας κυβέρνησης ήταν να ξαναοίξει η πρεσβεία της Κούβας στο Μοντεβιδέο). Αντιθέτως, η νέα κυβέρνηση δήλωσε ότι βασικό στοιχείο της πολιτικής της θα είναι η ενίσχυση της MERCOSUR, ενώ υπέγραψε συμφωνία συνεργασίας για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την Αργεντινή, καθώς και εμπορικές συμφωνίες με Βενεζουέλα, Παραγουάη και Κούβα.

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναθερμανθεί, μετά την άρνηση πολλών χωρών να συμμετάσχουν στην ALCA και στην TLC, οι προτάσεις για εντονότερη πολιτική, οικονομική, στρατιωτική, πολιτιστική συνεργασία των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει κοινή λογική και στόχοι σε αυτή τη συνεργασία: ανάμεσα στην πολιτική ενοποίησης με την αναζήτηση νέων αγορών για το βραζιλιάνικο κεφάλαιο που προωθεί ο Λούλα και τη σαφώς ριζοσπαστικότερη ALBA, ως εναλλακτική στην ALCA, που προωθεί ο Τσάβες, υπάρχουν σαφείς διαφορές. Το σημαντικότερο είναι όμως ότι τα συμφέροντα των ΗΠΑ αλλά και της Ε.Ε. αμφισβητούνται έντονα. Η παρουσία μια προοδευτικής κυβέρνησης στην Ουρουγουάη θα ενισχύσει την αμφισβήτηση αυτή καθώς και την προσπάθεια συνεργασίας των χωρών της Λατινικής Αμερικής.

N.M.

* Πληροφορίες για την ιστορία του Frente Amplio και γενικότερα για την Ουρουγουάη μπορείτε να βρείτε στα Σήματα Καπνού, τ. 8.

Tzome Ixuk

(οι γυναίκες οργανώνονται)

Σαρπίν Μασόν

Το κείμενο αυτό αποτελεί σύνθεση συνεντεύξεων που έδωσαν οι τρεις μεξικάνες ιθαγενείς στη Βέρνη, τη Φρανκφούρτη και τη Ζυρίχη, από 28 Μαΐου έως 12 Ιουνίου του 2003. Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Nouvelles Questions Feministes Vol.22. no3/2003.

Η Μαρτίνα, η Ζακίντα και η Καταλίνα ξεσπούν σε γέλια. Με τη μύτη κολημένη στο παράθυρο δεν πιστεύουν στα μάτια τους. Στο ρολόι του σταθμού της Λωζάνης, ο λεπτοδείκτης κινείται την ίδια ώρα που το τραίνο φτάνει στον σταθμό... ακριβώς στην ώρα του! Βλέποντας τα πρόσωπά τους να λάμπουν μπροστά στο οικείο πράσινο τοπίο που ξετυλίγεται μου δημιουργείται μια παράξενη αίσθηση... Εν τέλει, ο κόσμος αναποδογυρίστηκε, λίγο, όχι για πολύ, αλλά για μια φορά είναι αυτές που ταξιδεύουν. Μετά από σχεδόν δυο χρόνια που πέρασα στο Μεξικό δουλεύοντας με τις Ινδιάνες στις κοινότητές τους, έρχονται τώρα αυτές να με παρατηρήσουν. Ήταν καιρός. Αλλά είμαι ανήσυχη: πώς να μην αισθανθείς ντροπή μπροστά στην αφθονία; Πώς να παραμείνω ίδια σε ένα πλαίσιο τόσο διαφορετικό; Πώς να τους εξηγήσω ότι αυτά τα HLM¹ που τα αποκαλούν παλάτια είναι τα φτωχά προάστια των πλούσιων χωρών...; Διασχίζοντας την Ελβετία και τη Γερμανία για τρεις βδομάδες με τρεις συντρόφισσες ινδιάνες του Μεξικού που ήλθαν να μοιραστούν τον αγώνα τους, δεν πραγματοποιώ μόνο ένα όνειρο, αλλά επίσης, μέσω του βλέμματός τους, ανακαλύπτω τον εαυτό μου στο περιβάλλον μου. Παρατηρώ την ανυπομονησία μου, τον επιταχυνόμενο ρυθμό μου όταν περπατώ στην πόλη, τη δεξιότητά μου να χειριστώ όλες αυτές τις μηχανές που σηματοδοτούν την καθημερινότητα αυτού του κόσμου, τις περίεργες διατροφικές μου συνήθειες (όπως να τρώω πολύ σαλάτα), διαπιστώνω ότι κανείς δεν παρατηρεί συνεχώς το χρώμα του δέρματός μου στον δρόμο ή στα δημόσια μέσα μεταφοράς, ότι είναι πολύ δύσκολο να αλλάξεις τον καθημερινό προγραμματισμό των ανθρώπων την τελευταία στιγμή και ότι αυτό δεν τους αρέσει, ότι τα τραίνα φτάνουν στην ώρα τους... Διαπιστώνω κυρίως ότι είναι δυνατό, όπως το λειοτόσο καλά η Ωντρ Λορντ, να αποδέχομαι τις διαφορές και να τις «μεταμορφώνω σε δύναμη». Μαθαίνω σιγά-σιγά να αποδιώχνω την ενοχή-συναισθήμα που δεν οδηγεί πουθενά, εκτός από το να σε απενοχοποιεί ως κυρίαρχη- και να οικοδομώ μια ανταλλαγή με τις ινδιάνες που ενσωματώνει πλήρως την ασυμμετρία των διαφορετικών κοινωνικών θέσεών μας, αντιπαράθετόντας τις με τρόπο δημιουργικό. Ανακαλύπτω επίσης, ότι οι φίλες μου ινδιάνες δεν με κρίνουν και δεν παύουν να με αγαπούν επειδή ανήκω σ' αυτόν τον κόσμο και φέρνω τα σημάδια του. Διαπιστώνω ακόμα μια φορά το κουράγιο τους και τον ανοιχτό χαρακτήρα τους. Όταν ήμουν εκεί κάτω, με «έβαλαν» στον αγώνα τους, σήμερα, είναι σε μένα -σε μας- να τις «βάλουμε» στους δικούς μας... και αυτό ίσως αρχίζει με το να ακούσουμε αυτά που έχουν να μας πουν.

Μετά το 1994, οργανωθήκαμε στην κοινότητά μας². Πολύ νωρίτερα, ήμασταν ήδη οργανωμένες αλλά με την Εκκλησία, δεν δουλεύαμε ακόμα σε συνεταιρισμούς. Αυτό έγινε κυρίως μετά την εξέγερση, όταν

Γυναίκες τοχολαμπάλ: οι αγώνες τους στην Τσιάπας

καμιά εικοσαριά γυναίκες της γειτονιάς οργανωθήκαμε καλύτερα για να αντιμετωπίσουμε τις μεγάλες ανάγκες που αντιμετωπίζουμε καθημερινά. Τώρα, έχουμε τρεις συνεταιρισμούς: το πρώτο πρόγραμμα ήταν ένας μύλος για τις tortíllas³, το δεύτερο, ένα μαγαζάκι βασικών προϊόντων όπως ζάχαρη και σαπούνι και το τρίτο, ένα κέντρο υποστήριξης των γυναικών θυμάτων βίας. Πώς γεννήθηκε η ιδέα των δύο αυτών συνεταιρισμών; Πάει καιρός, δεν είχαμε τίποτα, ούτε δουλειά, ούτε μεροκάματο, εξάλλου ούτε σήμερα έχουμε, και στις κοινότητές μας, τον περισσότερο καιρό, υπάρχουν πολλές αρρώστιες, πολύ φτώχεια και όλα αυτά είναι οι γυναίκες που τα υφίστανται πρωτίστως. Οι γυναίκες αρρωσταίνουν πιο συχνά, δεν έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν όπως οι άντρες, σε όλη τη χώρα οι γυναίκες ινδιάνες δεν έχουν πρόσβαση στο σχολείο. Επιπλέον, στη γειτονιά μας υπήρχε ένας μύλος ενός κυρίου... ενός πλούσιου... και οι γυναίκες έλεγαν ότι δεν είχαν πλέον χρήματα να αλέσουν το καλαμπόκι, γιατί πλήρωνες πολύ ακριβά σε αυτόν τον μύλο. Το ίδιο με τα μαγαζιά, τα πράγματα ήταν πολύ ακριβά και έτσι είπαμε: γιατί δεν οργανωνόμαστε; Γιατί δεν κάνουμε έναν συνεταιρισμό γυναικών για να αντιμετωπίσουμε έστω λιγάκι το πρόβλημα της φτώχειας; Γιατί εμείς οι γυναίκες

δεν έχουμε καμία δυνατότητα να έχουμε χρήματα, γι' αυτό είδαμε την αναγκαιότητα να δουλέψουμε από κοινού, να βοηθήσουμε η μια την άλλη. Αυτή ήταν η ιδέα μας και ξεκινήσαμε να δουλεύουμε με τον μύλο και το μαγαζάκι. Ο άλλος λόγος ήταν επίσης να βοηθήσουμε τα ηλικιωμένα άτομα, τα ορφανά... αυτό που συμβαίνει εδώ, είναι ότι πολύ συχνά οι άνθρωποι δεν έχουν χρήματα να πάνε στον γιατρό, έρχονται λοιπόν σε εμάς, τους δίνουμε ένα δάνειο και στη συνέχεια μας το εξοφλούν λίγο- λίγο. Είναι ένας τρόπος να βοηθάς την κοινότητα και επίσης να αλληλοβοηθούμαστε εμείς οι γυναίκες. Όταν οι γυναίκες δεν έχουν κυριολεκτικά τίποτα να φάνε ή όταν είναι άρρωστες έρχονται στον συνεταιρισμό μας, ξέρουν τι είναι ο συνεταιρισμός μας και ότι μπορούν να δανειστούν και στη συνέχεια να εξοφλήσουν το δάνειο. Έτσι δουλεύουμε με τους δυο συνεταιρισμούς. Τώρα, δουλεύουμε με το κέντρο για τις γυναίκες. Αυτή η ιδέα γεννήθηκε επειδή οι γυναίκες πολύ συχνά κακοποιούνται, είναι περιθωριοποιημένες, δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, δεν ξέρουν καν ότι υπάρχουν και γιατί δεν έχουν έναν δικό τους χώρο.

Συνήθως οι άντρες φεύγουν για τη δουλειά γύρω στις 6 με 7 το πρωί, ζητούν τον καφέ τους, τον πίνουν και φεύγουν. Γυρίζουν στις 2, τρώνε και μετά πανε βόλτα, ξεκουράζονται, έχουν τελειώσει τη δουλειά τους. Οι άντρες έχουν τη δυνατότητα να παίξουν, να πιουν, να χορέψουν... Τη νύχτα επιστρέφουν, απαιτούν το βραδινό φαγητό, τρώνε και πάνε για ύπνο. Οι γυναίκες δουλεύουν όλη τη μέρα και δεν έχουν ούτε ένα λεπτό για ξεκούραση. Σηκώνονται στις 4 το πρωί, ορισμένες στις 3, για να πλύνουν το καλαμπόκι, να ετοιμάσουν τη φωτιά, να φτιάξουν τον καφέ, να πάνε στον μύλο, να σερβίρουν τον σύζυγο. Πρέπει να τα κάνουν όλα: να κάνουν τη μπουγάδα, να φροντίσουν τα παιδιά, να σιδερώσουν, να σκουπίσουν, να φτιάξουν τις tortíγιας, να φροντίσουν τον σύζυγο. Πάνε για ύπνο στις 10 το βράδυ, μερικές φορές στις 11. Έτσι δεν υπάρχει γι' αυτές περιθώριο για τις δραστηριότητές τους, να οργανωθούν, να έχουν μια συλλογική δουλειά ή να έχουν φίλες και να συζητούν μαζί τους. Οι γυναίκες δεν έχουν χρόνο γι' αυτά. Είναι μόνιμα στην κουζίνα, στο σπίτι και επιπλέον δουλεύουν στα χωράφια με τον σύζυγο, και όταν επιστρέφουν πρέπει να μεταφέρουν τα ξύλα, να κάνουν τις tortíγιας, αν δεν τις τέλειωσαν το πρωί. Δεν έχουν σε καμία περίπτωση τον χρόνο να κουβεντιάσουν με τις φίλες τους.

Έτσι, μας δημιουργήθηκε η ιδέα να δημιουργήσουμε ένα

κέντρο για τις γυναίκες. Επίσης, επειδή στις κοινότητες οι άντρες πίνουν πολύ και όταν γυρίζουν στο σπίτι δέρνουν τις γυναίκες ή βρίσκουν μια άλλη και χτυπούν τη σύζυγό τους και τη διώχνουν από το σπίτι. Οι γυναίκες είναι σε κάθε περίπτωση πτηνές. Με αυτό το κέντρο, πηγαίνουμε στις κοινότητες και συζητάμε το θέμα των δικαιωμάτων των γυναικών και του ανθρώπου γενικότερα, καλούμε να συμμετάσχουν επίσης άντρες και νέοι. Στόχος μας είναι να μάθουν οι γυναίκες τα δικαιώματά τους και να μπορούν να τα υπερασπιστούν στο εσωτερικό κάθε κοινότητας. Καλούμε επίσης τους άντρες για να κατανοήσουν ότι οι γυναίκες έχουν αξιοπρέπεια και δεν πρέπει να τις χτυπούν. Αυτή τη στιγμή, εκπαιδεύουμε γυναίκες σε 5 κοινότητες για να συνειδητοποιήσουν ότι έχουν αξία και ικανότητες, για να μπορέσουν να αναπτυχθούν ως προσωπικότητες, να επιμορφωθούν και να μάθουν τα δικαιώματά τους, μεταξύ άλλων και το δικαίωμα στην οργάνωση.

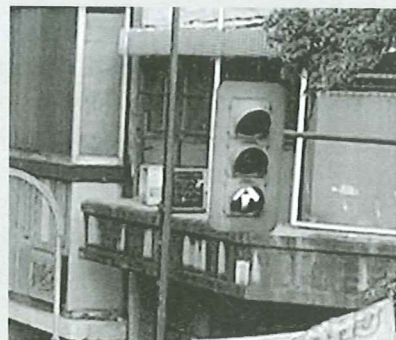
Γιατί οι άντρες δεν αφήνουν τις γυναίκες να οργανωθούν. Λένε ότι οι γυναίκες δεν μπορούν να βγαίνουν, ούτε καν στην αγορά, και ότι δεν μπορούν να συζητούν με τις φίλες τους. Οι άντρες δεν το αποδέχονται, γιατί είναι ζηλιάρηδες, έτσι οι γυναίκες δεν έχουν καμία δυνατότητα αυτοπραγμάτωσης. Λένε ότι οι γυναίκες δεν θα μάθουν να οργανώνονται, ούτε να διοικούν άλλες γυναίκες. Μια γυναίκα δεν μπορεί να βγει έξω τη νύχτα, δεν μπορεί να ταξιδέψει. Δεν μπορεί, αποκλειστικά και μόνο επειδή είναι γυναίκα... Όταν μια γυναίκα θέλει να βγει από το σπίτι για να οργανωθεί, τη χτυπούν, τη διώχνουν από το σπίτι μαζί με τα παιδιά της. Υπάρχουν γυναίκες που δεν μπορούν να υπερασπίσουν τον εαυτό τους και εγκαταλείπουν την οργάνωση από φόβο. Ο άντρας αποφασίζει πάντα τι είναι καλό και τι είναι κακό για τη γυναίκα. Για παράδειγμα, την υποχρεώνει να αποδεχτεί τα κυβερνητικά προγράμματα⁴ ακόμα και όταν αυτή δεν θέλει. Με αυτά τα προγράμματα που καταστρώνονται δήθεν για να βοηθήσουν τις πιο φτωχές γυναίκες, καταπατώνται βίαια τα δικαιώματα των γυναικών. Για να πάρουν αυτά τα χρήματα, οι αρχές τις υποχρεώνουν να ενημερωθούν για τον έλεγχο των γεννήσεων, να πάρουν το αντισυλληπτικό χάπι, διάφορα ληγμένα φάρμακα, τις εμβολιάζουν και τις εγχειρίζουν χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Επιπλέον, οι γιατροί που τις αναλαμβάνουν δεν τις σέβονται, για παράδειγμα, τις αγγίζουν, τους λένε αισχρολογίες. Αν οι γυναίκες δεν εκπληρώνουν όλες τις απαιτήσεις τους δεν παίρνουν τίποτα. Αυτό το πρόβλημα υπάρχει σε όλη τη χώρα. Και όταν οι γυναίκες δεν συμφωνούν, αρχίζουν οι απειλές, οι ξυλοδαρμοί από τους συζύγους. Για μας τις γυναίκες είναι πολύ δύσκολο να οργανωθούμε λόγω του ότι είμαστε ταυτόχρονα ινδιάνες, γυναίκες, μπτέρες και σύζυγοι. Επιπρόσθετα, υπάρχει η στρατιωτικοποίηση. Ο στρατός βρίσκεται μόνιμα στις κοινότητές μας, υπάρχουν πολλά οδοφράγματα, φυλακές και αισθανόμαστε πολύ μεγάλη καταπίεση και έτσι δεν μπορούμε να οργανωθούμε εύκολα. Όταν οργανωνόμαστε, οι στρατιωτικοί παροτρύνουν τους παραστρατιωτικούς να παρενοχλούν τις γυναίκες (...) Δεν συμφωνούμε, δεν θέλουμε τον στρατό αλλά τον σεβασμό των δικαιωμάτων μας, γιατί στο Μεξικό ποτέ δεν μας σεβάστηκαν, ούτε ως γυναίκες ούτε ως ινδιάνες. Τα δικαιώματά μας παραβιάζονται ακατάπαυστα.

(Επιλογή -μετάφραση: Γ.Ν.)

- (1) εργατικές πολυκατοικίες
- (2) μη ζαπατίστικη κοινότητα, νοτιοανατολικά, κοντά στα σύνορα με τη Γουατεμάλα.
- (3) πίτες από καλαμπόκι, βασικό στοιχείο διατροφής (για τους ιθαγενικούς λαούς οι πίτες αυτές αποτελούν το αντίστοιχο του ψωμιού).
- (4) Πρόκειται για το πρόγραμμα «κοινωνική βοήθεια», που αναπτύσσεται σε εθνικό επίπεδο από το 1994. Ένα ποσό 30 US\$ δίνεται κάθε δυο μήνες σε ινδιάνες των αγροτικών περιοχών της χώρας. Αυτό το πρόγραμμα προβάλλεται σαν ένα μέτρο του αγώνα κατά της φτώχειας, αλλά στην πράξη λειτουργεί ως μέσο κοινωνικού ελέγχου των γυναικών και των ιθαγενικών κοινοτήτων.

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α

ΚΙΝΗΜΑΤΑ

ΚΟΜΜΑΤΑ

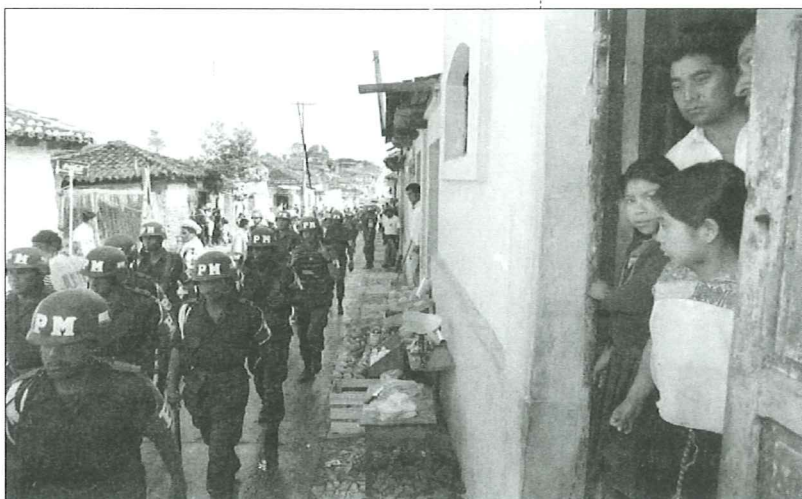
ΕΞΟΥΣΙΑ

σκέψεις,
προβληματισμοί,
αναζητήσεις

Επιμέλεια αφιερώματος: Α.Λ., Β.Μ., Γ.Σ., Κ.Α., Μ.Ξ., Ν.Μ.

μέχρι στήριξης), να οργανώνουν εντελώς διαφορετικά μοντέλα συμμαχιών (με κόμματα, συνδικάτα, άλλα κινήματα κ.λπ.).

Όπως έχουμε αναφέρει και σε παλιότερα κείμενα των Σημάτων Καπνού, είναι περίπου κοινός τόπος ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αναδυθεί στη Λατινική Αμερική μια σειρά από κινήματα, τα οποία -καλώς ή κακώς, θα προσπαθήσουμε να το διερευνήσουμε- ορίζονται ως «νέα κινήματα» ή «κινήματα των από κάτω». Το βασικό χαρακτηριστικό αυτών των κινήματων είναι η πολυμορφία τους, όσον αφορά όλες, σχεδόν, τις πλευρές τους: τα κινήματα αυτά μπορεί να αναφέρονται σε διαφορετικά υποκείμενα (ιθαγενείς, ανέργους, βιομηχανικούς εργάτες, αποκλεισμένους, αγρότες, ακτήμονες, κινήματα πόλης), να επιλέγουν διαφορετικές μορφές πάλης (όλης της γκάμας που ξεκινά από τον ένοπλο αγώνα και φτάνει μέχρι την εκλογική συμμετοχή) που όμως πολλές φορές δεν είναι αντιθετικές αλλά συνδυάζονται (μπορεί ένα κίνημα να κλείνει με όπλα δρόμους και ταυτόχρονα μία εκδοχή του να συμμετέχει στις εκλογές), να έχουν ποικίλες σχέσεις με την κυβέρνηση της χώρας τους (από εχθρική

Ένα κοινό στοιχείο, που διαπερνά σαν κόκκινη κλωστή αυτά τα κινήματα, είναι η ποικιλία τους αλλά και η διαφορετικότητα τους σε σχέση με πολλά από τα γνωστά μας μοντέλα: τις περισσότερες φορές, τα κινήματα αυτά αμφισβητούν, εμπράκτως ή/και με τον λόγο τους, τόσο ιδεολογικές πτυχές όσο και παγιωμένες (και «συντησμένες») δομές της Αριστεράς. Άλλωστε, αυτή ακριβώς η κρίση της Αριστεράς αποτέλεσε το υπόστρωμα πάνω στο οποίο αναδύθηκαν (για μια ακόμη φορά) τέτοιου τύπου κινήματα. Αν σκαλίσουμε λίγο την ιστορία, θα θυμηθούμε ότι ακριβώς γύρω στη δεκαετία του 1980 συμβαίνουν περίπου τα εξής: η κατάρρευση του εκλιπόντος «υπαρκτού» οδηγεί σε μια προσπάθεια γενικευμένης απαξίωσης της Αριστεράς, σε συνδυασμό με την πραγματική κρίση στρατηγικής και οράματος μεγάλων τμημάτων της: μια σειρά από αδιέξοδα κάποιων δοκιμασμένων μοντέλων αντίστασης (Γουατεμάλα, Σαλβαδόρ, Νικαράγουα) δημιουργούν τις προϋποθέσεις για επανεξέταση ορισμένων στοιχείων που μέχρι εκείνη τη στιγμή θεωρούντο δεδομένα για την Αριστερά. Αντ' αυτού όμως έχουμε συνήθως είτε μακρές περιόδους εσωστρέφειας και κρίσης είτε δεξιά στροφή των αριστερών δυνάμεων. Όλα αυτά δημιουργούν τις συνθήκες για τον

συμβιβασμό με έναν συνδιαχειριστικό ρόλο της Αριστεράς και την αποδοχή του καπιταλιστικού συστήματος ως τελικού (και αδιαμφισβήτητου) νικητή.

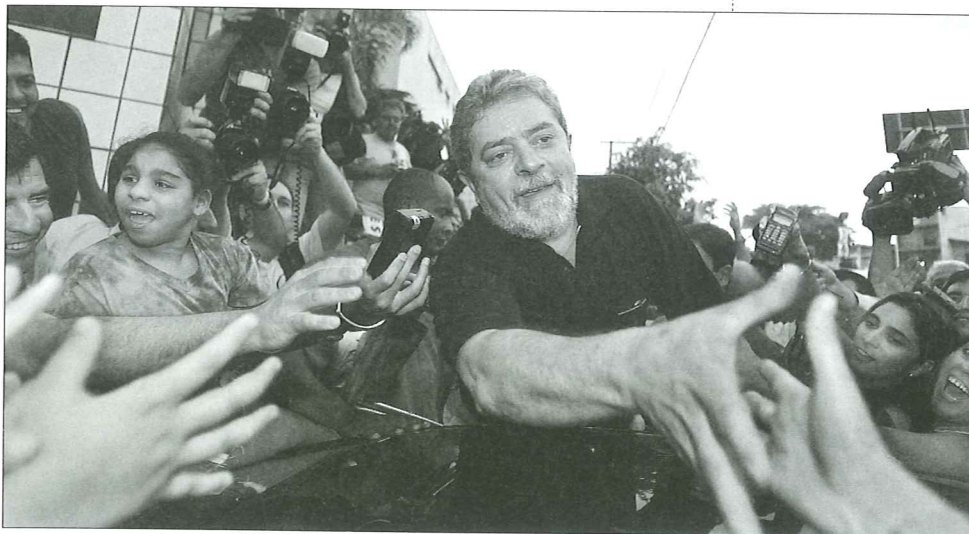
Εκεί, λοιπόν, που πολλοί περίμεναν την Αριστερά -κυρίως τη «θεσμική»- να αρχίσει μετά την κατάρρευση να συζητά για τον «σοσιαλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο» ξαφνικά την είδαν να αρχίζει να κουβεντιάζει έναν «καπιταλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο». Έτσι, νέα υποκείμενα που αναδύονται (ξανά, τις περισσότερες φορές) ως πολιτικοί δρώντες αρχίζουν να διαμορφώνουν το δικό τους πολιτικό-ιδεολογικό πλαίσιο και τον δικό τους λόγο, ο οποίος παίρνει μεν πολλά στοιχεία από την απελευθερωτική ιδεολογία της Αριστεράς, προσπαθεί όμως να γίνει κάτι καινούργιο, κάτι διαφορετικό, και να συνδυαστεί με την αυτονομία της ανάπτυξης και της δράσης.

Αυτή η κρίση αξιοπιστίας της Αριστεράς, όμως, δημιουργεί ταυτόχρονα και μια τάση εξιδανίκευσης αυτών των κινήματων, η οποία ενέχει τον κίνδυνο της ανεπαρκούς κατανόησης αλλά και μιας δυνάμει μεταφοράς μοντέλων, αντιστροφής αυτή τη φορά σε σχέση με το παρελθόν: από τη Λατινική Αμερική προς τα εδώ. Έτσι, πολλές φορές επανέρχεται ένα μοντέλο θαυμαστικής υποστήριξης, που παρακάμπτει το γεγονός ότι η αποτίμηση και η αξιολόγηση των κι-

νημάτων, των επιλογών και των πρακτικών τους, πρέπει να ανήκει στο ίδιο το κίνημα και δεν είναι δουλειά διάφορων θεωρητικών και αναλυτών.

Κάποιες πλευρές αυτών των πολύπλοκων σχέσεων θα προσπαθήσει να διερευνήσει αυτό το αφιέρωμα. Πόσο «νέα» είναι αυτά τα κινήματα; Μπορεί να γίνεται μια γενίκευση, μια ομαδοποίησή τους ή είναι λάθος; Πώς έχει διαμορφωθεί ιστορικά η σχέση τους με (άλλες) εκδοχές της Αριστεράς; Πώς συνδιαλέγονται αυτά τα κινήματα με την ιδεολογία της Αριστεράς; Πώς επηρεάζουν οι μεγάλες αλλαγές που συντελούνται στην Αριστερά και στις οπτικές της τη σχέση της με αυτά τα κινήματα; Πώς διαμορφώνουν τη σχέση τους με τα κόμματα της Αριστεράς και με τα συνδικάτα; Και με τις κυβερνήσεις της Αριστεράς (ή της «Αριστεράς», ας βάλει ό,τι θέλει ο κάθε αναγνώστης και η κάθε αναγνώστρια); Διαμορφώνονται πάντοτε από τα κάτω; Υπάρχει άραγε κάποιο σημείο ισορροπίας ανάμεσα στην αμφισβήτηση του οικουμενισμού των «δυτικών» αξιών της Αριστεράς και στην επαναδιακδίκηση μιας ταυτότητας, η οποία όμως μπορεί κάλλιστα να οδηγήσει στον εγκλωβισμό σε μια ουσιοκρατική αντίληψη; Πώς διαμορφώνεται η δύσκολη σχέση «παράνομων» και «νόμιμων» κινήματων; Πώς συσχετίζεται η άνθιση

ή η κρίση τους με την άνθιση ή την κρίση των πολιτικών δομών της Αριστεράς; Πώς αρθρώνονται οι διαφορετικές μορφές πάλης που επιλέγει κάθε κίνημα; Πώς απαντούν στις «πουλημένες ηγεσίες», που και αυτά όμως αναδεικνύουν, αναπαράγοντας έτσι αυτά που καταδικάζουν; Πώς, τέλος πάντων, τα βλέπουμε εμείς και πώς βλέπουν αυτά τον εαυτό τους;

Ίσως η παράθεση αυτών των ερωτημάτων δημιουργεί ένα πλαίσιο υπερφιλόδοξο· ωστόσο, τα περισσότερα από αυτά θίγονται, έστω και λίγο, έστω και περιφερειακά, στη συζήτηση που ακολουθεί. Η μέθοδος για τη διερεύνηση αυτών των ερωτημάτων θα είναι η επικέντρωση σε «παραδειγματικές περιπτώσεις», σε συνδυασμό όμως με τα ευρύτερα δεδομένα. Θα κουβεντιάσουμε, έτσι, τον θεωρητικό «διάλογο» που ξεκίνησε με βάση τη γενίκευση κάποιων ζητημάτων που έχουν διατυπώσει οι Ζαπατίστας, αλλά και τη «δύσκολη» ιστορική σχέση του ιθαγενικού κινήματος με την Αριστερά· το κείμενο για τη Βραζιλία διερευνά τη σχέση του Κινήματος των Χωρίς Γη με το

Κόμμα των Εργαζομένων, ειδικά στη φάση που η χώρα κυβερνάται από το ΡΤ· το κείμενο για τη Βολιβία διατυπώνει έναν προβληματισμό για τα αιτήματα μέρους του ιθαγενικού κινήματος και τη σχέση τους με την «εθνική» πολιτική σκηνή. Πώς οργανώνεται το κίνημα υποστήριξης στον Τσάβες και πόσο «από τα κάτω» είναι; Αυτό προσπαθεί να πραγματευτεί το κείμενο περί Βενεζουέλας, ενώ το κείμενο για την Αργεντινή διερευνά κάποιες από τις πιθανές αιτίες της ήττας της εξέγερσης του 2001, και το άρθρο για το Εκουαδόρ παρακολουθεί την πορεία του ιθαγενικού κινήματος «από την κοινότητα στην εξουσία».

Το αφιέρωμα αυτό είναι «αναγκαστικά» μονόπλευρο· στην ουσία λειτουργεί ως συμπλήρωμα και αντίστιξη με το αφιέρωμα του τεύχους 20 των Σημάτων Καπνού. Ο σκοπός του δεν είναι να προσφέρει έτοιμες απαντήσεις και συμπαγή, οριστικά συμπεράσματα. Ίσως δεν είναι απλώς υπέρμετρη φιλοδοξία αλλά και λίγο θράσος να θέλει κανείς να δώσει ολοκληρωμένες απαντήσεις σε όλα αυτά τα ζητήματα, τα οποία έτσι κι αλλιώς είναι ακόμα, πάντα, εν κινήσει, εν εξελίξει. Ο σκοπός μας, στην ουσία, είναι να διατυπώσουμε «τεκμηριωμένες ερωτήσεις» και με τον τρόπο αυτό να εγκαινιαστεί ένας ουσιαστικός διάλογος για όσα διαδραματίζονται στη Λατινική Αμερική. Ένα σημαντικό στοιχείο αυτών των κινήματων είναι ότι

απορρίπτουν τη μεσοανική αντίληψη εκείνης της Αριστεράς που παραπέμπει τα πάντα στο μέλλον και αρχίζουν να μετατρέπουν σε πράξη σήμερα, και όχι αύριο, ψήγματα της κοσμοαντίληψής τους. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο, όμως, που πιστεύουμε ότι η αλληλεγγύη είναι αδιαπραγμάτευτο και συνεχές καθήκον που αφορά το παρόν, έτσι θεωρούμε ότι το ίδιο ισχύει και για την ανάλυση, για την προσπάθεια να κατανοήσουμε: είναι δουλειά του σήμερα, δική μας, ανήκει σε μας, ανήκει στο κίνημα, και όχι στους ιστορικούς του μέλλοντος.

Με άλλα λόγια, δηλαδή, ο σκοπός αυτού του αφιερώματος είναι να υπονομεύσει και να υποσκάψει τις βεβαιότητες, τα αυτονόητα, τις ευκολίες.

μια δύσκολη σχέση

Πολλοί Ευρωπαίοι αριστεροί έχουν σήμερα την τάση να κάνουν μια εύκολη ταύτιση, αν μη τι άλλο σε επίπεδο «οράματος», ανάμεσα στο ιθαγενικό και στο αριστερό κίνημα: μπορεί αυτές οι δύο συνιστώσες να έχουν διαφορές, αλλά τελικά (πρέπει να) αποβλέπουν στο ίδιο περίπου πράγμα, σε μια κοινωνία πιο δίκαιη, πιο ελεύθερη κ.λπ. κ.λπ. Άλλοι έχουν ακριβώς την αντίθετη τάση -να θεωρούν το ιθαγενικό κίνημα και την Αριστερά δυο πράγματα εντελώς διαχωρισμένα μεταξύ τους. Αν όμως κάτσει κανείς και ψάξει το θέμα λίγο βαθύτερα, θα δει ότι η κατάσταση είναι πολύ πιο περίπλοκη. Ούτε ιστορικά η σχέση αριστερών και ιθαγενικών κινήματων ήταν τόσο εύκολη ούτε σήμερα τα πράγματα είναι εντελώς λυμένα και τακτοποιημένα σε μια αγαστή συνύπαρξη ή σε έναν σαφή διαχωρισμό.

Οι αιτίες για την όποια προβληματική κατάσταση είναι πολλαπλές και εκπληγάζουν και από τις δύο πλευρές. Μεγάλο μέρος της ευθύνης σίγουρα πέφτει στις πλάτες της Αριστεράς. Τα αριστερά κινήματα έχουν υπάρξει εγγενώς, από τις ίδιες τις μαρξικές καταβολές τους, ευρωκεντρικά, μονοδιάστατα και δυσανακτικά απέναντι σε άλλες πολιτικές ιεραρχίες και κοσμοθεάσεις. Έτσι,

η Αριστερά έχει συχνά υποτιμήσει την αξία των ιθαγενικών κινήματων καθώς και τον ρόλο των ιθαγενών ως πολιτικών δρώντων που είναι σε θέση να διαμορφώσουν τη δική τους ιστορία. Η αλήθεια είναι πως τα κομμουνιστικά κόμματα ήταν από τις πρώτες «μη ιθαγενικές» δυνάμεις που έθεσαν θέμα σεβασμού των δικαιωμάτων των ιθαγενών. Ωστόσο, γενικά το «ιθαγενικό ζήτημα» συνήθως υποβαθμιζόταν στο επίπεδο μιας δευτερεύουσας (σε σχέση με την ταξική) αντίθεσης, ενώ οι ίδιοι οι ιθαγενείς θεωρούνταν ότι δεν ήταν -ή ήταν μερικώς, μόνο- σε θέση να διαμορφώσουν τον δικό τους λόγο και τις δικές τους πρακτικές για τα θέματα που τους αφορούν: στην ουσία δηλαδή δεν γινόταν αποδεκτή η ικανότητα των ιθαγενών να συγκροτήσουν ένα αυτόνομο, αυτοδύναμο, ανατρεπτικό κίνημα. Το όποιο ιθαγενικό κίνημα συνήθως αντιμετωπιζόταν ως «συμπλήρωμα» του επικυρίαρχου εργατικού-ταξικού κινήματος, ενώ αυτή η κατάσταση επιδεινωνόταν από την (υπόρρητη, βέβαια) πολιτική και κοινωνική υποτίμηση των ιθαγενών.

Ταυτόχρονα, και τα ιθαγενικά κινήματα πολλές φορές κινήθηκαν σε τροχιάς ασύμπτωτες, πολλές φορές και ανταγωνιστικές, με την Αριστερά. Η επιφυλακτικότητα που πολλές φορές εμφανίζεται είναι συνήθως αμφίδρομη. Η καθόλου σπάνια αντίθεση των ιθαγενών λαών στο σύνολο της «κουλτούρας» των επικυρίαρχων λαών, η οποία τους έχει επιβληθεί με τον πιο βάρβαρο τρόπο, πολλές φορές συμπαρασύρει σε μια *a priori* απόρριψη ακόμα και απελευθερωτικών θεωριών, πρακτικών, συμμαχιών κ.λπ. Ο «σοσιαλισμός», για παράδειγμα, μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί, όχι μια απελευθερωτική θεωρία, αλλά ακόμα μία επιπόνηση του λευκού επικυρίαρχου,

ξένη (στην καλύτερη περίπτωση) ή και εχθρική προς τις επιδιώξεις, τις επιλογές, τις ιεραρχήσεις των ιθαγενών.

Πάνω σε αυτό το υπόστρωμα, ήρθε η πολιτική εμπειρία και συνύπαρξη για να κάνει πολλές φορές τα πράγματα χειρότερα. Και, μερικές φορές, καλύτερα. Είναι αλήθεια πως τα τελευταία χρόνια η σχέση μοιάζει αρκετά πιο ισορροπημένη, ισότιμη, καλή, απ' ό,τι στο παρελθόν. Υπάρχουν περιπτώσεις σαφούς ώσμωσης ανάμεσα σε αριστερά και ιθαγενικά κινήματα, ενώ όλο και συχνότερα οι δυνάμεις της Αριστεράς στη Λατινική Αμερική αναφέρονται, όχι απλώς στους ιθαγενείς, αλλά στα ιθαγενικά κινήματα, θεωρώντας τα αυτόνομους και ισότιμους δρώντες.

Ένα παράδειγμα από την Ιστορία

Αν ένα αριστερό και ένα ιθαγενικό κίνημα μπορούν να συνυπάρχουν και να συνεργάζονται, έστω και με πολλές δυσκολίες, σε φάσεις διεκδίκησης ή σύγκρουσης με κάποια κυβέρνηση ή κράτος, τα πράγματα ίσως να γίνονται πολύ χειρότερα και τα δύο αυτά κινήματα να μετατρέπονται σε ανταγωνιστικά, όταν επικεφαλής αυτού του κράτους αναλάβει ο μέχρι πρότινος αριστερός πόλος αυτής της συμμαχίας. Ο «θαυμασμός» για την αντίσταση των ιθαγενών απέναντι στους Ισπανούς μπορεί να μετατραπεί σε απόρριψη και οι επιμέρους διεκδικήσεις των ιθαγενών να στηλιτευτούν ως «άκαιρες», «αντεπαναστατικές» κ.λπ. Η Νικαράγουα αποτελεί εδώ παραδειγματική περίπτωση του πώς η άρνηση ή η καταστολή μπορούν να οδηγήσουν ένα κίνημα σε όλο και πιο συντηρητικές θέσεις, οι οποίες συνδυάζονται με όλο και πιο ριζοσπαστικές πρακτικές που φτάνουν στην ανάληψη ένοπλου αγώνα εναντίον του μέχρι πρόσφατα συμμάχου. Το ιθαγενικό κίνημα της Νικαράγουας έδωσε τη δική του μάχη εναντίον του δικτάτορα Σομόσα, συνήθως σε συμμαχία με τους Σαντινίστας. Την περίοδο 1981-1987 αναπτύχθηκε ένα μεγάλο ιθαγενικό κίνημα των Μισκίτος, των Ράμα και των Σούμου (με τις εσωτερικές του αντιθέσεις, βέβαια) που, διεκδικώντας την αυτονομία του, έφθασε στην ένοπλη σύγκρουση με τους Σαντινίστας και τον στρατό της χώρας. Στη σύγκρουση αυτή, οι οργανώσεις των ιθαγενών δέχθηκαν τεράστια βοήθεια από τις Η.Π.Α. και την Ονδούρα, ενώ στις διαπραγματεύσεις τους με τη σαντινιστική κυβέρνηση περιέλαβαν μέχρι και συμβούλους από τις Η.Π.Α. Αρωγοί στον αγώνα τους προσέτρεξαν ηγέτες και του Α.Ι.Μ. (American Indian Movement) των Η.Π.Α., οργάνωσης που σε άλλες περιπτώσεις είχε έρθει σε οξυτάτες συγκρούσεις, μέχρι και ένοπλες, με το κράτος των Η.Π.Α.: μάλιστα, έχει υποστηριχτεί ότι οι ηγέτες του Α.Ι.Μ. Μπιλ και Ράσελ Μινς μεσολάβησαν μεταξύ των οργανώσεων των Μισκίτος και του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, για χορήγηση βοήθειας με σκοπό «την ανατροπή των κομμουνιστών Σαντινίστας». Η σαντινιστική κυβέρνηση δεν μπόρεσε να κατανοήσει τα «ιθαγενικά» αιτήματα και προσπάθησε να τα στριμώξει στις δικές της «μαρξιστικές» αντιλήψεις, στα δικά της εργαλεία ανάλυσης και πολιτικής. Οι ιθαγενικές οργανώσεις πέρασαν σύντομα από τις διεκδικήσεις για αυτονομία (απέναντι στις οποίες οι Σαντινίστας ήταν έτσι κι αλλιώς αρνητικοί) σε ανοιχτή πολιτική αντιπαράθεση με στόχο την ανατροπή της σαντινιστικής κυβέρνησης. Οι Σαντινίστας, όντας συν τοις άλλοις σε σύγκρουση με τους Κόντρας, επέβαλαν στις περιοχές του Ατλαντικού, όπου κυρίως ζουν οι ιθαγενείς, ένα μοντέλο «στρατιωτικής κοινωνίας»· κατά τη διαδικασία αυτή, πραγματοποίησαν εκτοπίσεις χιλιάδων ιθαγενών, που άρχισαν τον Ιανουάριο του 1982. Χωριά και

σοδειές καταστράφηκαν, πάνω από 8.500 Μισκίτος και Σούμου μεταφέρθηκαν σε άλλες περιοχές, ενώ πάνω από 15.000 κατέφυγαν πρόσφυγες στην Ονδούρα -και όλα αυτά για να μη συνεργαστούν με τον εχθρό. Το αποτέλεσμα αυτής της καταστροφικής πολιτικής ήταν η στροφή των ιθαγενικών ηγεσιών σε εντελώς αντισαντινιστικές («αντικομμουνιστικές») θέσεις και σε σεπαρατιστικές διεκδικήσεις. Το τραγικό αυτό λάθος αναγνωρίστηκε αργά από την ηγεσία των Σαντινίστας. Λέει ο Σέρχιο Ραμίρες: «Στις αρχές του 1981 είχαμε ανοιχτό ακόμα ένα μέτωπο σύγκρουσης στην ακτή της Καραϊβικής, με τη βίαιη εκτόπιση χιλιάδων Μισκίτος [...]. Ο σκοπός ήταν να μην αποτελέσουν οι ιθαγενικοί πληθυσμοί την κοινωνική βάση των Κόντρας [...]. Το γεγονός αυτό, που αποτέλεσε ένα από τα πιο τραγικά λάθη της επανάστασης, οδήγησε στο άνοιγμα ακόμα ενός πολεμικού μετώπου, και η CIA άρχισε να χρηματοδοτεί τις δύο ένοπλες οργανώσεις των Μισκίτος, τη YATAMA και τη MISURASATA». Τελικά, το Σύνταγμα του 1987 χορήγησε εκτεταμένη αυτονομία στις δύο ιθαγενικές ζώνες του Ατλαντικού, που καλύπτουν πάνω από το 50% της έκτασης της χώρας. Το συγκεκριμένο καθεστώς αυτονομίας έχει πολλά θετικά και αρνητικά, αλλά δεν είναι εδώ ο χώρος να συζητηθεί.

Ιστορικά παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν πολλά, και το καθένα δείχνει ή φωτίζει λίγο παραπάνω μια πλευρά αυτής της δύσκολης σχέσης -από τους Μαπούτσες της Χιλής στο Φωτεινό Μονοπάτι, στο Περού, και από κει στην Κολομβία και στο Εκουαδόρ. Είναι χαρακτηριστικές οι κατηγορίες της ιστορικής μορφής του κινήματος στο Περού Ούγο Μπλάνκο κατά της «ένοπλης προπαγάνδας» η οποία δεν σκέφτεται ότι εκείνοι που τελικά πληρώνουν τη νύφη είναι οι ιθαγενικές κοινότητες. Στην Κολομβία, πολλές φορές οι ιθαγενείς έχουν συγκρουστεί με τις αντάρτικες οργανώσεις (βασικά με τις FARC) επειδή θεωρούν ότι οι αντάρτες δεν σέβονται την αυτονομία τους. Στο Μεξικό, υπήρξαν δύο κινήματα που στην ουσία πρότειναν ένα άλλο μοντέλο εθνικής συγκρότησης, ένα μοντέλο στο οποίο θα μπορούσαν να συντεθούν διαφορετικοί προσανατολισμοί και διαφορετικές κοσμοθεωρίες: το κίνημα με επικεφαλής τον Εμιλιάνο Ζαπάτα, στις αρχές του αιώνα, και το κίνημα των Ζαπατίστας, στα τέλη του. Κοινό χαρακτηριστικό αυτών των δύο κινήματων, η αντίσταση στον βίαιο εκσυγχρονισμό που οδηγούσε στην ανατροπή των κοινωνικών τους δομών. Η πατερναλιστική στάση δυνάμεων της Αριστεράς προς τους ιθαγενείς έχει αποδειχθεί αρκετές φορές στο παρελθόν· οι ηγέ-

τες της (μαοϊκής) Linea Proletaria, που είχαν καταφύγει στις κοινότητες της Τσιάπας, εκδιώχθηκαν κακώς από αυτές, κατηγορούμενοι ότι προκαλούν συγκρούσεις στις κοινότητες και ότι τις εξαπατούν.

Η Γουατεμάλα αποτελεί μια ειδική περίπτωση: σε μια χώρα όπου η πλειονότητα του πληθυσμού είναι ιθαγενείς, δημιουργήθηκε ένας αντάρτικος μαρξιστικός συνασπισμός, η URNG, η οποία είχε ως έναν από τους κύριους άξονες στην πολιτική της τα ιθαγενικά ζητήματα (γεγονός που σφράγισε και την ατζέντα των διαπραγματεύσεων της με την κυβέρνηση), ενώ ταυτόχρονα θέτει και το ταξικό ζήτημα στο εσωτερικό της ιθαγενικής κοινότητας. Λέει ο γραμματέας της URNG Πάμπλο Μονσάντο: «Τα αιτήματά μας προήλθαν μέσα από τις κοινότητες των ιθαγενών. Στις διαπραγματεύσεις συμμετείχαν ιθαγενείς ηγέτες [...]. Κακώς η λέξη ιθαγενής θεωρείται συνώνυμη της λέξης χωρικός. Ας μην ξεχνάμε ότι και μέσα στους ιθαγενείς υπάρχουν τάξεις. Το να είναι κανείς ιθαγενής δεν είναι συνώνυμο του να είναι επαναστάτης». Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του αντάρτικου, η σχέση της URNG με τις CPR (Κοινότητες σε Αντίσταση) δεν ήταν και τόσο ειδυλλιακή: πολλές φορές υπήρξαν αντιπαλότητες, έως και ανοιχτή αντιπαράθεση, κάποιοι μάλιστα κατηγορήσαν την URNG για πατερναλισμό και «συμφωνίες κορυφής».

Γιατί όλα αυτά, άραγε;

Εα αναφέρουμε παρακάτω κάποιες από τις πιθανές αιτίες για τη στάση δυνάμεων του ιθαγενικού κινήματος απέναντι στην Αριστερά. Εμάς όμως, ως αριστερούς και αριστερές, μας ενδιαφέρει πολύ και το γιατί η Αριστερά είχε συχνά μια τέτοια αντιμετώπιση προς τα ιθαγενικά κινήματα.

Πέρα από τις πολιτικές αιτίες, νομίζουμε ότι μεγάλο μέρος της ευθύνης πέφτει και στο ιδεολογικό πλαίσιο του οποίου φορέας είναι η Αριστερά. Ο μαρξισμός είναι παιδί του δυτικού Διαφωτισμού και του παθολογικού ευρωκεντρισμού του. Βέβαια, ιστορικά «ελαφρυντικά» μπορούν να διατυπωθούν πολλά, σχετικά με την εποχή που έγραφαν ο Μαρξ και ο Ένγκελς: ωστόσο, το πρόβλημα παραμένει για μια σειρά από «ορθόδοξες» αντιλήψεις του μαρξισμού που αναπτύχθηκαν μεταγενέστερα. Μιλώντας ο Μίκαελ Λεβί για το Κομμουνιστικό Μανιφέστο, γράφει: «Με έναν τυπικό ευρωκεντρικό τρόπο, οι Μαρξ και Ένγκελς επαίνουσαν την αστική τάξη για το ότι τράβηξε «όλα τα έθνη, ακόμη και τα πιο βάρβαρα, στον πολιτισμό». Φαίνεται να θεωρούν

την αποικιακή εξάπλωση της Δύσης μέρος του ιστορικού «εκπολιτιστικού» ρόλου της αστικής τάξης». «Η Αγγλία έχει να εκπληρώσει μια διπλή αποστολή στην Ινδία: από τη μια καταστροφική, από την άλλη αναγεννητική - την αποσάρθρωση της ασιατικής κοινωνίας και την τοποθέτηση των υλικών θεμελίων της δυτικής κοινωνίας στην Ασία», γράφει ο Μαρξ.

Έτσι, κάποια ρεύματα της μαρξιστικής σκέψης δεν κατάφεραν να διαφοροποιηθούν από τη λογική της ευθύγραμμης πορείας προς την «πρόοδο», ενώ έμειναν δέσμια και της αντίληψης περί οικουμενικότητας των δυτικών αξιών. Σύμφωνα με τον Ιμ. Βαλερστάιν, «Ο Μαρξ δέχεται τον οικουμενισμό στον βαθμό που αποδέχεται την ιδέα της αναπόφευκτης ιστορικής πορείας προς την πρόοδο [...] Όπως κάθε καλός αριστερός διανοούμενος του 19ου αιώνα, [ο Μαρξ] ήταν βαθιά διαποτισμένος από τις θεωρίες του αστικού φιλελευθερισμού [...] εγκωμίαζε καθετί ορθολογικό, σοβαρό, επιστημονικό, παραγωγικό. Η εργασία, αυτή ήταν η μόνο αρετή». Το ειδικό βάρος της παραγωγικότητας και του ορθολογισμού, της (δυτικής αντίληψης περί) «προόδου» δηλαδή, έπαιξε σημαντικό ρόλο στις διάφορες στρεβλώσεις των τοπικών παραγωγικών μοντέλων. Στην περίπτωση αυτή, ο «εκσυγχρονισμός» του οικονομικού μοντέλου χτύπησε την καρδιά του μοντέλου κοινωνικής οργάνωσης και του τρόπου ζωής των ιθαγενικών λαών. Η Αριστερά όχι μόνο δεν κατάλαβε τι σήμαιναν οι συγκεκριμένες αλλαγές για τους ιθαγενικούς λαούς, όχι μόνο δεν αντιστάθηκε σε αυτές, αλλά πολλές φορές τις υποστήριξε ή και τις πρότεινε, στο όνομα της «εθνικής ανάπτυξης», θεωρώντας και αυτή τους ιθαγενείς ανάχωμα στην «πρόοδο». Περιττό να πούμε ότι η ίδια η ταξική ανάλυση (πρέπει να) εφαρμόζεται με ιδιαίτερο τρόπο στις ιθαγενικές κοινωνίες της Λατινικής Αμερικής, ενώ επίσης δεν μπορούν να οικουμενικοποιηθούν και τα πολιτικά μοντέλα της Ευρώπης (αντιπροσωπευση, εκλογές, κεντρικό κράτος κ.λπ.).

Βέβαια, ο ευρωκεντρισμός αυτός δημιουργεί αντίρροπες τάσεις και από την άλλη πλευρά. Και «οι άλλοι» -οι ιθαγενείς- δημιουργούν τις δικές τους φανταστικές γραμμές για το έθνος τους, που ξεκινούν από την προϊστορία και φτάνουν στο σήμερα.

Πρέπει ωστόσο να αναφέρουμε εδώ μια ολόκληρη σειρά θεωρητικών του μαρξισμού, του «κριτικού μαρξισμού» κ.λπ. -αρχίζοντας από την τεράστια συμβολή του Μαριάτεγκι και φτάνοντας στο σήμερα- που έχουν καταφέρει να διαφοροποιηθούν με κριτικό τρόπο από τις όποιες προβληματικές πλευρές της μαρξιστικής θεωρίας. Εντούτοις, ελάχιστοι απέφυγαν τις λανθασμένες γενικεύσεις, όπως π.χ. την επινόηση μιας «συλλογικής Ανατολής» ή ενός «συλλογικού Τρίτου Κόσμου». Αυτές οι γενικεύσεις, αφαιρετικές και ομογενοποιητικές, έχουν τις ρίζες τους στο ίδιο το μαρξικό έργο και έχουν πολύ ταλανίσει έκτοτε την Αριστερά.

Να επαναλάβουμε, βέβαια, πως οι αιτίες για τα όποια προβλήματα δεν είναι μόνο «θεωρητικές»: πολλές φορές, κάποιες επιλογές σε επίπεδο πολιτικής πραγματικά επιδείνωσαν τα πράγματα.

Το ιθαγενικό κίνημα ως φολκλόρ

Συμπληρωματικά προς τα παραπάνω, πρέπει νομίζουμε να αναφερθεί και μια πλευρά λίγο-πολύ αγνοημένη. Ο κύριος άξονας

της φολκλοροποίησης των ιθαγενικών κινήματων είναι η προβολή επάνω σε αυτά όλων των θετικών ή οραματικών στοιχείων που έχει κάποιος (Δυτικός, συνήθως) συμπαραστάτης στο μυαλό του για κάποιο ιδεατό (αλλά ανύπαρκτο, στον πραγματικό κόσμο) κίνημα. Οι συνέπειες, από εκεί και μετά, είναι πολλές: επιφανειακή ανάγνωση της διαφορετικότητας, ομογενοποίηση, αγιοποίηση, νέο-ρουσικισμός «ευγενείς άγριοι», κινήματα που μετατρέπονται σε φετιχοποιημένες τουριστικές εικόνες.

Από την άλλη...

Μπορεί το μεγαλύτερο μέρος της κριτικής να μοιάζει ότι κατευθύνεται προς την Αριστερά, αλλά και η άλλη πλευρά δεν είναι χωρίς ευθύνες· ίσα-ίσα. Κατ' αρχάς, πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση, αυτονόητη ίσως, που όμως πολλές φορές λησμονείται. Όσο λάθος είναι να θέτει κανείς το ιθαγενικό κίνημα εξ ορισμού σε αντίθεση με την Αριστερά, άλλο τόσο λάθος είναι να τα ταυτίζει. Μέσα στις ιθαγενικές κοινωνίες υπάρχουν ταξικές διαστρωματώσεις, και μέσα στο ιθαγενικό κίνημα υπάρχουν τάσεις και ρεύματα, και τα «αριστερά», τα πιο ριζοσπαστικά ρεύματα είναι μόνο μία από τις τάσεις - συνηθέστατα όχι η μεγαλύτερη. Είναι, για παράδειγμα, μεγάλο λάθος να χρησιμοποιεί κανείς εναλλακτικά στον λόγο του τις εκφράσεις «ζαπατιστικές κοινότητες» και «ιθαγενικές κοινότητες» - ένα λάθος που, έστω εκ παραδρομής, γίνεται συχνά.

Ενδιαφέρουσες περιπτώσεις, όσον αφορά τη σχέση ιθαγενών και Αριστεράς, υπάρχουν πολλές. Η εξεγερμένη Τσιάπας έχει αποτελέσει ταυτόχρονα και προπύργιο του PRI· στο Εκουαδόρ, ένα μέρος του ιθαγενικού κινήματος και κάποιοι ηγέτες του υποστηρίζουν τη νεοφιλελεύθερη πολιτική του Λούισιο Γκουτιέρρες· στη Χιλή, ο δεξιός Λαβίν κυριάρχησε στις περιοχές των Μαπούτσες· παλιότερα, στη Βολιβία, ο δικτάτορας Μπαριέντος (που βαρύνεται με τη δολοφονία του Τσε), μέσα από ένα πλέγμα λαϊκισμού και διαφθοράς ηγετών, συνήψε τα περίφημα σύμφωνα στρατού - αγροτών, ενώ το 1993 ο νεοφιλελεύθερος Σάνσες ντε Λοσάδα συμμάχησε με ιθαγενικά κομμάτια και πήρε την προεδρία, χρίοντας ταυτόχρονα και τον πρώτο ιθαγενή αντιπρόεδρο της χώρας· στη Γουατεμάλα, οι «περιοχές της σύγκρουσης», περιοχές ιθαγενικές και προπύργια της URNG, ψήφισαν εξίσου μαζικά υπέρ του κόμματος του αιμοσταγούς πρώην δικτάτορα Εφρέν Ρίος Μοντ.

Κάποιες αιτίες για τη σχέση ιθαγενών και ιθαγενικών κινήματων με την Αριστερά αναφέρθηκαν στην αρχή του κειμένου. Η τάση μεγάλου μέρους του ιθαγενικού κινήματος να «εγκλωβίζεται» σε αιτήματα ταυτότητας και «κουλτούρας» αποτελεί ακόμα μια πλευρά του προβλήματος. Η ανάπτυξη τέτοιων ουσιοκρατικών και κουλτουραλιστικών αντιλήψεων δημιουργεί τη βάση για την αντίστοιχη ανάπτυξη ενός «εθνικού» ιθαγενικού πλαισίου διεκδίκησης, περικλειστού, επικεντρωμένου μόνο στα ιθαγενικά ζητήματα και συχνά ξενοφοβικού. Τα πρόσφατα γεγονότα στην Ανταουαίλας του Περού είναι μια περίπτωση. Αλλά και η διεκδίκηση ενός εθνικού κράτους των Αϊμάρα από δυνάμεις του ιθαγενικού κινήματος της Βολιβίας δημιουργεί ερωτήματα, καθώς η πρωτοκαθεδρία των ιθαγενικών αιτημάτων δίνει ταυτόχρονα και το στίγμα των συμμαχιών κ.λπ.· δηλαδή, στο όνομα του να ικανοποιηθούν κάποια ιθαγενικά αιτήματα, έχει συμβεί δυνάμεις του ιθαγενικού κινήματος να συνεργαστούν με δεξιές

κυβερνήσεις ή και δικτάτορες. Ο τρόπος που αντιμετωπίζεται το «εθνικό ζήτημα» από τους Ζαπατίστας, είναι βέβαια στον αντίποδα του αιτήματος για ανεξάρτητο ιθαγενικό κράτος (είναι χαρακτηριστικό ότι οι Ζαπατίστας μιλούν για πολυπολιτισμικές δομές και όχι για αμιγώς ιθαγενικές), αλλά έχει στον πυρήνα του το ίδιο πρόβλημα: την εθνική αντίληψη, την αντίληψη για το έθνος (στη συγκεκριμένη περίπτωση, το μεξικανικό έθνος) ως σημείο αναφοράς.

Σχετικό με το θέμα αυτό είναι και το ζήτημα του κοινοτισμού και της κοινότητας, που έχει πάρει νέα ώθηση στη μεταζαπατιστική εποχή. Το θέμα αυτό όμως το πραγματεύεται άλλο άρθρο στο αφιέρωμά μας.

Τελικά;

Είπαμε και παραπάνω, πως τα τελευταία χρόνια η κατάσταση έχει σαφώς αλλάξει. Υπάρχει πλούσια εμπειρία κοινών αγώνων, στην Αριστερά έχουν αναπτυχθεί νέα κοινωνικά και πολιτικά κινήματα αλλά και νέες θεωρητικές επεξεργασίες που έχουν αναιρέσει τις όποιες χοντροκοπιές κάποιας παρελθούσας εποχής. Σήμερα, μεγάλα κομμάτια της Αριστεράς στη Λατινική Αμερική σκέφτονται και πράττουν διαφορετικά, ή τουλάχιστον προσπαθούν να το κάνουν. Από την άλλη πλευρά, η συνεχιζόμενη νεοφιλελεύθερη επίθεση στις χώρες της Λατινικής Αμερικής δημιουργεί αντικειμενικές προϋποθέσεις για την ενίσχυση των ριζοσπαστικών τάσεων μέσα στο ιθαγενικό κίνημα (ανεξάρτητα του αν το κίνημα θα μπορέσει να ανταποκριθεί ή αν θα αναγκαστεί να καταφύγει σε πιο «αμυντικές» επιλογές), αλλά ταυτόχρονα κάνει απαραίτητη την εκπόνηση μακροπρόθεσμων συμμαχιών ανάμεσα σε δυνάμεις που μπορεί να έχουν διαφορετικές αντιλήψεις ή τρόπο να κάνουν πολιτική, αλλά έχουν κοινό εχθρό.

Τα ιθαγενικά κινήματα στις περισσότερες χώρες της ηπείρου βρίσκονται σε φάση αποτίμησης και αναζήτησης (η οποία μάλιστα κάποιες στιγμές «πλήττει» και τους αγώνες τους). Ένα από τα στοιχεία που αναδιαμορφώνονται είναι και οι κοινωνικές και πολιτικές τους συμμαχίες. Από την άλλη, τα αριστερά κινήματα πρέπει να υπερβούν μια ολόκληρη κουλτούρα δεκαετιών, μια κουλτούρα υποτίμησης της ετερότητας και της διαφορετικότητας. Τα αριστερά κινήματα μπορούν να το κάνουν αυτό, αρκεί να μάθουν να ακούν τόσο καλά όσο ξέρουν να μιλούν.

B.M., K.A.

«Κοινωνία των πολιτών»,

Από τους
Ζαπατίστας
στον
«ζαπατισμό»;
Μια
προσέγγιση.

«Αντι-εξουσία», «κοινότητα»

Τα τελευταία χρόνια, κυρίως χάρη στην τεράστια εμβέλεια που απέκτησε το κίνημα των Ζαπατίστας σε ολόκληρο τον κόσμο, μια σειρά από ζητήματα που είτε θεωρούνταν κατά κάποιον τρόπο λυμένα είτε δεν αποτελούσαν καν στοιχεία προβληματισμού έχουν τεθεί (ξανά) υπό συζήτηση. Οι Ζαπατίστας όπως και άλλα, ιθαγενικά ή μη, κινήματα, χωρίς ποτέ να έχουν υποστηρίξει ότι τα κείμενα και η πρακτική τους συνθέτουν ένα -πλήρες ή μη, δεν έχει τόσο σημασία- θεωρητικό σύμπαν, έχουν παρ' όλα αυτά διατυπώσει κάποιες αρχές «θεωρητικού περιεχομένου», οι οποίες κατόπιν έχουν προβληθεί από πολλούς ως η «νέα πολιτική και ιδεολογική πρόταση» απέναντι στην κρίση της Αριστεράς. Είναι αλήθεια πως ο ιδεολογικός αυτός διάλογος, ο οποίος ενίοτε παίρνει τη μορφή διαμάχης, τροφοδοτείται τόσο από μια ιστορία δύσκολων σχέσεων ανάμεσα στο ιθαγενικό κίνημα και την Αριστερά όσο και από την πραγματικότητα μιας Αριστεράς που είτε αδυνατεί να αρθρώσει πειστικές απαντήσεις είτε επιλέγει να συνδιαχειριστεί με κάποιον καλύτερο τρόπο (!) το καπιταλιστικό σύστημα.

Ταυτόχρονα, ο διάλογος αυτός αρχί-

ζει να δείχνει και τα όριά του. Πράγματα που κάποια στιγμή περιβλήθηκαν με την αύρα της τεράστιας θεωρητικής τομής, έχουν σιγά-σιγά ξεγυμνωθεί ή έχουν περιοριστεί στις πραγματικές τους διαστάσεις.

Κάποια από αυτά τα θέματα θα αποπειραθεί να πραγματευθεί αυτό το κείμενο. Σε ποια σημεία αιχμής επικεντρώνεται ο διάλογος που έχει αρχίσει μετά την εμφάνιση των Ζαπατίστας; Τι είναι, για παράδειγμα, αυτή η περίφημη «κοινωνία των πολιτών», που έχει αποτελέσει ακρογωνιαίο λίθο και μείζον σημείο αναφοράς του ζαπατιστικού λόγου, και ποιες είναι οι πολιτικές της χρήσεις; Τι ειδικό βάρος έχει η «κατάληψη της εξουσίας» και τι περιγράφει ο όρος «αντι-εξουσία»; Τι νόημα έχει η αναφορά στις «κοινότητες», ειδικά στα δικά μας συμφραζόμενα· τέλος πάντων, σε ποιον είμαστε αλληλέγγυοι, στους Ζαπατίστας (σε μία από τις οργανώσεις του ιθαγενικού κινήματος δηλαδή) ή στις ιθαγενικές κοινότητες; Και τι ιδεολογικές προεκτάσεις έχει η αναφορά στο «κοινοτικό» στοιχείο; Και λοιπά, και λοιπά...

Ζαπατίστας και Αριστερά

Είναι αλήθεια πως το κίνημα των Ζαπατίστας προκάλεσε ευθύς εξαρχής πολλές ιδεολογικές και πολιτικές συζητήσεις, κυριότερο στοιχείο των οποίων ήταν συνήθως η υπόρρητη έκπληξη μπροστά σε κάτι που ήταν τόσο ίδιο αλλά και τόσο διαφορετικό από όσα γνώριζε η Αριστερά. Μια τάση που (ενίοτε κυριάρχησε και) τα-

[illegible][illegible]

מִן הַיָּם וְעַד הַיָּבֵשׁ, מִן הַיָּם וְעַד הַיָּבֵשׁ:

[illegible]

Απερίκη.

[illegible][illegible]

Օրհան Միրզաբեկովը հայտարարեց, որ իր օրհանը հիմնականում հղում է անում Մարտի 1-ին հարձակմանը, որի ժամանակ իր զորքերը հաջողությամբ ծախսեցին իրենց կյանքը՝ խեղդեցնելով հազարավոր թուրքերի։

Տնտեսական և սոցիալական խնդիրները հանդիմանաբար չեն լուծվում միմյանց հակադրված ծախսերի և ծախսերի փոխարինման քաղաքականությամբ, որի արդյունքում ծախսերը միայն փոխվում են, բայց չեն փոխվում իրենց էությունը, չեն փոխվում իրենց արդյունքները։

[illegible][illegible]

«**ՄԻԼԻՏԱՐԻԱ**»-Ի ՄԱՍԻՆ
ՄԱՍԻՆ «**ՄԻԼԻՏԱՐԻԱ**»-Ի
ՄԱՍԻՆ «**ՄԻԼԻՏԱՐԻԱ**»-Ի

[illegible][illegible]

Χαρακτηριστική περίπτωση συλλογής που
προσπαθεί να αναπτύξει μια θεωρητική
θέση με βάση τη βάση των Ζαπα-
ριστών Χόλγουοι. Στην ουσία, ο Χό-

ζόντος.

Θεωρούμε ότι η συλλογή των Ζαπα-
ριστών είναι μια προσπάθεια να ανα-
πτυχθεί μια νέα θεωρία της κοινωνίας
στη βάση της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας». Η συλλογή
των Ζαπαριστών είναι μια προσπά-
θεια να αναπτυχθεί μια νέα θεωρία
της κοινωνίας στη βάση της «αντι-
εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η καταδίκη της εξουσίας και η «αντι-εξουσία»

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

Η συλλογή των Ζαπαριστών είναι
μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια
νέα θεωρία της κοινωνίας στη βάση
της «αντι-εξουσίας».

«Βέβαια, όπως παρατηρούσε ο Πάληρος Τολαίρι η αποφορμή των αντανόωσις αλγών, ο ομοιομορφία έλκεται να απο-
 ποιοποιεί τις επόμενες πειραματικές θ

Τα κείμενα του υποδοκιμαστικού Μάρ-
 κος και του Ζαπατίστα έχουν υπο-
 δώσει έμφαση, στους όρους «κοινω-
 νία των πολιτών» και «ανθρωπιστική».
 Ο καθήκον της Πολιτικής και Κοινω-
 νικής Θεωρίας στο Πανεπιστήμιο του
 Μπουένος Άιρες, Ατίλιο Μπουρόν, γρά-
 φει σχετικά:

«Κοινωνία των πολιτών» αυτή η πολύφρων νύφη...

Εν πάση περιπτώσει, είναι αλήθεια πως η κριτική
 του Μάρκους προς την Αριστερά είναι οξεία, κα-
 τεδαφιστική πολλές φορές. Πριν όμως γυμνα-
 σεί κανείς, θα πρέπει να θυμάται πως ο ίδιος ο
 Μάρκους έχει επαναλάβει αμέτρητες φορές πως
 αναφέρεται στα συμμαχικά μέλη της Μελίτου,
 ακριβώς το πιο φωτεινό παράδειγμα (ποια Αρι-
 στερά ακριβώς, όμως, -μία ήταν στο κείμενο
 του Μάρκους της 2ας Μαρτίου του 2005, όπου
 αποτίει φόρο τιμής σε ό,τι θα μπορούσαμε να
 αποκαλέσουμε «άκρα Αριστερά», εζητείται).
 Θα πρέπει όμως και να θυμάται τις σημαίνου-
 μενες αναφορές (οι οποίες κατά μία εκδοχή,
 αρκεί να μελετήσει κανείς τα έργα του, ίσως οφεί-
 λονται πολλές φορές σε σκόπιμες διαστρεβλώ-
 σεις) στα κείμενα του Μάρκους: από την έντονη
 εξέγερση του 1994 μέχρι το (αποτέλεσμα) «όμοιος
 καταφέυγει σε όλα είναι ο φτωχός σε ιδέες»
 (το οποίο πολλοί υποστηρίζουν, αν και μάλιστα
 πρόσφατα ενταχίστηκε στο συντακτικό του
 Μελίκο ισχυρίζεται πως προκύπτει από μια
 διαστρεβλωτική ανάγνωση των λόγων του Μάρκους
 στον Ραμόν) και από εκεί πάλι πίσω, στην απόδο-
 ση φόρου τιμής σε όλο τον κόσμο των αντά-
 ρων που τον έζησαν (το οποίο ο Μάρκους τον 2004), οι αποστάσεις είναι μεγάλες.

Ποιήσαν και να πουν αν έχουν έτοιμα κείμενα
 το επόμενο διάστημα είτε για να τη θεωρητικό-
 «λέα» συμπληρώσει θωρία στην οποία να εμπνεύ-
 λουν διδασκαλίες είτε για να τη μετατρέψουν σε μια
 με τόση δύσκολη οικολογική και κοινωνική που
 και κανείς πως, μια πραγματική κατάσταση που

Είναι χαρακτηριστικό ότι δύσκολα του σώρου αλληλεγγύης αλλά και
 διδασκαλίας θεωρητικοί διαφόρων βλαπτικών σοβιετικών με τη μέγλη
 ευεξία υποστηρίζουν η θεωρητικοποίηση περαταίρων
 (παρά τη σαφή εκφρασμένη βούληση των Ζαπατίστας) κάποια ε-
 λκυστική και μηδίστα

Αυτός ο προβληματισμός, ωστόσο, θα πρέπει να αναπτύσσεται για
 τα δεδομένα ζήτημα «σε απόλυτες τιμές» και όχι σε σχέση με τις
 προβολές του καθενός από εμάς. Θα πρέπει να διερευνήσουμε, δη-
 λαδ, τι σημαίνουν αυτά τα κείμενα και τι ιδεολογικά ερωτήματα
 η προβληματιστική συνεπάγονται. Τέτοιο παράδειγμα είναι η συζήτηση
 σχετικά με τον «αποικισμό» των Ζαπατίστας, με το αίτημα για
 «επανοικιστική» της έννοιας του έθνους και με τη σχέση τους με

Ζαπατίστας, λόγος.
 Βλ. σχετικά για ορισμένα ζήματα πάνω στα οποία έχει στηριχτεί ο
 Το αναγνώριση αυτού γένους, όμως, δεν αναφέρει καθόλου τον προ-
 και γι' αυτό μια τέτοια ερώτηση «κριτική είναι άστοχη.
 ποιον επειδή δεν έχει καμία που να μπορεί να ξεχωρίσει ότι θα έλκει
 ολογική) εξέταση. Αφού απαντάει ολόκληρο το ζήτημα να κατηγορείς κα-
 ψιδωστικές. Χάος: από την κλίση του Προκρούστη στην Ιερή (Ιδε-
 παραγωγή στο έργο της παλαιάς κοινότητας έχει κάποιας
 από την αναρχική καθάρτητα, ότι το όραμα τους για τις σχέσεις
 θορίας. Οι δηλαδή δεν είναι αρκετά μαχητικές, ότι αποκλίνουν
 ρωματικές: κριτική στους Ζαπατίστας υπό το πρίσμα του ετεροκα-
 και αφού αυτός ο κύκλος ολοκληρώθηκε, άρχισε και ένας συμμα-
 δη κοινότητες, συμβαίνει να αναχαιτίζονται, π.χ. οι
 πατίστας γίνονται εντάξει μαχητικές, απολύτως ελεύθεροι, οι Ζα-
 συμπερασμα: ζωντανά, και με βάση τα ίδια ακριβώς στοιχεία, οι Ζα-
 βόλκευ ή δεν τον βόλκευ, με σκοπό να αποδείξει το προκαθορισμένο
 των Ζαπατίστας, αζιοντισμός ή απεργία επιλεκτική, ή, το
 καταλάβουμε ή έκοβε και έραβε επιλεκτικά τα κείμενα και τις πράξεις
 ο καθένας την ουσία της κοινότητας ή την ιδέα της κοινότητας: ο καθένας

Δεν είναι δύσκολο, βέβαια,
 να αντιληφθεί κανείς πως
 όλη αυτή η συζήτηση ελ-
 χιστην πραγματική σχέση
 έχει με τα τεκταινόμενα
 στις λατινοαμερικανικές
 της της Τσιόνα. Και είναι
 πραγματικά κρίμα να βλε-

Μάρκος.
 λκυστική κείμενα του
 επιλεκτικές αναγνώσεις επι-
 δοτείται πολλαπλά και από
 ομοίους, ο οποίος ποσο-
 τούτος-Ζαπατίστας
 «πέρ-α-α-α»
 τελέση είναι να αναπα-
 πραγματικότητες. Το απο-
 πολυτιμότερο ή κοινο-
 στήριξη των κοινών
 ακομψό έργο, να τα
 προσκομίζονται, συνηθί-
 ται και μηδίστα

Μπολιβαριανή επανάσταση

η πρώτη πολιτική - κοινωνική επανάσταση του 21ου αιώνα

Δικαιολογείται ο προσδιορισμός του κινήματος που ηγείται ο Τσάβες ως κοινωνικής επανάστασης; Εάν ως επανάσταση θεωρήσουμε μόνο μια μετωπική επίθεση στην καρδιά της εξουσίας -το κράτος- με σκοπό την άμεση ή σταδιακή κατάργησή του, καθώς και τη συλλογική, ανεξαρτήτως του τρόπου, ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, τότε η διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη στη Βενεζουέλα δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί μια γνήσια κοινωνική επανάσταση. Εάν, αντιθέτως, με τον όρο αυτό μπορούμε επίσης να περιγράψουμε ένα πολιτικό πρόγραμμα το οποίο προωθεί, μέσα στα πλαίσια των κυρίαρχων σχέσεων οικονομικής εξουσίας, μέσω εκλογικών διαδικασιών, μια μετατόπιση πολιτικής δύναμης και εξουσίας προς όφελος των καταπιεσμένων κοινωνικών στρωμάτων και στη συνέχεια προχωρεί σε οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές αλλαγές που ανεβάζουν το επίπεδο συνείδησης του ιστορικού υποκειμένου της κοινωνικής αλλαγής, των λαϊκών τάξεων, τότε είναι δυνατό να χαρακτηρίσουμε τη διαδικασία ως μια λαϊκή κοινωνική επανάσταση.

Έχει ειπωθεί ότι το σύνολο των παραγόντων που συνθέτουν την μπολιβαριανή επανάσταση σχηματίζουν μια ανεστραμμένη πυραμίδα. Στην κορυφή βρίσκονται οι μάζες των ανθρώπων και οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις που δεν συμμετέχουν

στην ομάδα που διαχειρίζεται τις υποθέσεις της διακυβέρνησης. Στη μέση τοποθετείται η κυβερνητική και κομματική γραφειοκρατία που μοιράζεται της θέσης ευθύνης της χώρας. Στη βάση και μοναδικό της στήριγμα βρίσκεται ο πρόεδρος Τσάβες. Αφαιρώντας τον όλο το οικοδόμημα καταρρέει. Η γραφειοκρατία, με έναν προσανατολισμό προς την εφαρμογή περιορισμένων κοινωνικών μεταρρυθμίσεων και με το βάρος της επιθυμίας τους στην απόκτηση κυβερνητικών προνομίων, στερείται εκτός της λαϊκής αποδοχής και της πολιτικής βούλησης για το προχώρημα της επανάστασης. Από την άλλη όμως, οι λαϊκές μάζες είναι ανίκανες, προς το παρόν, να σταθούν ως αυτόνομα πολιτικά υποκείμενα. Δεν έχουν ακόμα πέρα από την ιδεολογική ούτε και την οργανωτική δυνατότητα να πάρουν την ευθύνη της οικοδόμησης στα δικά τους χέρια και περιορίζονται στο να αποδοκιμάζουν τις πράξεις της κυβερνητικής γραφειοκρατίας, να χειροκροτούν ή όχι τις πολιτικές στροφές του Τσάβες και, κυρίως, να υπερασπίζονται την επανάσταση και να εκτελούν με μεγαλύτερη ή μικρότερη επιτυχία τις προστριβές του Τσάβες χωρίς όμως να μπορούν από μόνες τους να σχεδιάζουν την απαιτούμενη πολιτική.

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που εμφανίστηκε από την πρώτη στιγμή είναι η απουσία ενός ενιαίου πολιτικού σχηματισμού. Εχοντας διαρκή παρουσία σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης της πολιτικοκοινωνικής ζωής, από τα πολιτικά -όπως στα νομοθετικά σώματα, τους δήμους και τις τοπικές κυβερνήσεις- μέχρι τα πανεπιστήμια και τις λαϊκές γειτονίες, ο τσαβισμός δεν διαθέτει ένα δημοκρατικά οργανωμένο και συντονισμένο χώρο συνάντησης και συναπόφασης.

Τα προβλήματα στο εσωτερικό του τσαβισμού

Οταν ο Τσάβες εκλέχτηκε πρόεδρος, εκτός από την προαναφερθείσα απουσία, είχε να αντιμετωπίσει και την ύπαρξη ενός κληρονομημένου διοικητικού μηχανισμού που ήταν απρόθυμος να εφαρμοστεί τα λαϊκά προγράμματα που έθετε σε εφαρμογή η κυβέρνηση. Η επιλογή του Τσάβες να μην προχωρήσει σε μαζικές απολύσεις

τον οδήγησε να στηριχθεί τα πρώτα χρόνια στην οργανωτική δυνατότητα του εθνικού στρατού.

Η δύναμεις της πολιτικής Αριστεράς που βρίσκονται στην κυβέρνηση δεν είναι ενοποιημένες και βρίσκονται βυθισμένες σ' έναν αγώνα μεταξύ τους για τα προνόμια που φέρνει η πολύφερνη νύφη της εξουσίας. Το μεγαλύτερο κόμμα, το MVR, το δημιούργησε ο Τσάβες το 1997 από το πουθενά και είναι ένα συνονθύλευμα πρώην στρατιωτικών, πρώην στελεχών των προηγούμενων κυβερνήσεων, πρώην στελεχών αριστερών κομμάτων και γενικώς ατόμων με προτεραιότητες προσωπικές και όχι συλλογικές.

Μετά από έξι χρόνια, ο λαός παραμένει αρνητικός απέναντι στο πολιτικό σύστημα και στους πολιτικούς. Η επανάσταση στηρίζεται σε μια αδιαμεσολάβητη σχέση, όχι χωρίς επιμέρους διαφωνίες, ανάμεσα στον Τσάβες και τις λαϊκές μάζες.

Η βασική προτεραιότητα τα πρώτα χρόνια ήταν η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου, που να ευνοεί τις αλλαγές χωρίς να απαιτούνται πρότερες ριζικές αλλαγές στο οικονομικό σύστημα. Ο Τσάβες δείχνει να έχει διδαχθεί από τα λάθη της κυβέρνησης Αγιέντε, η οποία απέρριψε την πρόταση να αλλάξει το σύνταγμα, θεωρώντας ότι μπορούσε να προχωρήσει με το προϋπάρχον σε οικονομικές και πολιτικές αλλαγές. Το σύνταγμα, το οποίο ψήφισε η συντακτική συνέλευση, μετά από πρόταση του Τσάβες, προχώρησε στην ανάγνωση δικαιωμάτων που για πρώτη φορά κατοχυρώνονται σε συντακτικά κείμενα, όπως τα δικαιώματα των ιθαγενών, των γυναικών, της δημόσιας περιουσίας.

Έχοντας ο Τσάβες συνείδηση ότι ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων δεν μπορεί να προχωρήσει χωρίς την άμεση και αυτόνομη συμμετοχή όλων των κατοίκων στη λήψη των αποφάσεων, προχώρησε στη συνταγματική μεταρρύθμιση που προβλέπει τοπικούς θεσμούς, που συνιστούν τους πρωταρχικούς τόπους άσκησης της λαϊκής εξουσίας. Ο κυριότερος θεσμός που ψηφίστηκε σε αυτή την κατεύθυνση είναι τα τοπικά συμβούλια για τον δημόσιο σχεδιασμό (clpp). Σκοπός τους ήταν, μέσω της συνεργασίας όλων των ομάδων που δρουν σε μια γειτονιά, να επιτευχθεί η λαϊκή συμμετοχή στα ζητήματα του δήμου σε συνεργασία με τις εκλεγμένες τοπικές αρχές. Για

παράδειγμα: προβλέπεται ότι το 20% του δημοτικού προϋπολογισμού για προγράμματα θα προτείνεται από τα συμβούλια και θεωρείται υποχρεωτική η συμφωνία τους για την εκπόνηση δημοτικών

επενδυτικών προγραμμάτων. Η επιρροή από την εμπειρία του Πόρτο Αλέγκρε είναι νομίζω εμφανής.

Παρόλ' αυτά, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η μπολιβαριανή επανάσταση έρχονται από τα πάνω, καθώς και από τα κάτω. Από τη μια βρίσκεται η σκόπιμη κωλυσιεργία από τους κυβερνητικούς και τοπικούς παράγοντες, επειδή δεν επιθυμούν να μοιραστούν την εξουσία τους· από την άλλη, η αδυναμία των τοπικών ομάδων βάσης να ξεπεράσουν τον κατακερματισμό τους και να ασκήσουν τα δικαιώματα που τους χορηγεί το σύνταγμα. Όλα αυτά οδήγησαν -εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις- ώστε οι εκπρόσωποι στα συμβούλια αντί να προέρχονται από τις λαϊκές συνελεύσεις, όπως προβλέπει ο νόμος, να διορίζονται μέσω της γνωστής διαδικασίας του μοιράσματος των θέσεων από τους τοπικούς ηγετίσκους, τα πολιτικά κόμματα και τις δημοτικές αρχές.

Ο Τσάβες, έχοντας να αντιμετωπίσει την ανυπαρξία ενός μαζικού και ριζωμένου στον λαό κόμματος, καθώς και την απροθυμία της κεντρικής διοίκησης να εφαρμόσει τα κυβερνητικά σχέδια καλούσε και καλεί σε κάθε δημόσια εμφάνισή του τον λαό να αυτοργανωθεί για να εκπληρώσει τα κοινωνικά προγράμματα. Αυτά σχεδιάστηκαν και λειτουργούν με τρόπο που να παρακάμπτουν τον κρατικό μηχανισμό. Έτσι, αναπτύχθηκαν προγράμματα για την καταπολέμηση του αναφαλβητισμού, για τη λειτουργία ιατρείων στις γειτονίες με Κουβανούς γιατρούς, για τη δημιουργία αγροτικών και όχι μόνο συνεταιρισμών, για τη διαχείριση των λαϊκών αγορών (με φθηνότερες

τιμές για τα βασικά προϊόντα), ομάδες που διαχειρίζονται τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, καθώς και τοπικά πολιτιστικά κέντρα, π.χ. θέατρα, ομάδες για τη διαχείριση των αποθεμάτων νερού. Αυτές οι προσπάθειες επιχειρήθηκαν να ενταχθούν σε ένα ενιαίο και οργανωμένο πολιτικο-κοινωνικό σχήμα, όπως αυτό των μπολιβαριανών κύκλων, που να αντικαταστήσει σταδιακά τον διοικητικό μηχανισμό, καθώς και τα τοπικά κομματικά φέουδα. Προς το παρόν, όμως, δεν έχει γίνει εφικτό.

Η ριζοσπαστικοποίηση του λαϊκού παράγοντα

Το μόνο για το οποίο δεν χωράει αμφιβολία είναι ότι η λαϊκή συνείδηση έκανε άλματα ριζοσπαστικοποίησης τα τελευταία χρόνια. Αυτό δεν οφείλεται στην εφαρμογή των κοινωνικών προγραμμάτων, ούτε ως ή άλλως ανέκδοτο να αλλάξουν από τη μία μέρα στην άλλη τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων, που για δεκαετίες ήταν αποκλεισμένοι και όχι απλά φτωχοί. Η εξέλιξη αυτή πραγματοποιήθηκε ενάντια στην καιροσκοπική, μικροπολιτική και κάποιες στιγμές αντεπαναστατική στάση του τσαβικού κομματικού συστήματος. Να θυμίσουμε μόνο ότι στην κρίση του 2002 το νούμερο δύο της κυβέρνησης, καθώς και το 1/3 των βουλευτών μαζί με δημάρχους και δικαστές εκλεγμένους ή διορισμένους κάτω από τη σημαία της επανάστασης, πέρασαν στην αντιπολίτευση, χωρίς κάτι τέτοιο να αποκλείεται και σε μια μελλοντική κρίση. Επίσης, τα λάθη, η διστακτικότητα και οι ανακολουθίες που καταλογίζονται στον Τσάβες δεν συνέβαλαν σε αυτή την εξέλιξη.

Η εκλογή του Τσάβες το 1998 στηρίχθηκε στη συνολική απόρριψη του προηγούμενου καθεστώτος από τις μάζες, στο κύρος του μετά το αποτυχημένο εγχείρημα του 1992 και όχι στην ταύτισή τους με το πρόγραμμά του. Από τότε και στο εξής, κάθε φορά που η επανάσταση βρέθηκε σε οριακό σημείο, το κόκκινο κύμα (ola roja) των τσαβίστας από τις φτωχογειτονίες του Καρακάς βγήκε στους δρόμους για να υπερασπιστεί την επανάστασή του. Ο Τσάβες έχει πει ότι «δεν ισχύει το ρητό που λέει ότι ο έρωτας δεν ζει με άδειο στομάχι». Πράγματι, όταν στο πραξικόπημα του 2002 τα κυβερνητικά στελέχη στάθηκαν ανέκδοτο να κινητοποιήσουν τον κόσμο, ο ίδιος ο κόσμος, αν και ανοργάνωτος, κατάφερε να ξαναφέρει πίσω τον πρόεδρο. Η σχέση αυτή δεν βασιζόταν ούτε βασιζόταν στις λαϊκές παροχές –άλλωστε το 2002 πολύ λίγο είχαν προχωρήσει τα προγράμματα (misiones)–, αλλά στη γνήσια, αγνή και αδιαμεσολάβητη σχέση του Βενεζολάνου με τον Τσάβες. Όμως η σχέση αυτή δεν είναι παραχώρηση λευκής επιταγής. Δεν έχουν λείψει οι περιπτώσεις όπου οι απόψεις του λαού και του Τσάβες συγκρούστηκαν. Ολοένα και περισσότερο, ο λαός αποκτά συνείδηση της δύναμης και των δικαιωμάτων του και, ως εκ τούτου, έρχεται σε σύγκρουση όχι μόνο με τις αποφάσεις του Προέδρου, αλλά, κυρίως, με όσους θέλουν να περιορίσουν την επανάσταση και να συνεχίσουν να επωφελούνται από τη θέση που τους έχει εμπιστευτεί ο Τσάβες και ο λαός.

Το 2003, ο Τσάβες δημιούργησε το commando Ayacucho σε μια προσπάθεια να ενοποιήσει τις πολιτικές δυνάμεις του τσαβισμού σε ένα ενιαίο κέντρο. Η επιτροπή αυτή, εκτός από την ανικανότητά της να απαντήσει επικοινωνιακά και πολιτικά στις απάτες που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης των υπογραφών από την αντιπολίτευση για τη διενέργεια δημοψηφίσματος ενάντια στον

Τσάβες –που ευτυχώς κερδήθηκε από την μπολιβαριανή επανάσταση–, διέπραξε κάτι που προκάλεσε την οργή ευρύτερων τσαβικών παραγόντων και του λαού. Η επιτροπή αυτή ήταν υπεύθυνη για τον ορισμό των τσαβικών υποψηφίων για τις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του Οκτώβρη. Σύμφωνα με τις συνθήκες τους, τα τρία μεγαλύτερα κόμματα (MVR, PODEMOS, PTT) μοίρασαν τις θέσεις αναμεταξύ τους, όχι χωρίς «συντροφικά» μαχαιρώματα ακόμα και ανάμεσά τους, αδιαφορώντας τόσο για την παρουσία προσώπων από όλο το φάσμα των δυνάμεων που στηρίζουν τον Τσάβες όσο και για τις πραγματικές επιλογές και επιθυμίες της βάσης. Το κομμουνιστικό κόμμα (PCV), που συμμετείχε στην επιτροπή, κατήγγειλε με δημόσιο κείμενό του τη συμπεριφορά αυτή και αποχώρησε. Αλλά δεν έλειψαν και οι έντονες αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών.

Μετά το διάλειμμα του δημοψηφίσματος, στο οποίο ενωμένο το τσαβικό στρατόπεδο έδωσε τη μάχη, τα προβλήματα και οι διαφωνίες για τον ορισμό των υποψηφίων έγιναν η αιτία για να οξυνθούν οι συγκρούσεις στο εσωτερικό του τσαβισμού. Τόσο η καινούργια ανώτατη πολιτική επιτροπή (commando Maisanta), που αποτελείται πια όχι μόνο από εκπροσώπους των κομμάτων, συμπεριλαμβανομένου του PCV, αλλά και από προσωπικότητες με ευρύτερο κύρος, όσο και ο ίδιος ο Τσάβες αρνήθηκαν να διορθώσουν το λάθος του μη σεβασμού των τοπικών επιλογών και να προχωρήσουν σε αλλαγές στους

υποψηφίους. Ο Τσάβες, στην εκπομπή του στην κρατική τηλεόραση, έδειξε στους διαφωνούντες τον δρόμο προς την αντιπολίτευση.

Η αντίδραση της βάσης εκφράστηκε με τη μεγάλη αποχή των οπαδών του Τσάβες: το σύνολο των υποψηφίων πήραν το 60% των ψήφων όσων εκφράστηκαν με το «όχι» στο δημοψήφισμα. Υπήρξαν όμως σε ορισμένες περιπτώσεις και διαδικασίες πολύ ελπιδοφόρες. Για παράδειγμα, στη Rarez η τοπική κοινωνία υποχρέωσε όλους τους τσαβικούς υποψηφίους -τον επίσημο και τους αντάρτες- να συμφωνήσουν στην πραγματοποίηση ενός δημοψηφίσματος, που λόγω χρόνου περιορίστηκε στους τσαβικούς κύκλους, με τη δέσμευση ότι οι χαμένοι θα στηρίζουν τον εκλεκτό της βάσης. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι κάτοικοι, μέσα από λαϊκές συνελεύσεις, διαμόρφωσαν ένα κείμενο αιτημάτων που το έθεταν στους υποψηφίους ως προϋπόθεση για τη στήριξή τους. Δεν έλειψαν, όμως, και οι στιγμές που το τσαβικό στρατόπεδο κατέβηκε στις εκλογές διαιρεμένο, με αποτέλεσμα να χαθούν δήμοι και τοπικές κυβερνήσεις που φυσιολογικά, βάσει των αποτελεσμάτων του δημοψηφίσματος, έπρεπε να κερδηθούν από τους τσαβικούς υποψηφίους (να σημειώσουμε ότι στη Βενεζουέλα δεν ισχύει ο δεύτερος γύρος). Η τσαβική κομματική γραφειοκρατία προτίμησε, π.χ. στην Portuguesa, να κερδίσει ο υποψήφιος της αντιπολίτευσης από το να αποσύρει τον υποψήφιο της που δεν είχε δυνατότητες νίκης απέναντι στον αντάρτη υποψήφιο. Η αδυναμία της αντιπολίτευσης να εκμεταλλευτεί τις διαιρέσεις απέτρεψε την ύπαρξη ευρύτερων δυσάρεστων αποτελεσμάτων.

Μετά τις εκλογές, ο Τσάβες αναγνώρισε τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν και δήλωσε ότι στο εξής όλοι οι υποψήφιοι, από τους δημοτικούς συμβούλους μέχρι τους βουλευτές, θα επιλέγονται από τη βάση.

Το μέλλον της επανάστασης

Σήμερα, η επανάσταση βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Μετά από δύομισι χρόνια έντονων απειλών, ενός πραξικοπήματος, της απεργίας στα πετρέλαια και ενός δημοψηφίσματος, σήμερα βρίσκεται πια σταθεροποιημένη, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Εκτός από την αντιμετώπιση των απειλών από το εξωτερικό -σχέδιο Κολομβία των ΗΠΑ- στο εσωτερικό πρέπει να προχωρήσει στην εμβάθυνσή της, στην επανάσταση μέσα στην επανάσταση, σύμφωνα με τα λόγια του Τσάβες.

Εκτός από τις επιμέρους αλλαγές στο οικονομικό πλαίσιο -στο οποίο δεν πρέπει να αναμένονται σημαντικές εξελίξεις-, το βάρος πέφτει στο πώς θα φτάσει το κοινωνικό κράτος που οικοδομείται σε όλους τους κατοίκους, καθώς και πώς θα προχωρήσει η εφαρμογή της συμμετοχικής δημοκρατίας, όπως ορίζει το σύνταγμα.

Σημαντικός είναι ο ρόλος της Βενεζουέλας στις προσπάθειες για ενοποίηση -οικονομική, πολιτική, πολιτιστική, στρατιωτική- που έχουν προκύψει μετά την αποτυχία -λόγω των αντιδράσεων από το σύνολο των τοπικών παραγόντων, κοινωνία, κυβερνήσεις, τοπικό κεφάλαιο- του ισχυρού βορειοαμερικάνου γείτονα να εντάξει την περιοχή σε μια ζώνη ελεύθερου εμπορίου -ALCA- που θα κατέστρεφε τις αδύναμες παραγωγικές βάσεις των κοινωνιών. Οι προτάσεις του Τσάβες για τη δημιουργία κοινής πετρελαϊκής εταιρίας, τηλεοπτικού καναλιού για όλη την ήπειρο και μιας οικονομικής ένωσης -ALBA- σε αντιδιαστολή με την ALCA, βρίσκουν μεγάλη απήχηση στους λαούς της ηπείρου.

Κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος, δημιουργήθηκαν οι ομάδες εκλογικής μάχης (UBEs) ως βασικός μοχλός για τη διεκπεραίωση της εκλογικής καμπάνιας. Σκοπός τους ήταν να ενώσουν -δημιουργώντας μια ομάδα ανά κέντρο ψηφοφορίας- το σύνολο των ομάδων, κομμάτων και ατόμων που δρουν στην περιοχή και ταυτίζονται με την επανάσταση. Τα μέλη της κάθε ομάδας είναι τα μόνα αρμόδια για την εκλογή της διευθυντικής ομάδας και για τον τρόπο λειτουργίας και δράσης τους. Δεν υπάγονται διοικητικά στην επιτροπή Maisanta και δεν είναι υποχρεωμένες να υπακούσουν σε εντολές από κομματικά ή κυβερνητικά στελέχη. Η δημιουργία τους είναι η πρώτη συντονισμένη, και μέχρι τώρα πετυχημένη, ενέργεια κοινής έκφρασης του τσαβισμού.

Μετά το δημοψήφισμα, ο Τσάβες δήλωσε ότι η δράση τους θα συνεχιστεί και θα αποτελέσουν τον πυρήνα για την εμβάθυνση της επανάστασης. Η δράση των UBEs στη λειτουργία των τοπικών θεσμών λαϊκής συμμετοχής θεωρείται ζωτική και η επιτυχία τους ή μη θα κρίνει και το μέλλον τους.

Εάν στα επόμενα κείμενα που θα γραφτούν για τις εξελίξεις στη Βενεζουέλα η αναφορά σε λόγους και πράξεις του Τσάβες θα έχει αντικατασταθεί από τα αντίστοιχα των UBEs, αυτό θα σημαίνει ότι η επανάσταση συνεχίζει σε σωστό δρόμο. Εάν όχι, θα εξακολουθεί να υφίσταται η εύθραυστη ανεστραμμένη πυραμίδα και μια μελλοντική απουσία, πολιτική ή φυσική, του θεμέλιου της επανάστασης θα επιφέρει και το τέλος της.

N.M.

η άμπωτις ενός κινήματος

...που ανέτρεψε τρεις Προέδρους

«Να μην λέτε ότι το κοινωνικό κίνημα αποκλείει το πολιτικό κίνημα. Δεν μπορεί να υπάρξει ποτέ πολιτικό κίνημα που την ίδια στιγμή να μην είναι κοινωνικό».

Καρλ Μαρξ, «Η αθλιότητα της φιλοσοφίας»

Ανεξάρτητα από τις διαφορετικές ονοματοδοτήσεις -προεπαναστατική περίοδος, είσοδος σε μια εποχή διπλής εξουσίας, επαναστατική κρίση, αρχεντίνασο (εξέγερση εθνικής αξιοπρέπειας)-, που έχουν δοθεί στην προσπάθεια να περιγραφούν τα γεγονότα που σημάδεψαν τη χώρα από τον Δεκέμβριο του 2001 και για τους επόμενους, περίπου, έξι μήνες, το μόνο στο οποίο φαίνεται να συμφωνεί το σύνολο των υποκειμένων, ατόμων και συλλογικοτήτων, που σχηματίζουν το ανταγωνιστικό υποκείμενο είναι ότι, αν και η αστική τάξη αντιμετώπισε μια «ισχυρή» πρόκληση στη διαδικασία αναπαραγωγής της ηγεμονίας της, ωστόσο, κατάφερε να την ξεπεράσει σχεδόν χωρίς σημαντικές απώλειες ως προς την παραχώρηση δικαιωμάτων στους «από τα κάτω».

Το εργατικό κίνημα

Σε αντίθεση με την πλειοψηφία των χωρών της Λατινικής Αμερικής, στην ιστορία των κοινωνικών αγώνων στην Αργεντινή ξεχωρίζει ο ρόλος της σύγκρουσης στο πεδίο των βιομηχανικών εργασιακών σχέσεων. Το υποκείμενο που κυριαρχεί στην πραγματοποίηση αυτών των αγώνων βρίσκεται στα εργοστασιακά ιδιωτικά συγκροτήματα. Η χώρα χαρακτηρίζεται από χαμηλά επίπεδα ανεργίας και, ως εκ τούτου, οι πανίσχυρες συνδικαλιστικές οργανώσεις έβρισκαν στην απεργία το αποτελεσματικότερο όπλο αγώνα, π.χ. Cordobazo 1969, γενικές απεργίες 1971, 1975. Παρόλ' αυτά, οι πανίσχυρες εργατικές ομοσπονδίες έμεναν δεμένες στη φιγούρα του Περόν και δεν αναπτύχθηκε κάποιο μαζικό εργατικό ή αριστερό κόμμα. Αυτούς τους αγώνες προσπάθησε με τρόπο σαφή να εκμηδενίσει η στρατιωτική δικτατορία του 1976-83. Η αστική τάξη, στην αναζήτηση όχι μόνο μεγαλύτερων κερδών αλλά και της δυνατότητας να απαλλαγεί από το βάρος των ισχυρών συνδικάτων, στρέφει τις επενδύσεις της μακριά από τον βιομηχανικό τομέα, προς τις υπηρεσίες. Από την επάνοδο στη δημοκρατία και μέχρι τα πρώτα χρόνια του Μένεμ στην προεδρία, οι κοινωνικές συγκρούσεις ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία παραμένουν έντονες. Σταδιακά, η αύξηση της ανεργίας, λόγω της εκτεταμένης αποβιομηχανίσης της χώρας, ανέβασε τα ποσοστά της ανεργίας και έφερε την εργατική τάξη σε μια συνεχή αμυντική στάση. Η μεγαλύτερη αντίσταση

εμφανίστηκε στον δημόσιο τομέα και οδήγησε στη δημιουργία της CTA, της πιο ριζοσπαστικής από τις συνμοσπονδίες -κυρίως σωματεία του δημόσιου τομέα.

Οι πικετέρος

Παράλληλα, παρατηρείται μια αλλαγή στα μέσα διεξαγωγής του αγώνα. Απέναντι στην έξωση, λόγω της αύξησης της ανεργίας, από τα εργοστάσια και στους αυξανόμενους νομικούς περιορισμούς για την πραγματοποίηση απεργιακών κινητοποιήσεων, οι εκφράσεις του αγώνα βγαίνουν από το εργατικό περιβάλλον για να πραγματοποιηθούν σε πιο ευνοϊκούς χώρους όσον αφορά στη δυνατότητα διακοπής της παραγωγικής διαδικασίας.

Οι άνεργοι χρησιμοποιούν το μπλόκο των δρόμων, σαν μοναδικό όπλο στη διάθεσή τους και μέσο που τους επιτρέπει να προβληθούν σε εθνικό επίπεδο. Οι πρωταγωνιστές των πρώτων κινητοποιήσεων ήταν κυρίως άνεργοι με πρώην πλήρη, σταθερή και μακροχρόνια εργασία στα τοπικά εργοστάσια, κυρίως στα ιδιωτικοποιημένα πρώην κρατικά διυλιστήρια. Η εξέγερση αυτών των εργατικών στρωμάτων συνδυάστηκε με την κατάσταση αναβρασμού που κυριαρχούσε στις απομακρυσμένες περιοχές της χώρας λόγω της εγκατάλειψής τους από την κεντρική κυβέρνηση. Στις περιπτώσεις αυτές, το κίνημα των «άνεργων εργαζόμενων», διατηρώντας στο συλλογικό υποσυνείδητό του την εργατική ταυτότητα ως πρωτεύουσα και ως στοιχείο ενότητας, καταφέρνει να ενώσει τις απαιτήσεις του -προγράμματα εργασίας με τα αιτήματα των εργαζόμε-

Στιγμιότυπα από την εισβολή της αστυνομίας στη Συνέλευση 20 de diciembre του Parque de la Avellanada και της ανακατάληψής της (27/6/2004).

νων- προκαλώντας απεργίες. Ειδικά στην εξέγερση του 1994 στην περιοχή της General Mosconi, δημιουργήθηκε μια μορφή διπλής τοπικής εξουσίας με λαϊκές συνελεύσεις, που αμφισβήτησε την επίσημη. Οι εξεγέρσεις αυτές ως κάποιο σημείο απορροφήθηκαν με τις παραχωρήσεις του κράτους και της εργοδοσίας.

Η δεύτερη γενιά, αυτή που κυριαρχεί σήμερα, προέρχεται από τις πρωτοβουλίες των λαϊκών στρωμάτων από την περιφέρεια της πρωτεύουσας. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή τους έπαιξε η CTA. Επιδίωξή της ήταν να ενσωματώσει το κίνημα αυτό και τα αιτήματά του σε αυτά της εργατικής τάξης που βρισκόταν στον χώρο δουλειάς. Όμως, η πλημμυρίδα ήρθε στις αρχές του 2002 και προερχόταν από τις πρωτοβουλίες των πολιτικών ομάδων της Αριστεράς να δημιουργήσουν το καθένα και από μια παράλληλη οργάνωση ανέργων εργαζομένων, μην προωθώντας έτσι, για κομματικό όφελος, την οργανωτική ενότητα του στρώματος.

Η βασικότερη διαφορά ανάμεσα στις δύο γενιές συνίσταται στα υποκείμενα που απαρτίζουν τις αντίστοιχες οργανώσεις. Την πρώτη περίοδο, κυριαρχούν οι προσφάτως άνεργοι βιομηχανικοί εργάτες που διεκδικούν κυρίως την επαναπρόσληψή τους, κλείνοντας τους δρόμους και διακόπτοντας την παραγωγική διαδικασία όπως και πριν μέσω της απεργίας. Στη δεύτερη κατηγορία, η κοινωνική ομάδα που πρώτη, στα τέλη του '90, έκλεισε τους δρόμους ήταν οι σύζυγοι των ανέργων γυναικών και οι νέοι, ενώ οι άνεργοι εργάτες, απογοητευμένοι από τη χρόνια απομάκρυνσή τους από τον χώρο δράσης, το εργοστάσιο, έχουν χάσει την αγωνιστική τους εγρήγορση. Η διαφορά αυτή των υποκειμένων οδηγεί και σε διαφορετικά αιτήματα. Τώρα το πρωτεύον αίτημα δεν είναι πια μια αξιοπρεπή εργασία, αλλά μέτρα που θα αλλάξουν άμεσα τις συνθήκες ζωής στις (πρώην) βιομηχανικές γειτονιές της μιζέριας.

Με αφορμή αυτή τη διαφοροποίηση, έχει αναπτυχθεί ένας διάλογος για το αν τα κινήματα αυτά των μακροχρόνια ανέργων, καθώς και των νέων που δεν έχουν εργασιακή εμπειρία και που μεγάλωσαν σε ένα περιβάλλον που η ανεργία και όχι το αντίθετό της ήταν ο κανόνας, ανήκουν στο ανταγωνιστικό υποκείμενο της εργατικής τάξης ή ανήκουν σε αυτό που κάποιοι διανοούμενοι, νέας και παλιάς γενιάς, ονομάζουν νέα κοινωνικά κινήματα. Το ότι τα κινήματα αυτά επιμένουν να αυτοχαρακτηρίζονται ως κινήματα ανέργων εργαζομένων δίνει ένα στίγμα για την αυτοτοποθέτησή τους μέσα στην εργατική τάξη.

Η εξέγερση και οι λαϊκές συνελεύσεις

Τον Μάη του 1968, στη Γαλλία, η εργατική τάξη χωρίς να ανατρέψει κάνα-δυο προέδρους και με μια εργατική γραφειοκρατία και ένα κομμουνιστικό κόμμα που ήταν ενάντια στην προώθηση ριζοσπαστικών αιτημάτων κατάφερε να αποσπάσει δικαιώματα που σήμερα φαντάζουν παράδεισος για όλες τις χώρες. Παράλληλα, οι προοδευτικές αλλαγές στις ευρύτερες κοινωνικο-πολιτικές σχέσεις, π.χ. στα πανεπιστήμια, ήταν σημαντικές. Γιατί δεν πέτυχαν, αν όχι περισσότερα, τουλάχιστον τα ίδια οι εργαζόμενοι στην Αργεντινή, πληρώνοντας όμως το τίμημα των δεκάδων νεκρών;

Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα βρίσκεται στην ανάλυση του

υποκειμένου που πρωταγωνίστησε στην εξέγερση του 2001. Το φόντο της εξέγερσης είναι τα αποτελέσματα της μακρόχρονης οικονομικής παρακμής ως αποτέλεσμα της νεοφιλελεύθερης κυβερνητικής πολιτικής. Τα χρόνια 2000-2001 είναι χρόνια έντονων εργατικών αντιστάσεων με έξι γενικές απεργίες από την περονική εργατική γραφειοκρατία, με αμέτρητες τοπικές και τομεακές, με συνεργασία ανέργων και εργαζόμενων στα μπλόκα των δρόμων. Τīs μέρες όμως του Δεκέμβρη, η κοινωνική ομάδα που έδωσε τον κύριο όγκο των διαδηλωτών ήταν τα μικρομεσαία στρώματα της πόλης, καθώς και οι εργαζόμενοι στον τριτογενή τομέα. Τα στρώματα αυτά δεν εξεγέρθηκαν στη βάση μιας δομικής ή πολιτικής αντίθεσης με την εφαρμοζόμενη πολιτική, αλλά ως συνέπεια της παρακράτησης των αποταμιεύσεων τους στις τράπεζες. Ποια ήταν, όμως, η συμμετοχή του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς στις εξελίξεις; Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις (CTA, CGT, CGT-R) όχι μόνο δεν προκήρυξαν γενική απεργία, αλλά και κάλεσαν τον κόσμο τους και τις οργανώσεις ανέργων που ελέγχουν να μην συμμετέχουν στις διαδηλώσεις. Από τη μεριά τους, τα κόμματα της Αριστεράς έμειναν στο περιθώριο των κινητοποιήσεων μην μπορώντας να βρουν τρόπο παρέμβασης στις εξελίξεις.

Η κυριότερη πρωτοβουλία που προέκυψε ως αποτέλεσμα της εξεγερσιακής κατάστασης της μεσαίας τάξης ήταν το κίνημα των λαϊκών συνελεύσεων. Σε αυτές εντάχθηκαν περίπου 10.000 άτομα από τις γειτονιές του Μπουένος Αιρες και χαρακτηρίζονταν από έντονα αρνητική στάση απέναντι στους προϋπάρχοντες πολιτικούς θεσμούς, στα κόμματα όλου του φάσματος, αν και με διαφορετική ένταση, και στις παραδοσιακές οργανώσεις. Παράλληλα, όμως, ήταν ορατή η αδυναμία να διαμορφωθεί ένα εναλλακτικό σχέδιο για τη χώρα. Τα άτομα που εντάχθηκαν απέκτησαν εμπειρίες αμεσοδημοκρατικές και κοινωνικής οργάνωσης από τα κάτω, οργάνωσης μαγειριών, ανταλλαγής προϊόντων με ένα εναλλακτικό νόμισμα κ.λπ. Ωστόσο, η κοινωνική τους βάση, δηλαδή μεσαία στρώματα που αυτοτοποθετούνται έξω από το πεδίο του εργατικού ταξικού ανταγωνισμού, ήταν εξαιρετικά εύθραυστη. Με το πέρασμα του χρόνου, η απουσία ενός οράματος για το μέλλον, η κούραση από τις πορείες και τις συνεχόμενες συνελεύσεις, αλλά κυρίως η άρση, έστω μερική και σταδιακή, της παρακράτησης των καταθέσεων, οδήγησαν στον μαρασμό των λαϊκών συνελεύσεων. Σήμερα, πολύ λίγα έχουν μείνει για να θυμίζουν αυτό το κίνημα, εκτός ίσως από τις εγγραφές που έχουν γίνει στις συνειδήσεις των συμμετεχόντων. Οι οργανώσεις

της Αριστεράς τις είδαν σαν πρόσφορο έδαφος, όπως και τους ανέργους, για την απόκτηση μελών και επιρροής. Σε πολλές περιπτώσεις, οι ενδοοικογενειακές αντιθέσεις της Αριστεράς μεταφέρθηκαν στο εσωτερικό των συνελεύσεων. Τα αιτήματα που έβαζε μέρος της Αριστεράς, όχι χωρίς βάση, όπως το αίτημα για τη δημιουργία Συντακτικής Συνέλευσης, δεν μπόρεσαν να βρουν πρόσφορο έδαφος στις χωρίς μεγάλο βαθμό πολιτικοποίησης λαϊκές συνελεύσεις. Ένα παρόμοιο κίνημα σημειώθηκε στο Εκουαδόρ τη δεκαετία του '90, με τη δολαριοποίηση του εθνικού νομίσματος και με κύριο πόλο τα μεσαία στρώματα. Η κατάληξη και αυτού ήταν η ίδια, με τη σταδιακή αφομοίωσή του από το αστικό πολιτικό σύστημα.

Τα κατειλημμένα εργοστάσια

Η σημαντικότερη εμπειρία, από την άποψη του ανταγωνισμού εργασίας - κεφαλαίου, ήταν και είναι τα κατειλημμένα εργοστάσια. Υπάρχει ένας βασικός διαχωρισμός ανάμεσά τους: από τη μια βρίσκεται το σύνολο, πλην ενός, των εργοστασίων που διεκδικούν κυρίως να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους χωρίς να βάζουν αιτήματα που αντιστοιχούν στη δημιουργία εργατικών συμβουλίων. Το αίτημα αυτό έχει εκπληρωθεί από την κυβέρνηση με τη δημιουργία συνεταιρισμών που διασφαλίζουν την εργασία, αλλά παράλληλα το κράτος έχει κυρίαρχο ρόλο στην πολιτική του συνεταιρισμού, σε θέματα μισθών, προσλήψεων, επενδύσεων κ.λπ.

Τη μοναδική εξαίρεση αποτελεί το εργοστάσιο κεραμοποιίας της Zanussi. Οι εργαζόμενοι σε αυτό διεκδικούν την κρατικοποίησή του, για να λυθεί το ιδιοκτησιακό πρόβλημα. Απορρίπτουν όμως ένα καθεστώς κρατικής κηδεμονίας και απαιτούν απόλυτο εργατικό έλεγχο. Το κράτος, φυσικά, αρνείται αυτή τη διευθέτηση και ως εκ τούτου το εργοστάσιο βρίσκεται κάτω από συνεχή εργοδοτική και κρατική πίεση. Γιατί, όμως, οι εργάτες της Zanussi έχουν αυτή τη ριζοσπαστική θέση σε αντίθεση με τα άλλα εργοστάσια; Είναι γνωστό ότι οι εργάτες που αποτελούν την εσωτερική επιτροπή της Zanussi, που αρνήθηκαν το κλείσιμό της, αποτελούν ένα μειοψηφικό μέρος του προηγούμενου συνόλου των εργατών και χαρακτηρίζονται από έναν προχωρημένο βαθμό πολιτικοποίησης. Δεν είναι τυχαίο ότι ο πρόεδρος της Ραούλ Γκοντόι είναι κορυφαίο στέλεχος του PTS (Κόμμα των Εργαζομένων). Στην τωρινή φάση, η Zanussi βρίσκεται σε συνολική και σκληρή αντιπαράθεση με την κυβέρνηση και πρωτοστατεί σε

μια προσπάθεια κοινής οργανωτικής έκφρασης των εργατικών κινήσεων που έχουν αναδειχθεί από τις πετυχημένες απεργίες το προηγούμενο διάστημα και που εναντιώνονται στην παθητικότητα της εργατικής γραφειοκρατίας.

Η Αριστερά, η «αυτονομία» και το κράτος

Αν έπρεπε να χαρακτηρίσουμε με μια λέξη την αργεντινική Αριστερά, αυτή θα ήταν: πολυκερματισμένη. Αναφέροντας μόνο ένα παράδειγμα, από το πρώην μορενικό MAS έχουν προέλθει σήμερα οκτώ κόμματα. Καταρχήν, η Αριστερά δεν συμμετείχε στα καταγιστικά γεγονότα στις 19 και 20 του Δεκέμβρη, όχι από άρνηση όπως όλες οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, αλλά από αδυναμία να δει τι ακριβώς συμβαίνει με την οργή των μικρομεσαίων στρωμάτων. Ωστόσο, η παρουσία της ήταν πολύ σημαντική τους επόμενους μήνες. Οργανώνοντας, σε χωριστά όμως οργανωτικά σχήματα, και βγάζοντας στον δρόμο τους ανέργους, καθιστά το κίνημα των πικετέρος κεντρικό πολιτικό υποκείμενο. Η συμμαχία των πικετέρος με τις λαϊκές συνελεύσεις για αρκετό καιρό έσπασε τον κατ' εξοχήν μηχανισμό κυριαρχίας του κράτους, δηλαδή τη διάσπαση ανάμεσα στα εργατικά και τα μεσαία στρώματα.

Υπήρχε διάχυτη στην Αριστερά η αντίληψη ότι ο περονισμός είχε πεθάνει και ότι έμενε μόνο να θάψουμε το πτώμα. Η κυβέρνηση του Ντουάλντε προσπάθησε στην αρχή με λιγότερο βίαιο τρόπο να καταστείλει το κίνημα. Η αποτυχία να το πραγματοποιήσει έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη για την εφαρμογή της αιώνιας, και τις περισσότερες φορές εύστοχης, πολιτικής της ενσωμάτωσης. Απαντώντας στο βασικό αίτημα των πικετέρος, μέτρα που θα τους ανακουφίσουν άμεσα από τη δραματική κατάστασή τους, κατάφερε να αποκαταστήσει τον διαβρωμένο πελατειακό μηχανισμό της. Σήμερα, επί προεδρίας Κίρτσονερ, σαφώς καλύτερου από τον Μένεμ, οι άνεργοι φθάνουν τα τρία εκατομμύρια. Τα επιδόματα

ανεργίας, 50 δολαρίων, είναι γύρω στα δύο εκατομμύρια, εξαιρώντας όλα τα υπόλοιπα μέτρα (τρόφιμα, επιδοτήσεις για μικροεπιχειρήσεις). Από αυτά, μόλις τα εκατό χιλιάδες μοιράζονται από όλες μαζί τις ομάδες των πικετέρος, φιλοκυβερνητικές ή μη, ενώ τα υπόλοιπα κατευθείαν από τον τοπικό περονικό μηχανισμό. Η ενσωμάτωση είναι σχεδόν πλήρης.

Τα κόμματα της Αριστεράς στάθηκαν ανίκανα να τραβήξουν το μεγαλύτερο μέρος των ανέργων καθώς και των εργαζόμενων, σε ένα ενιαίο κίνημα που να διεκδικήσει εργασία, αξιοπρεπή αμοιβή για όλους, μη πληρωμή του χρέους, ένα άλλο παραγωγικό μοντέλο για τη χώρα και γενικά αιτήματα που, αν και δεν αποτελούν απόλυτη ρήξη με τον καπιταλισμό, μπορούν να συσπειρώσουν ευρύτερες λαϊκές μάζες και να αποφευχθεί έτσι το νομοτελειακό -ό,τι δεν προχωράει στην ώρα του πηγαίνει πίσω- τέλος της ενσωμάτωσης. Σήμερα, εγκλωβισμένοι σε έναν εσωτερικό αγώνα για το ποιος θα κερδίσει περισσότερα μέλη, ανταγωνίζονται για το ποιος θα έχει να μοιράσει τα περισσότερα επιδόματα· και, φυσικά, αυτός που είναι πιο κοντά στην κυβέρνηση παίρνει τα περισσότερα. Οι θεωρίες που έχουν αναπτύξει κόμματα της Αριστεράς, όπως για παράδειγμα το ΡΟ, ότι οι πικετέρος αποτελούν τη νέα πρωτοπορία της εργατικής τάξης λόγω της εξαθλιωμένης κατάστασής τους, επικεντρώνοντας έτσι την πολιτική τους δουλειά εκεί και αφήνοντας την εργατική συνδικαλιστική γραφειοκρατία να αλωνίζει στους χώρους δουλειάς, στα εργοστάσια και στις υπηρεσίες όπου συγκεντρώνεται η πλειοψηφία της τάξης, δεν βοηθούν καθόλου το κίνημα σε μια περίοδο που, λόγω της οικονομικής ανάπτυξης, έχουν εκδηλωθεί σημαντικοί αγώνες και νίκες, π.χ. μετρό, ναυπηγεία, ταχυδρομεία, που έρχονται σε ρήξη με την προαναφερθείσα γραφειοκρατία.

Η συμμαχία μεσαίας τάξης και κινήματος ανέργων έχει εδώ και καιρό διαρραγεί οριστικά. Οι εποχές που οι πορείες των πικετέρος γίνονταν δεκτές με χειροκροτήματα και με το σύνθημα «κατασρόλες και πικέτες ο αγώνας είναι κοινός» αποτελούν προϊστορία. Σήμερα, διαμαρτύρονται γιατί οι πορείες των πικετέρος καταπιέζουν το δικαίωμά τους στην ελεύθερη κυκλοφορία. Έχοντας ανακτήσει τα χρήματά τους από τις τράπεζες και με την οικονομία σε μια σχετική ανάπτυξη, τα μεσαία στρώματα πρωτοστατούν στις διαμαρτυρίες που απαιτούν σκληρότερες ποινές για τους ποινικούς παραβάτες, τους μικροπωλητές, τις εκδιδόμενες, και περισσότερη ασφάλεια. Και πάντα, μα πάντα, το αίτημα της ασφάλειας κρύβει έναν λανθάνοντα, ή όχι και τόσο λανθάνοντα, φασισμό. Αυτό προκαλεί την ανάγκη να γίνει μια συζήτηση και αυτοκριτική όχι μόνο από το τοπικό αλλά και από το παγκόσμιο κίνημα, ειδικά από όσους στην επιθυμία τους να δουν κάτι ριζοσπαστικό, που να ξεφεύγει από τα όρια της «παραδοσιακής Αριστεράς», βάφτισαν το κρέας ψάρι. Είναι σημαντικό να προσθέσουμε ότι η Coordinadora Anibal Veron, (συντονιστικό των πικετέρος), που θεωρητικά βρισκόταν πιο κοντά στο ιδεολογικό πρόταγμα της «αυτονομίας από τα κάτω», τον τελευταίο καιρό έχει διασπαστεί. Το ερώτημα που τίθεται είναι συνεργασία με τις άλλες ομάδες ή επιλογή του μοναχικού δρόμου της «αυτονομίας» από όλους και όλα και όχι μόνο από το κράτος και τους θεσμούς του, επιδιώκοντας πάντα την οικονομική στήριξη για την εφαρμογή των εναλλακτικών παραγωγικών μονάδων.

N.M.

Το νέο πρόγραμμα της Καμπάνιας

Η Καμπάνια «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας» αποφάσισε να συνεχίσει την έμπρακτη αλληλεγγύη της στον αγώνα των Ζαπατίστας εκπονώντας ένα νέο πρόγραμμα, το οποίο αφορά τη δημιουργία Δημοτικού Φαρμακείου - Αποθήκης στον Αυτόνομο Δήμο Francisco Villa. Οι συνεχείς ανάγκες σε φάρμακα, η έλλειψή τους και το υψηλό κόστος τους στα αστικά κέντρα, περιορίζουν το έργο που επιτελείται στο χώρο της υγείας στο πλαίσιο του αυτόνομου συστήματος υγείας, που ο Αυτόνομος Δήμος Francisco Villa αναπτύσσει από το 1999. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει την κατασκευή, τον εξοπλισμό και την αρχική προμήθεια σε φάρμακα ενός δημοτικού φαρμακείου-αποθήκης και ενός ιατρείου, την αγορά ενός οχήματος 3 τόνων, καθώς και την εκπαίδευση λειτουργών υγείας. Το φαρμακείο-αποθήκη με δικό του ιατρείο θα ανταποκρίνεται στις υγειονομικές ανάγκες της περιοχής και θα ενισχύσει το έργο που γίνεται στον τομέα της υγείας στις 40 ιθαγενικές κοινότητες Τσελτάλ που κατοικούν στα εδάφη αυτά.

Το πρόγραμμα αποτελεί μια ακόμη προσπάθεια στον μακρύ αγώνα των ιθαγενικών κοινοτήτων της Τσιάπας για καλύτερες συνθήκες ζωής και συμμετοχή στις κοινωνικές εξελίξεις. Τα τελευταία χρόνια, οι κοινότητες ανέπτυξαν αποτελεσματικές εναλλακτικές πρακτικές, στις οποίες συγκαταλέγονται η επιμόρφωση λειτουργών υγείας και εκστρατείες για την πρόληψη, τη θεραπεία και την αναβίωση παραδοσιακών θεραπευτικών μεθόδων.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει ως σκοπό τη βιωσιμότητα και μακροβιότητα του εγχειρήματος. Ένας από τους μηχανισμούς επίτευξης των παραπάνω είναι η συνεχής ανακύκλωση του αρχικού κεφαλαίου, πράγμα που σημαίνει πως το αρχικό κεφάλαιο θα χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια με συστηματικό τρόπο, ώστε να εγγυάται την αδιάκοπη προμήθεια της αποθήκης. Επίσης, βάσει των αρχικών συμφωνιών, το μικρό κέρδος που θα επιτυγχάνεται, θα διοχετεύεται στον σταδιακό εξοπλισμό των κοινοτικών ιατρείων.

Τα τελευταία χρόνια έχουν ήδη εκπαιδευτεί πέντε λειτουργοί υγείας, οι οποίοι σύντομα θα αποτελέσουν μέρος της Δημοτικής Επιτροπής Υγείας, ενώ άλλοι 24 εκπαιδεύονται μέσω διαφόρων μαθημάτων.

Το συνολικό κόστος του προγράμματος ανέρχεται στο 50.700 ευρώ (τοπική συνεισφορά 10.200 ευρώ) και θα ολοκληρωθεί σε 3 χρόνια περίπου.

εκδηλώσεις

24-25/9/2004, Ρέθυμνο, 4ο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ Ρεθύμνου. Εκδήλωση για την εκπαίδευση με τίτλο: «Η εκπαίδευση στην υπηρεσία του λαού». Ακολούθησε συζήτηση και προβολή βίντεο από τα εγκαίνια του Σχολείου. Διοργάνωση: Ένωση Εργαζομένων.

25/10/2004, Πολυτεχνείο. Παρουσίαση από μέλη της Καμπάνιας του Κέντρου Επιμόρφωσης Δασκάλων, έκθεση φωτογραφίας και προβολή βίντεο από τη γιορτή των εγκαίνιων. Πρωτοβουλία της Συσπείρωσης Αριστερών Μηχανικών.

10/12/2004 Χανιά, 11/12 Ηράκλειο, 12/12 Ρέθυμνο. Για 3 μήνες, η Γκλόρια Μουνιός Ραμίρες, η μεξικανή δημοσιογράφος που τα τελευταία 10 χρόνια ζει και εργάζεται μέσα στις ζαπατίστικες κοινότητες, πέρασε από 8 ευρωπαϊκές χώρες, πραγματοποιώντας 48 εκδηλώσεις σε 42 πόλεις. Έφτασε και μέχρι την Ελλάδα, πραγματοποιώντας μαζί με την Καμπάνια «Ένα σχολείο για την Τσιάπας» τριήμερη περιοδεία στην Κρήτη. Οι εκδηλώσεις στην Κρήτη συσπείρωσαν αρκετό κόσμο. Προβλήθηκε το βίντεο «η φωτιά και ο λόγος» ενώ οι τρεις χώροι που μας φιλοξένησαν στολίστηκαν με φωτογραφίες που είχε φέρει η Γκλόρια μαζί της, καθώς και με φωτογραφίες της καμπάνιας από τη δουλειά της και κυρίως από τη γιορτή εγκαίνιων του Σχολείου. Οι συζητήσεις κράτησαν πολύ και στις τρεις πόλεις και το ενδιαφέρον του κόσμου ήταν εξαιρετικό.

Διοργάνωση: Πρωτοβουλία Παρέμβασης Εκπαιδευτικών (Χανιά), Ένωση Λειτουργών Μ. Εκπαίδευσης, Σύλλογος Εκπαιδευτικών Α/θμιας Εκπαίδευσης Ν. Ηρακλείου, Κοινωνικό Φόρουμ-Ηράκλειο, Οικολογική Παρέμβαση Ηρακλείου, Το Βήμα των Περιβαλλοντικών Ομάδων Κρήτης, Πολιτιστική Εταιρεία Πανόρμου «Επιμενείδης» (Ηράκλειο), Πρωτοβουλία Ανανέωσης (παράταξη εκπαιδευτικών), Αριστερά Σχήματα Φοιτητών (Ρέθυμνο)

16/1/2005 Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης. Προβλήθηκε το βίντεο «η φωτιά και ο λόγος» και ακολούθησε ενδιαφέρουσα συζήτηση.

22/3/2005 Πολυτεχνείο. Κεντρική εκδήλωση της Καμπάνιας, όπου έγινε απολογισμός της πορείας της, ενημέρωση για την πολιτική κατάσταση στο Μεξικό και ειδικότερα για την εξέγερση των Ζαπατίστας καθώς

και συζήτηση για το νέο πρόγραμμα που έχει ξεκινήσει.

Υγεία είναι το ευ ζην του λαού και του ατόμου

- Τρία στα δέκα παιδιά του ιθαγενικού πληθυσμού με ηλικία κάτω των 5 ετών παρουσιάζουν σοβαρό υποσιτισμό.

- Ένας στους δύο κατοίκους της Τσιάπας υποσιτίζεται, ενώ αν μιλήσουμε μόνο για τους ιθαγενείς η αναλογία γίνεται δύο στους τρεις.

- Ενώ στις δέκα πιο συχνές ασθένειες είναι μολυσματικές, και από αυτές το 60% οφείλεται στις ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης.

- 117 γυναίκες ανά 100.000 γεννήσεις χάνουν τη ζωή τους -δώδεκα φορές περισσότερες από ό,τι στις αναπτυγμένες χώρες.

- Ένας γιατρός για κάθε 25.000 κατοίκους των ιθαγενικών κοινοτήτων, όταν στο Μεξικό η γενική αναλογία είναι ένας γιατρός για κάθε 8.500 κατοίκους.

- Τα μισά νοικοκυριά στην Τσιάπας δεν διαθέτουν πόσιμο νερό. Το ίδιο ισχύει και για την αποχέτευση.

- Ασθένειες που μπορούν να προληφθούν και να θεραπευθούν αποτελούν συχνή αιτία θανάτου όχι μόνο στην Τσιάπας, αλλά όπου ζουν φτωχοί και ιθαγενείς.

- Οι μετακινήσεις γίνονται με εξαιρετική δυσκολία -αρκετές φορές χρειάζεται οι άνθρωποι να περπατήσουν ώρες φορτωμένοι με τους ασθενείς στην πλάτη για να φτάσουν στον κοντινότερο σταθμό υγείας.

- Ακόμη και εκεί όπου υπάρχουν κρατικές κλινικές και νοσοκομεία οι ιθαγενείς αντιμετωπίζονται με αδιαφορία και ρατσισμό· το να είσαι ιθαγενής σημαίνει να είσαι πολίτης δεύτερης κατηγορίας. Άλλωστε δεν είναι λίγες οι καταγγελίες ότι η ιατρική περίθαλψη προσφέρεται με γνώμονα τα πολιτικά φρονήματα, η ομολογία των οποίων αποτελεί τμήμα του ιατρικού ιστορικού.

Η κατάσταση έχει χειροτερέψει από τότε που στην περιοχή επικρατεί ο «πόλεμος χαμηλής έντασης», όρος με τον οποίο οι ίδιοι περιγράφουν τον ασφυκτικό κλοιό των στρατευμάτων, τη δράση των παραστρατιωτικών ομάδων και τις συνεχείς παρενοχλήσεις των κοινοτήτων. Ο πόλεμος αυτός δεν απειλεί μόνο τη ζωή και την ασφάλεια των ιθαγενών, αλλά μολύνει τις πηγές και τα ποτάμια, καταστρέφει το περιβάλλον υποθηκεύοντας το μέλλον ακόμη και των επόμενων γενιών.

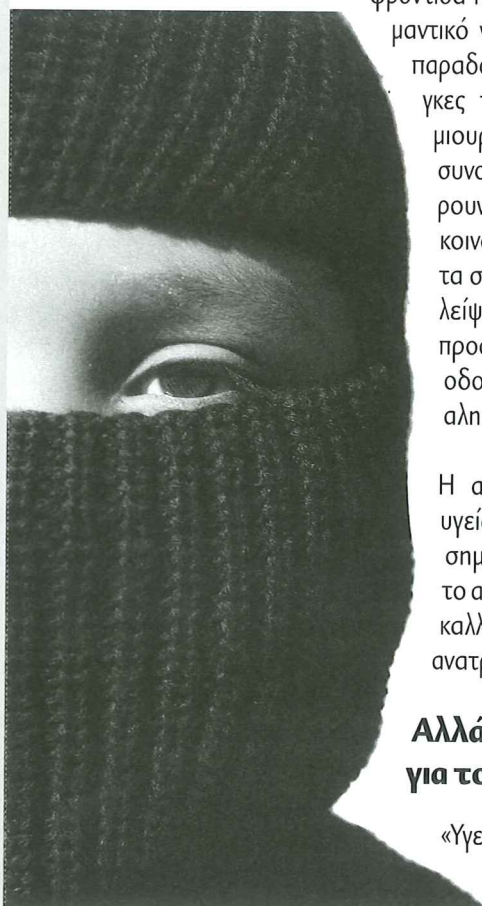
Ακόμη και πριν την εξέγερση οι ιθαγενικές κοινότητες όταν δεν αντιμετώπιζαν την κατάσταση με μοιρολατρία, προσπαθούσαν μέσα από την αλληλοβοήθεια να βρουν λύσεις για τους συνανθρώπους τους που έπασχαν. Μετά την εξέγερση η απόφασή τους να στηριχθούν στις δικές τους δυνάμεις αντιστεκόμενοι στην αδιαφορία, τον ρατσισμό και την καταστολή οδήγησε τους Ζαπατίστας να δοκιμάσουν να χτίσουν το δικό τους όνειρο και στον τομέα της Υγείας χωρίς να περιμένουν την ελεημοσύνη ενός κράτους, που τους θυμόταν μόνο όταν χρειαζόταν να εξαγοράσει την αξιοπρέπειά τους.

«Ήταν απαραίτητο να απαρνηθούμε την ιδεολογία της κυβέρνησης και στη θέση της να αναγνωρίσουμε και να υλοποιήσουμε το βασικό δικαίωμα για ιατρική φροντίδα που έχει ο καθένας μας. Επίσης, ήταν σημαντικό να διασώσουμε και να ενισχύσουμε την παραδοσιακή ιατρική, να καταγράψουμε τις ανάγκες των ιθαγενικών κοινοτήτων και να δημιουργήσουμε δομές σε κάθε κοινότητα και συνολικά σε όλη την περιοχή που θα προσφέρουν ιατρική περίθαλψη σε όλους. Αυτές οι κοινοτικές και υπερκοινοτικές δομές παρόλα τα σοβαρά εμπόδια που συναντούν, όπως ελλείψεις σε υλικοτεχνική υποδομή και ιατρικό προσωπικό, έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο προς την κατεύθυνση δημιουργίας ενός αληθινά αυτόνομου συστήματος υγείας».

Η ανάπτυξη ενός αυτόνομου συστήματος υγείας στην πραγματικότητα αντιπροσωπεύει σημαντικό κομμάτι της αντίστασης -μαζί με το αυτόνομο σύστημα εκπαίδευσης και αγροκαλλιέργειας αποτελούν δομικά στοιχεία του ανατρεπτικού οράματος των Ζαπατίστας.

Αλλά τι είναι υγεία για τους Ζαπατίστας;

«Υγεία είναι το ευ ζην του λαού και του ατόμου, που εξασφαλίζει την ικανότητα και παρέχει κίνητρα για κάθε τύπο δρα-

στηριότητας, πολιτική ή κοινωνική. Υγεία είναι να ζεις χωρίς ταπεινώσεις, να μπορείς να αναπτύσσεσαι ως γυναίκα ή άντρας και να μπορείς να αγωνίζεσαι για μια νέα πατρίδα όπου οι φτωχοί και κυρίως οι ιθαγενείς θα μπορούν να αυτοκαθορίζονται κατά τρόπο αυτόνομο και όπου η φτώχεια, η στρατιωτικοποίηση και ο πόλεμος δεν θα υποβαθμίζουν την υγεία.

»Αυτό το ευ ζην είναι σωματικό και πνευματικό. Σημαίνει να έχεις καλή διατροφή, ικανοποιητική στέγαση, να υπάρχουν συνθήκες υγιεινής στα σπίτια, να έχεις πόσιμο νερό, ρεύμα και πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες, να μην υπάρχει αγροχημική μόλυνση επιβλαβής για τον πληθυσμό, τη γη και το περιβάλλον, να έχεις γη να δουλέψεις, να έχεις εκπαίδευση, μια καλή οργάνωση, να έχεις πολιτιστική ελευθερία και δικαιοσύνη».

Οι Ζαπατίστας αρνούνται να αναπαράγουν άκριτα το υπάρχον σύστημα υγείας, αυτό που αντιλαμβάνεται την υγεία ως ένα ακόμη εμπόρευμα, τους ασθενείς ως πελάτες και έχει στόχο το κέρδος. Παρόλο που δεν αντιπροτείνουν μια «εναλλακτική» ιατρική, από τις πολλές που κυκλοφορούν στη new age εποχή μας, προσπαθούν να εφαρμόσουν ένα εναλλακτικό σύστημα υγείας, το οποίο σέβεται τον άνθρωπο και το σύνολο των αναγκών του. Ένα σύστημα υγείας που θεωρεί την υγεία ατομικό και συλλογικό δικαίωμα όλων ανεξαιρέτως. Σέβεται την παραδοσιακή ιατρική, διατηρεί και εμπλουτίζει τις υπάρχουσες γνώσεις και ανοίγει την πόρτα σε παραδοσιακές ιατρικές άλλων πολιτισμών (π.χ. βελονισμός). Δίνει προτεραιότητα στην πρόληψη, και γι' αυτό τον λόγο υποστηρίζει ότι η υγεία εκτός από ατομικό δικαίωμα είναι και ατομική ευθύνη, εκτός από συλλογικό δικαίωμα είναι και συλλογικό καθήκον.

Παρόλες τις διαφορές που μπορεί να παρουσιάζονται από κοινότητα σε κοινότητα γίνεται προσπάθεια για την ελεύθερη πρόσβαση όλων στις υπηρεσίες υγείας και την κατά το δυνατόν δωρεάν παροχή φαρμάκων και περίθαλψης σε όλους.

Για να πετύχουν την αυτονομία στην πράξη προσπαθούν να οργανώσουν τη

δράση τους στις κοινότητες και τους Δήμους, να συντονίσουν τις δραστηριότητές τους και τη διεθνή βοήθεια με τέτοιο τρόπο ώστε ό,τι γίνεται να βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο των ίδιων των κοινοτήτων και των γενικών συνελεύσεών τους. Κάθε κοινότητα εκλέγει από τη Γενική Συνέλευση ένα συμβούλιο υπεύθυνο για την υγεία και επιλέγει έναν αριθμό *promotores de salud* ανάλογα με τον πληθυσμό και την υπάρχουσα διαθεσιμότητα. Εκπρόσωποι των Συμβουλίων Υγείας των κοινοτήτων συγκροτούν τα Συμβούλια Υγείας των Δήμων, των οποίων η αρμοδιότητα είναι η εκτίμηση των γενικών αναγκών και ο συντονισμός της δράσης.

Οι *promotores de salud* είναι εθελοντές, συνήθως χωρίς χρηματική αμοιβή –η κοινότητα αναλαμβάνει να καλλιεργεί τα χωράφια τους και να εξασφαλίζει σε αυτούς και την οικογένειά τους τροφή. Εκπαιδεύονται σε ειδικά κέντρα πάνω σε ζητήματα που αφορούν στη σωματική και ψυχική υγεία με ιδιαίτερη έμφαση στην υγεία των παιδιών και των γυναικών, στα επείγοντα περιστατικά, την οδοντιατρική, τη διατροφή και την περιβαλλοντική υγεία, τη χρήση φαρμάκων και θεραπευτικών φυτών. Αναλαμβάνουν την υποχρέωση όχι μόνο να προσφέρουν βοήθεια όταν η κοινότητα χρειάζεται, αλλά και να μεταφέρουν τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει, καθώς θεωρείται ότι η αύξηση της πληροφόρησης του πληθυσμού γύρω από την πρόληψη και τη θεραπεία των ασθενειών είναι σημαντικότερη από την κατασκευή περισσότερων κέντρων υγείας.

Στο πρόγραμμα εκπαίδευσης των *promotores de salud* συμμετέχουν και βοτανοθεραπευτές και πρακτικές μαίες της παραδοσιακής ιθαγενικής ιατρικής, καθώς οι ιθαγενείς πιστεύουν ότι θα αυξήσει την αυτονομία τους η δυνατότητα να παράγουν τα δικά τους φάρμακα και να χειρίζονται προβλήματα υγείας όπως η μητρική και η περιγεννητική νοσηρότητα με τον δικό τους τρόπο, εφόσον φυσικά είναι αποτελεσματικός και δοκιμασμένος για αιώνες.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι την ώρα που οι ζαπατίστικοι δήμοι προσπαθούν να χτίσουν το αυτόνομο σύστημα υγείας και στο πλαίσιο αυτό να επανακτήσουν την επαφή με τις παραδοσιακές γνώσεις για τα θεραπευτικά φυτά, η κυβέρνηση και ορισμένοι επιχειρηματίες, μερικές φορές σε συνεργασία με ντόπια ή διεθνή πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα αλλά και πολυεθνικές φαρμακευτικές εταιρείες, προσπαθούν στο πλαίσιο συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου να πατεντάρουν τις πληροφορίες και τα ίδια τα φυτά, με σκοπό να τα εκμεταλλευτούν εμπορικά στο εγγύς μέλλον. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Μεξικό και ιδιαίτερα η επαρχία Τσιιάπας θεωρούνται μία από τις 12 χώρες του κόσμου με υψηλή βιοποικιλότητα.

Η Καμπάνια ένα σχολείο για την Τσιιάπας έχει εδώ και χρόνια επιλέξει τον δρόμο της έμπρακτης πολιτικής αλληλεγγύης στον αγώνα των εξεγερμένων της Τσιιάπας. Αντιλαμβάνεται ότι το όραμα της αυτονομίας στην πράξη συναντά καθημερινά τεράστιες δυσκολίες καθώς και ότι το εγχείρημα της οικοδόμησης ενός αυτόνομου συστήματος υγείας χρειάζεται τη διεθνή αλληλεγγύη των κινημάτων για να μπορέσει να προχωρήσει.

Για τον λόγο αυτό ανταποκρίθηκε θετικά σε αυτό που οι ίδιες οι Κοινότητες πρότειναν ως το επόμενο πρόγραμμα έμπρακτης αλληλεγγύης: την κατασκευή μιας αυτόνομης δημοτικής κλινικής, η οποία θα περιλαμβάνει ένα μικρό ιατρείο, μια φαρμακαποθήκη και ένα εργαστήριο παρασκευής παραδοσιακών θεραπευτικών φαρμάκων.

Το ταξίδι μιας τοιογραφίας

«Ζωή και όνειρα της κοιλάδας Πέρλα»

Στις 10 Απρίλη του 1998, στρατός και αστυνομία εισβάλλουν στην κοινότητα Τανιπέρλα, όπου γιορτάζεται η ίδρυση του Εξεγερμένου Αυτόνομου Δήμου Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν και καταστρέφουν το ζαπατιστικό δημαρχείο και την τοιογραφία που κοσμεί την πρόσοψή του και έχει ολοκληρωθεί μόλις λίγες ώρες πριν. Εφτά χρόνια μετά την καταστροφή της και εφτά μήνες μετά τα εγκαίνια του Σχολείου στην Κουλέμπρα, στις 10 Απρίλη του 2005, η τοιογραφία της Τανιπέρλα επιστρέφει οριστικά εκεί που γεννήθηκε, στον Αυτόνομο Εξεγερμένο Δήμο Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν. Η αναπαράσταση της τοιογραφίας της Τανιπέρλα στους χώρους του Σχολείου κρίνεται ως μια ισχυρή συμβολική χειρονομία πολύ σημαντική για την υπεράσπισή του καθώς και της εξεγερσιακής δημιουργίας που αυτό αντιπροσωπεύει.

Η Τανιπέρλα βρίσκεται ακόμα υπό την κατοχή του μεξικάνικου στρατού, όμως το μου-

ράλ της έχοντας αποκτήσει συμβολικό χαρακτήρα για τη ζαπατιστική αντίσταση και τους απανταχού υποστηρικτές της, έχει αναπαραχθεί σε 33 πόλεις, σε 12 χώρες του πλανήτη.

Η αναπαραγωγή του μουράλ είναι μια πρωτοβουλία του Αυτόνομου Δήμου, της επιτροπής αλληλεγγύης με την εξεγερμένη Τσιάπας της ισπανικής CGT και της Καμπάνιας «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας». Η αναδημιουργία του μουράλ θα γίνει στις αρχικές του διαστάσεις (12 μέτρα), στον χώρο όπου έχει χτιστεί το Σχολείο. Στην Κουλέμπρα θα γιορτάσουμε την αναδημιουργία του και τη δύναμη της αλληλεγγύης να δίνει «ζωή στα όνειρα».

Στη γιορτή έχουν προσκληθεί όλοι και όλες που το 1998 είχαν ενεργό ρόλο στη δημιουργία του μουράλ: οι σύντροφοι και συντρόφισσες ζαπατίστας που το έφτιαξαν και που συνεχίζουν να δημιουργούν μια διαφορετική καθημερινότητα που να ανταποκρίνεται στη ζωή και τα όνειρά τους· ο συντονιστής του έργου, καθηγητής Τσέκο Βαλντές, που τότε συνελήφθη από τον στρατό και παρέμεινε για ένα χρόνο στη φυλακή· σύντροφοι και συντρόφισσες από ευρωπαϊκές επιτροπές αλληλεγγύης που, όντας στην Τανιπέρλα κατά την εισβολή του στρατού, συνελήφθησαν και απελάθηκαν από τη χώρα· μέλη της επιτροπής αλληλεγγύης της CGT, καθώς και της Καμπάνιας «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας». Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, αντιπροσωπεύει της Καμπάνιας, ταξιδεύει προς την Κουλέμπρα...

1) **Σύνορα με τη μορφή γυναικείας ζώνης:** Στα αριστερά φιγούρα γυναίκας, που συμβολίζει τη Μπέρα Γη. Η ζώνη της είναι το όριο μεταξύ του ουράνιου και του επίγειου παραδείσου. Η γυναίκα είναι ξυπόλητη, συμβολίζοντας ίσως την απευθείας επαφή με τη γη.

2) **Μια αρτηρία νερού:** Τανιπέρλα σημαίνει «καλάμια του ποταμού Πέρλα». Το ποτάμι Πέρλα διασχίζει την κοιλάδα στην οποία είναι εγκαταστημένες οι 112 κοινότητες του Δήμου. Το νερό είναι η ζωή, λένε οι ιθαγενείς...

3) **Η θρησκεία όλων των θρησκειών και καμιάς:** Αρχικά η Τανιπέρλα ήταν κοινότητα Καθολικών. Αργότερα εμφανίστηκαν και άλλες εκκλησίες, όπως η ευαγγελική. Η συμβίωση όλων αυτών, η ιδέα της ίδιας της πνευματικότητας, απεικονίζεται σε αυτό το σπιτάκι που είναι ο ναός όλων των θρησκειών.

4) **Ένα περιστέρι που πετάει ελεύθερο:** Παραδοσιακά τη συνέλευση αποτελούσαν οι άντρες, όμως οι γυναίκες έχουν πια δικαίωμα να συγκαλούν τη δική τους. Ο πολύχρωμος και αρμονικός κύκλος αυτής της γυναικείας συνέλευσης

αντιπροσωπεύει την απελευθέρωση της γυναίκας. Στο κέντρο της σύνταξης ένα περιστέρι· ξεκινά ελεύθερο την πτήση του.

5) **Ελευθεριακοί σπόροι:** Ο Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν, συγγραφέας και δημοσιογράφος με ελευθεριακές καταβολές, που δίνει το όνομά του στον Δήμο, εμφανίζεται να σπέρνει λέξεις. Στην τοιογραφία, τα γράμματα στα χέρια του σχηματίζουν τη λέξη «ελευθερία».

6) **Ο Εμιλιάνο Ζαπάτα στο χρώμα του χαλκού:** Το σκούρο χρώμα του δέρματός του κάνει την εικόνα του Εμιλιάνο Ζαπάτα πιο κοντινή, πιο οικεία στους ιθαγενείς. Στο κόκκινο μαντίλι του διαβάζουμε μια από τις ζαπατιστικές εντολές: «η γη ανήκει σ' αυτόν που τη δουλεύει».

7) **Ορισμένοι ενοχλημένοι παρατηρητές:** Οι διεθνείς παρατηρητές στους καταυλισμούς ειρήνης προσπαθούν να είναι ουδέτεροι μάρτυρες που καταγράφουν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δώδεκα από αυτούς απελάθηκαν από το Μεξικό ύστερα από την επίθεση στην Τανιπέρλα.

8) **Μια πόρτα προς την ειρήνη:** Σε αυτήν κατευθύνονται ένας άντρας και μια γυναίκα με τις αποφάσεις

των κοινοτήτων. Το σύνθημα πάνω από την πόρτα του Δημαρχείου σημαίνει «σπίθ των εργασιών των κοινοτήτων» ενώ στο κέντρο της διαβάζουμε τη λέξη «ειρήνη».

9) **Αφοπλισμένοι στρατιώτες:** Εμφανίζονται 90 αντάρτες, στην πλειοψηφία τους του EZLN, παραταγμένοι στα βουνά, προστατεύοντας τον Δήμο. Οι ιθαγενείς θεωρώντας τους Ζαπατίστας ειρηνική δύναμη ζωγραφίζουν μόνο 9 αντάρτες οπλισμένους.

10) **Εγκαθιστώντας τον ηλεκτρισμό:** Η Πολιτεία της Τσιάπας παράγει το 30% του ηλεκτρικού ρεύματος του Μεξικού, ωστόσο, το 80% των κατοίκων της Τσιάπας δεν έχει ηλεκτρισμό.

11) **Όχι στρατιώτες, ναρκωτικά και πουτάνες!** Γραμμένο στην πρόσοψη του κοινοτικού σχολείου. Και από κάτω: «Ναι στο καλαμπόκι, τα φασόλια και την ειρήνη!»

12) **Απλά και τσακισμένα όνειρα:** Πλάι στη συνέλευση οι άντρες εμφανίζονται σε διάφορες καθημερινές σκηνές μιας απαρνημένης ζωής: ο καφές απλωμένος για να ξεραθεί, ένα παιχνίδι μπάσκετ, εργάτες να ανοίγουν δρόμους... Σκηνές φαινομενικά απλές για μας που όμως για άλλους είναι μικρά, βίαιως τσακισμένα όνειρα.

Περού: κινήματα που «δημιουργούν εξουσία»

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΟΣ...

...ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ...

Επιμέλεια: Σ.Γ., Μ.Π.

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΟΣ... ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ!

«Κάποια από τα κινήματα και τις λαϊκές εκρήξεις δεν περιορίζονται στο να πιέζουν τη νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση ή τις τοπικές αρχές. Πρόκειται για κινήματα που στη ζαπατίστικη γλώσσα «δημιουργούν εξουσία» ή αν προτιμάτε «παίρνουν την εξουσία» σε μικρογραφία. Δείχνουν μια ανύψωση συνείδησης. Είναι εμβληματικά σημάδια του μελλοντικού Περού που αναζητούμε».

Τα λόγια αυτά ανήκουν στον Ούγο Μπλάνκο, μια από τις «μυθικές» μορφές της λατινοαμερικάνικης αριστεράς και διατυπώθηκαν σ' ένα άρθρο με τίτλο «Να δημιουργήσουμε τη δημοκρατική εξουσία του λαού» που δημοσιεύθηκε στις 11 Γενάρη του 2005, στην ιστοσελίδα του Clajader. Ο Ούγο Μπλάνκο εντάχθηκε πολύ μικρός στις γραμμές της 4ης Διεθνούς. Ηγήθηκε της αγροτικής εξέγερσης στην κοιλάδα της Κονβενσιόν στο Περού, στις αρχές της δεκαετίας του '60. Συνελήφθη, καταδικάστηκε σε θάνατο και διασώθηκε μόνο χάρη σε μια τεράστια διεθνή κινητοποίηση αλληλεγγύης. Αργότερα εξελέγη μέλος του κοινοβουλίου και ήταν υποψήφιος στις προεδρικές εκλογές του 1980. Ύστερα από αλλεπάλληλες διώξεις, βασανιστήρια και φυλακίσεις αυτοεξορίστηκε στην Ευρώπη και το Μεξικό. Επέστρεψε στο Περού και εντάχθηκε στην Αγροτική Συνομοσπονδία του Περού. Η πολιτική του δραστηριότητα τον οδήγησε, 70χρονο πια, ξανά στην κοιλάδα της Κονβενσιόν, στο πλευρό των αγροτών - παραγωγών τσαγιού, συνεπή στη σημερινή του τοποθέτηση: «Δεν χρειάζεται να πάρουμε την εξουσία, χρειάζεται να τη δημιουργήσουμε, όπως ήδη γίνεται σε διάφορες περιοχές του Περού. Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να δημιουργήσουμε τη λαϊκή εξουσία από τα κάτω».

Cooperativa «Te Huyro»

Η κοιλάδα της Κονβενσιόν, στην επαρχία του Κούσκο, υπήρξε από το '60 θέατρο σκληρών αγροτικών αγώνων. Μακροχρόνιες μαζικές κινητοποιήσεις, σχηματισμός ομάδων αυτοάμυνας και ένοπλες συγκρούσεις, αγροτική μεταρρύθμιση, δημιουργία παραγωγικών συνεταιρισμών, αγώνες κατά των γραφειοκρατικών ηγεσιών των συνεταιρισμών. Η διαδρομή προς τη χειραφέτηση των αγροτών παραγωγών.

Στην πόλη Ουίρο, στην καρδιά της κοιλάδας Κονβενσιόν, βρίσκεται η

έδρα και οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις για την επεξεργασία τσαγιού της αγροτικής κοοπερατίβας «Te Huyro». Η κοοπερατίβα δημιουργήθηκε πριν 30 χρόνια, όταν το στρατιωτικό καθεστώς του Βελάσκο Αλβαράδο προωθούσε την αγροτική μεταρρύθμιση και τη δημιουργία γιγαντιαίων αγροτικών κοοπερατίβων σύμφωνα με μια ιδιόμορφη αντίληψη ενός αυτοδιαχειριζόμενου κοινωνικού συστήματος. Πολύ γρήγορα η κοοπερατίβα πέρασε στα χέρια μιας γραφειοκρατικής μαφίας που θησαύρισε καθώς τα δάνεια που συνήπταν κατέληγαν συνήθως στην τσέπη τους. Τα τρία τελευταία χρόνια οι αγρότες μέλη

της δεν πληρώνονταν για το τσάι που πρόσφεραν. Η αγροτική βάση εξεγέρθηκε και στο πλευρό της μαφιόζικης διοίκησης προσέτρεξαν αστυνομία, δικαιοσύνη, τύπος, εκπαιδευτικές και υγειονομικές αρχές της περιοχής. Οι αγρότες απευθύνθηκαν στην Αγροτική Συνομοσπονδία του Περού και στον Ούγο Μπλάνκο, για να τους ενισχύσουν στον αγώνα που έδιναν. Ύστερα από έναν σκληρό αγώνα, η κοοπερατίβα πέρασε τελικά στα χέρια των αγροτών. Ο Ούγο Μπλάνκο εξακολουθεί να βρίσκεται στην υπηρεσία της κοοπερατίβας αναλαμβάνοντας τις δημόσιες σχέσεις της. Ο ίδιος δηλώνει πως «δέχτηκα αν και δεν καταλαβαίνω τίποτα από εμπόριο, γιατί αντιλαμβάνομαι τις δημόσιες σχέσεις με πολιτικούς όρους».

Η κοοπερατίβα που σήμερα περιλαμβάνει 3000 παραγωγούς τσαγιού, διευθύνεται από τη γενική συνέλευση. Οι αγρότες ξαναφροντίζουν τις εγκαταλειμμένες φυτείες και με τις μηχανές που έχουν στην κατοχή τους έχουν ξεκινήσει τη βιομηχανική επεξεργασία του τσαγιού. Αποφάσισαν πως την παρασκευαστική εργασία θα την αναλάβουν εκ περιτροπής νέοι αγρότες. Οι αγρότες πληρώνονται τώρα κάθε βδομάδα για

το προϊόν που παραδίδουν στην κοοπερατίβα και η οικονομική δραστηριότητα ξαναζω-
ντάνεψε στην περιοχή. Έχει αρχίσει
η απόσβεση των χρεών που κληρο-
νομήθηκαν. Αποφασίστηκε να εκ-
δώσουν ένα έντυπο για να κάνουν
γνωστά τα βήματα της αυτοοργά-
νωσής τους, τις κατακτήσεις τους
και τους αγώνες τους και ταυτόχρο-
να να πληροφορήσουν για τους λαϊ-
κούς αγώνες που διεξάγονται στο
Περού, στη Λατινική Αμερική και σ' ολόκλη-
ρο τον κόσμο. Θεωρούν πως αυτό το έντυ-
πο είναι ένα ακόμη βήμα για την οικοδόμηση
της δημοκρατικής τους εξουσίας.

«Ελπίζουμε επίσης η αλληλεγγύη να προ-
ωθήσει τη διακίνηση του τσαγιού που πα-
ράγουμε, που άλλωστε είναι και το πιο
φημισμένο στο Περού. Προσκαλούμε συ-
ντρόφους απ' όλα τα μέρη να μας επι-
σκεφθούν και να δουν τη δημοκρατική
λειτουργία της κοοπερατίβας. Αυτές οι επι-
σκέψεις θα αποτελέσουν και ένα κίνητρο
για να συμμετέχουν ενεργά οι αγρότες στην
πορεία της επιχείρησης, πράγμα που θα
βοηθήσει στην αποτροπή μιας νέας γρα-
φειοκρατικοποίησης. Απέναντι στη Συμφω-
νία Ελεύθερου Εμπορίου των Αμερικανικών
Κρατών (ALCA) που επιδιώκουν να επιβάλ-
λουν οι ΗΠΑ, η κυβέρνηση της Βενεζουέλας
σχεδιάζει την Μπολιβαριανή Εναλλακτική
Πρόταση για τα Αμερικανικά Κράτη (ALBA).
Η κοοπερατίβα μας ελπίζει πως αυτό το σχέ-
διο θα προχωρήσει. Η Βενεζουέλα ζητάει
να συγκροτηθεί «η ALBA από τα κάτω» και
εμείς κατανοούμε πως αυτό δεν αφορά μόνο
τις σχέσεις μεταξύ των κυβερνήσεων, αλλά
και τη διακίνηση προϊόντων που διαχειρίζο-
νται οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, όπως είναι τα
προϊόντα των εργοστασίων που βρίσκονται
στα χέρια των αργεντίνων εργατών και επί-
σης αφορά τη δική μας περίπτωση. Ελπίζου-
με η Βενεζουέλα, αντί να αγοράζει τσάι
με αγγλές ετικέτες, ν' αρχίσει
να προμηθεύεται τσάι με ετικέ-
τα στη γλώσσα των κέτσουα».

Η κοοπερατίβα «Te Huayro» είναι ένα δείγμα από τις μεταβολές που έχουν
συντελεσθεί στην πρακτική των κοινωνικών κινήσεων τα τελευταία
χρόνια στη Λατινική Αμερική. Στο ίδιο το Περού, οι Rondas Campesinas
(Αγροτικές Περιπόλοι) οργάνωση που ξεκίνησε στην Καχαμάρκα σαν μια
συλλογική προσπάθεια ν' αντιμετωπισθούν και να καταγγελθούν η διαφθο-
ρά των δικαστικών και αστυνομικών αρχών καθώς και οι συμμορίες που
έκλεβαν κοπάδια, σήμερα έχουν εξελιχθεί σε οργανωτικό εργαλείο για την
προώθηση των ιθαγενικών επιδιώξεων. Πήραν την μορφή μιας «επιτροπής
μέσα στα πλαίσια των κοινοτήτων» και βρίσκονται πια στο σύνολο των ιθα-
γενικών κοινοτήτων του βόρειου Περού. Οι κεντρικές κυβερνήσεις πότε με
διώξεις και πότε με το δέλεαρ της νομιμοποίησής τους προσπά-
θησαν να περιορίσουν και να ελέγξουν την αυτονομία και τη δρά-
ση τους χωρίς αποτέλεσμα.

Στον δήμο της Αντα, οι εκλεγμένες αρχές προωθούν την παρα-
δοσιακή ιθαγενική κοινοτική οργάνωση των ayllu. Κάθε συνοικία
μέσα από συνελεύσεις προσδιορίζει τις προτεραιότητες και εκλέ-
γει αντιπροσώπους που συμμετέχουν στη συνέλευση όλου του
δήμου. Εκεί καθορίζεται πώς θα καταμεριστεί ο προϋπολογισμός
του δήμου. Ο δήμαρχος και το δημοτικό συμβούλιο απλά
πρέπει να εφαρμόσουν τις οδηγίες της συνέλευσης. Κάθε
3 μήνες γίνονται απολογιστικές συνελεύσεις όπου παρου-
σιάζεται και οικονομικός απολογισμός. Μ' αυτόν τον τρό-
πο διασφαλίζεται η λαϊκή συμμετοχή στον σχεδιασμό και
στη διαχείριση των δημοτικών υποθέσεων.

Οι Shipibos, ιθαγενείς που κατοικούν στις παρα-αμαζόνιε-
ς περιοχές, υπερασπίζονται την επαναβεβαίωση της ταυ-
τότητάς τους και οι αγρότες των Άνδεων υπερασπίζονται
τις τοπικές μεθόδους καλλιέργειών και τη βιοποικιλότητα απέναντι στην
νεοφιλελεύθερη «πράσινη επανάσταση» της μονοκαλλιέργειας, των αγρο-
χημικών και των μεταλλαγμένων. Στα πανεπιστήμια του Πούντο, του Τρου-
χίγιο, της Τάενα, ομάδες φοιτητών ξεπερνούν τις παραδοσιακές μορφές
οργάνωσης και ξαναφέρνουν στο προσκήνιο ένα πρωτοποριακό φοιτητικό
κίνημα.

Αυτά είναι μερικά από τα παραδείγματα αγώνων που σήμερα «δημιου-
ρούν εξουσία» στο Περού και μεταφέρει στο άρθρο του ο Ούγο Μπλάνκο.
Για να καταλήξει: «Πιστεύω πως το να φτάσουμε να κατανοήσουμε αυτό
που λέει ο Μάρκος θα είναι πολύ ευεργετικό για την επαναστατική διεργα-
σία στο Περού και τη Λατινική Αμερική γενικότερα. Θα ήθελα να γνωρίσω
τα εγχειρήματα αυτού του τύπου (που είναι πολλά και πολύ σημαντικά)
που πραγματώνονται σε άλλες χώρες, μέσα από την περιγραφή συντρόφων
που συμμετέχουν σ' αυτά».

Ο Ούγο Μπλάνκο παρουσίασε και το τελευταίο του βιβλίο «Εμείς οι Ιθα-
γενείς» στη γιορτή «Τέχνη και Αλληλεγγύη» στο εργοστάσιο Te Huayro στην
πρωτεύουσα Λίμα. Η γιορτή περιλάμβανε μουσικά, ποιητικά, χορευτικά,
θεατρικά και εικαστικά δρώμενα, προβολή της λαϊκής απελευθερωτικής
κουλτούρας των Άνδεων και τέλος τη συλλογική δημιουργία μιας τοιχογρα-
φίας που καλύπτει 100 τ.μ. και παρουσιάζει τους αγώνες των ιθαγενών κέ-
τσουα του Ουίρο. Στο κάλεσμα για τη γιορτή οι οργανωτές σημείωναν:
«Να ενισχύσουμε μια εναλλακτική εμπειρία αγροτικής και λαϊκής οικονο-
μίας. Φέρτε τρόφιμα αυτή την ημέρα. Ελάτε με ένα κιλό όσπρια, κρέας,
αυγά... ένα κιλό κέφι, ενόττητα, αλληλεγγύη, αντίσταση, αμοιβαιότητα».

Αργεντινή: Αγροτικό Μέτωπο Μαπούτσε

Η Κλαούντια Κορόλ είναι συντονίστρια της Ομάδας Λαϊκής Εκπαίδευσης του Λαϊκού Πανεπιστημίου των Μπτέρων της Πλατείας του Μάν, στο Μπουένος Αϊρες και υπεύθυνη σύνταξης του περιοδικού «America Libre». Ήταν μία από τις καλεσμένες μας στα εγκαίνια του Κέντρου Επιμόρφωσης Δασκάλων στην Τσιάπας, τον περασμένο Αύγουστο. Πριν από δύο μήνες μας έστειλε ένα μήνυμα με δυο δικά της λόγια: «Νομίζω πως θα σας ενδιαφέρει». Επρόκειτο για τη διακήρυξη του Αγροτικού Μετώπου Μαπούτσε

της Αργεντινής που δημοσιεύουμε παρακάτω.

Το Αγροτικό Μέτωπο Μαπούτσε σχηματίστηκε το 2004 από ιθαγενείς Μαπούτσε και αγρότες που κατοικούν στη νότια κατάληξη της οροσειράς των Άνδεων, στην Παταγονία. Αγωνίζεται για να προστατεύσει τα εδάφη της περιοχής τους από τη μαζική εισβολή εταιρειών και γαιοκτημόνων που επιδιώκουν την καθολική εκμετάλλευση της βιοποικιλότητας, των υδάτων, των δασών και του υπεδάφους. Αγωνίζεται ακόμη να ανακτήσει τα «υπό ξένη ιδιοκτησία» εδάφη, ανάκτηση που πολλές φορές στοιχίζει σε διώξεις και φυλακίσεις. Ταυτόχρονα όμως μέσα από τους αμυντικούς αγώνες ζυμώνει το όραμα μιας άλλης κοινωνίας της οποίας τα χαρακτηριστικά είναι εμφανή στη διακήρυξή τους.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΠΙΓΙΑΝ ΜΑΟΥΙΣΑ

Το Αγροτικό Μέτωπο Μαπούτσε είναι ένας πολιτικός, κοινωνικός και πολιτιστικός χώρος που διεκδικεί την επιστροφή στη γη και τη ζωή στην ύπαιθρο, ως ένα μοντέλο εναλλακτικό σε αυτό που επιβάλλει το σύστημα. Είναι μία συμμαχία ανάμεσα σε κοινότητες Μαπούτσε και συντρόφους αγρότες.

Η δομή μας είναι κυκλική, γι' αυτό δεν υπάρχουν αντιπρόσωποι αλλά εκπρόσωποι –όλοι παίρνουν τον λόγο εκ περιτροπής. Οι εμπλεκόμενες κοινότητες πρέπει να αναλάβουν την ηγεσία στον αγώνα για τα αιτήματά τους. Οι υπόλοιπες κοινότητες συνοδεύουν.

Το Αγροτικό Μέτωπο Μαπούτσε είναι πολιτικό γιατί σκοπεύουμε να φτιάξουμε μια δομή διαφορετικών σχέσεων ανάμεσα στην κοινωνία και τη φύση, που δεν θα βασίζεται στην αντίληψη της εξουσίας αλλά στην αμοιβαιότητα.

Η οπική αυτής της κοινωνίας είναι οριζόντια, όπου κάθε *newen* (ενέργεια), είναι απαραίτητη. Απορρίπτουμε εντελώς την ιεραρχία ως μορφή οργάνωσης. Καταλαβαίνουμε τον αυτοκαθορισμό ως άσκηση και όχι ως αίτημα.

Δεν θεωρούμε ως απώτερο σκοπό των πολιτικών μας επιδιώξεων την επίτευξη κρατικών πολιτικών μεταρρυθμίσεων αλλά ο απώτερος στόχος πρέπει να είναι μια νέα, εφικτή και καλύτερη δομή, την οποία το κράτος σε καμία περίπτωση δεν αντιπροσωπεύει.

Δεν επιθυμούμε να είμαστε σε διάλογο με την εξουσία αλλά με τον λαό, με τους καταπιεσμένους. Με τους καταπιεστές ερχόμαστε αντιμέτωποι, δεν συνδιαλεγόμαστε.

Θεωρούμε σημαντικό να μπολιαστούμε με τους υπόλοιπους αγώνες. Συνεισφέρουμε στην ενδυνάμωση όλων των συλλογικών δράσεων ενάντια στην κυρίαρχη κουλτούρα.

Πιστεύουμε ότι το οικονομικό και κοινωνικό σύστημα δεν είναι παρά ένα ακόμα εργαλείο κάτι πιο περίπλοκο και επιζήμιου, της κυρίαρχης κουλτούρας που βασίζεται στην αντίληψη της εξουσίας.

Το Αγροτικό Μέτωπο Μαπούτσε είναι κοινωνικό γιατί προωθούμε εναλλακτικές προτάσεις αυτόνομης οικονομικής ανάπτυξης, όπως το τρουέκε, αγροτοκτηνοτροφικοί συναπαιρισμοί, τουριστικοί, εργατικοί και παραγωγικοί συναπαιρισμοί, κ.λπ., που πηγάζουν από την αυτοοργάνωση της κοινότητας και δεν εξαρτώνται από τη χρηματοδότηση του κράτους, διεθνείς οργανισμούς όπως η Παναμερικανική Τράπεζα για την Ανάπτυξη και η Παγκόσμια Τράπεζα, και από ιδρύματα που συνδέονται με διεθνείς ή εθνικές εταιρείες που λεηλατούν και υφαρπάζουν.

Προωθούμε την επανάκτηση προγονικών καλλιέργειών, τη δημιουργία τραπεζών οργανικών σπόρων, δίνοντας προτεραιότητα σε όλες τις πρωτοβουλίες που συνεισφέρουν στην παραγωγή τροφίμων, προτείνοντας συγκεκριμένα προγράμματα για τη χρήση της γης και του εδάφους.

Έχουμε συνειδητοποιήσει ότι γι' αυτό χρειάζεται να ανακτήσουμε τον έλεγχο του εδάφους, που σήμερα βρίσκεται στα χέρια εταιρειών και μεγάλων λατιφούντων που μας απαγορεύουν την πρόσβαση σε ποτάμια, λίμνες και εκτάσεις γης κατάλληλες για καλλιέργειες.

Προσπαθούμε επίσης μέσα σε αυτό το πρόγραμμα ανάπτυξης να δημιουργήσουμε τρόπους εκμετάλλευσης των υδάτων με χαμηλό κόστος, σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον και με οικονομικά προγράμματα που δεν διαταράσσουν και δεν λεηλατούν τους φυσικούς πόρους.

Δεν προωθούμε μόνο την επανάκτηση της γης αλλά και τον έλεγχο του εδάφους.

Θέλουμε να υπερασπιστούμε τα εδάφη που έχουμε και να επανακτήσουμε αυτά από τα οποία μας εκτόπισαν.

Θέλουμε ελεύθερη πρόσβαση στα δάση και το νερό.

Λέμε ΟΧΙ στα mega-προγράμματα φραγμάτων, μεταλλείων και τουρισμού, που λεηλατούν το εδάφος μας. Όχι στην αρπαγή των εδαφών μας.

Θέλουμε πρόσβαση στις βασικές υπηρεσίες (ενέργεια, νερό, μεταφορά, επικοινωνία) και στους φυσικούς πόρους, που είναι απαραίτητοι για τη ζωή και την εργασία μας.

Θέλουμε πραγματική εργασία και όχι κοροϊδίες.

Το Αγροτικό Μέτωπο Μαπούτσε είναι πολιτιστικό γιατί αγωνιζόμαστε πρώτα για την επανάκτηση της ταυτότητάς μας, της πνευματικότητάς μας, της κουλτούρας μας.

Δεν θέλουμε την εκπαίδευση που διαχωρίζει τον λαό μας, που καταδικάζει τους φτωχούς στον κομφორμισμό και αναπαράγει την καταπίεση. Θέλουμε δική μας εκπαίδευση, που να διασώζει την ιστορία και την ταυτότητά μας. Οι κοινότητες σκοπεύουν να συνεργαστούμε μεταξύ μας για να μεταδώσουμε τις γνώσεις μας και να επανακτήσουμε τις γνώσεις που υπάρχουν στην κουλτούρα μας.

Απορρίπτουμε την επιβολή εορτασμών που γίνονται για οικονομικούς και πολιτικούς σκοπούς και που δεν πηγάζουν από τις ανάγκες μας και την πνευματικότητα μας.

Θέλουμε πρόσβαση στην υγεία, ως μια μορφή αγώνα για τη ζωή.

Δεν θέλουμε ούτε αποδεχόμαστε τις απειλές της πολιτικής εξουσίας που ελέγχει την πλειοψηφία των μέσων ενημέρωσης και χρησιμοποιεί την καταστολή και τη δικαιοσύνη για να υπερασπίσει τα συμφέροντα των δυνατών.

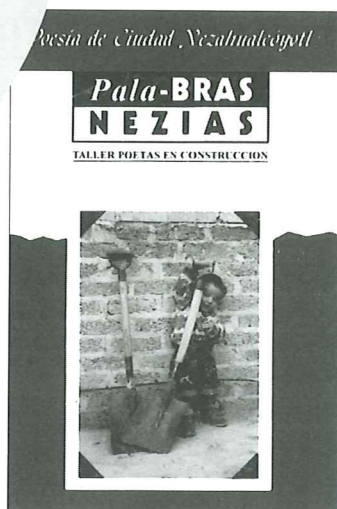
Ο αγώνας μας είναι για τη γη, το νερό και τη ζωή. Για να είμαστε πολίτες με δικαιώματα. Για να ζούμε ελεύθεροι.

Πιγιάν Μαουίσα, 17 Ιανουαρίου
2005

Κρυμμένοι
μέσα στα
χειροποίητα σπίτια
τους μέχρι το 1991,
με τα σημειωματάρια ανάκατα
μαζί με τις σημειώσεις
της δουλειάς και τα παιδιάστικα
ρούχα, άγνωστοι στη δημοσιότητα
αλλά γνωστοί στους φίλους τους
και τη γειτονιά,
οι ποιητές της
Νεζαγουαλκόγιουλ (Νέζα)
έγιναν γνωστοί στη συνοικία
- πόλη τους
(των 2 εκ. ανθρώπων)
μέσα από μια απλή
και επίμονη
πρωτοβουλία.

Οι ποιητές κερδίζουν τους δρόμους

Όταν το 1991 ο Πορφύριο Γκαρσία τέλειωνε τη φιλοσοφική, κι αφού πολλούς ποιητές είχε γνωρίσει μέσα από τα κείμενά τους, ένα κενό πλανιότανε γύρω του. Στα πανεπιστημιακά συγγράμματα δεν γινόταν ποτέ λόγος για τη λαϊκή ποίηση, αυτή που φτιάχνουν οι άνθρωποι στις γειτονιές, στα σπίτια τα φτωχά και άγνωστα στον κόσμο της λογοτεχνίας, που είναι όμως εκατομμύρια στον πλανήτη. Συνήθως η ποίηση φαινόταν σαν κάτι που αφορά μόνο αυτούς που για διάφορους λόγους διέθεταν μια οικονομική ανεξαρτησία. Έτσι τα φώτα της αναζήτησης ποιητών στρέφονταν πάντα στα ποιητικά καφενεία των «καλών» συνοικιών και ξεχνούσαν τις άλλες, τις σκοτισμένες γειτονιές.

Ο Πορφύριο, γεννημένος σε μια από αυτές, μαθημένος να χτίζει το σπίτι του από μικρός και ν' ανταλλάσσει παιχνίδια, φαγητό και όνειρα με τους γύρω «coloños» (κατοίκους), μαθημένος να τραγουδά στους δρόμους λαϊκά τραγούδια και να φτιάχνει στίχους μαζί με τον πατέρα του, ήξερε πως η ποίηση υπάρχει παντού, κι έβαλε στόχο να την αποκαλύψει. Άλλωστε λένε ότι ο μεξικανικός λαός είναι καλλιτεχνικός λαός.

Όπου να πας γίνονται δρόμους...

Όταν έφτασε στη διπλωματική του, ο ποιητής, αποφάσισε

κάτι που τελικά αποδείχτηκε πολύ σημαντικό για την ιστορία. Πήγε μια γύρα μια φορά στη συνοικία του, μάζεψε κάποιους φίλους ποιητές (έναν ξυλουργό, έναν καθηγητή, μια πλανόδια εμπόρισσα, έναν οικοδόμο, μια φωτογράφο...) και ψάχνοντας πόρτα-πόρτα βρήκε τους ποιητές της πόλης του, αυτούς που κουβαλούσαν τις μνήμες της πόλης τους και την τέχνη του ποιητή Νεζαγουαλκόγιουλ.

- Γράφει κανείς ποιήματα εδώ; Ξέρετε, κάνω μια εργασία για τη σχολή μου...

- Αυτός ο Χουάν ο κουζουλός κάτι φτιάχνει. Όλο τραγούδια είναι και στα σύννεφα σέρνεται...

- Να τον γνωρίσω;

Κι έτσι φτιάχτηκε το πρώτο βιβλίο με 21 ποιητές της Νέζα. Μια συλλογή από επιλεγμένα κομμάτια όσων δέ-

χτηκαν να τα δημοσιεύσουν.

Κι αφού πολύ τους άρεσε που βρέθηκαν γύρω από την ποίηση και είπαν ότι τους έλειπε και το έκρυβαν στην καθημερινή τους ζωή, αποφάσισαν να φτιάξουν ένα εργαστήριο ποίησης. ...Κι αφού φτιαγμένοι ποιητές δεν ήταν ακόμα, όπως άλλωστε όλη η γειτονιά, είπαν την ομάδα τους «ποιητές υπό κατασκευή». Στόχος τους μια παρέμβαση στη γειτονιά και πόλη τους και μια ενθάρρυνση στον κόσμο που γεννιέται ή ζει εκεί, να γράψει ποίηση.

Οι εμπνευστές αυτής της ιστορίας είχαν πολλά μάθει από την παράνομη δουλειά και τα κυνηγητά της δεκαετίας του '70 αλλά είχαν βαρεθεί τον μονότονο ξύλινο λόγο της παραδοσιακής αριστεράς. Η ποίηση ήταν τώρα γι' αυτούς ένας άλλος δρόμος ριζοσπαστικοποίησης, πιο μαγικός και πιο ελκυστικός. Ένα βήμα κατάδικής του άπληστου κόσμου και ένα μονοπάτι που έκανε πιο χειροπιαστή την ουτοπία, αφού οι ποιητές τη ζούσαν αυτή σε κάθε συνάντησή τους. Μαζί τους και κάποιοι μουσικοί, ζωγράφοι και ηθοποιοί... Η τέχνη στους δρόμους...

Η τέχνη στους δρόμους... Η μάλλον «η τέχνη του δρόμου» (Ph. Chaudoir, 2003) και κατ' επέκταση «η τέχνη της γειτονιάς» ... αν συμφωνήσουμε με την άποψη ότι οι ποιητές δεν χρησιμοποιούν τους δρόμους και τις πλατείες σαν ντεκόρ προβολής της δουλειάς τους αλλά σαν λειτουργικό στοιχείο της δημιουργίας της. Σε κάθε εκδήλωση οι ποιητές παρακινούν το κοινό να συμμετάσχει διαβάζοντας ποιήματά του κρυμμένα στα συρτάρια ή χαμένα σ' ένα πακέτο τσιγάρα. Έτσι η ομάδα των ποιητών ανανεώνεται από ποιη-

τές που βρίσκει στους δρόμους και τις πλατείες της πόλης.

Με κοινωνιολογικούς όρους, θα μπορούσαμε ίσως να μιλήσουμε για την αρχή ενός ποιητικού «κινήματος πόλης» εμπνευσμένο από την πολιτική δράση του πολύμορφου μεξικάνικου κινήματος καθώς και ορισμένων ιστορικών ποιητικών ομάδων όπως αυτές που έδρασαν κατά καιρούς γύρω από τον Μαγιακόφσκι, τον Μπρεχτ, τον Ριμπώ. Σε επίπεδο ποιητικής οι επιρροές αυτού του υπό κατασκευή κινήματος είναι πολύμορφες, κυριαρχούν πάντως οι αναφορές στον Νερούδα, τον Οκτάβιο Παζ και σε πολλούς ισπανόφωνους ποιητές καθώς και στην ινδιάνικη λογοτεχνία.

Οι καταβολές αλλά και η δράση των ποιητών δεν περιορίζεται μόνο στην ποίηση. Ζωγράφοι, μουσικοί και ηθοποιοί συμπληρώνουν το παζλ της τέχνης του δρόμου κάνοντας πιο μαγευτική την πρόσκληση μιας άλλης στάσης ζωής που περικλείει την πολιτική δράση μέσω της τέχνης. Η ιστορία άλλωστε μιας τέτοιας πρότασης έχει βαθιές ρίζες σε όλη την αμερικανική ήπειρο και ιδιαίτερα στο Μεξικό. Αναφερόμαστε στο κίνημα των τοιογράφων (Σικιέρος, Ριβέρα, Ορόσκο κ.ά.) καθώς και των Μπιτ (που αφορούσε κυρίως αυτό που συχνά λέγεται κοντρα-κουλτούρα) και πιο πρόσφατα, των δημιουργών χάπενινγκ - όρος που δόθηκε από τον Άλεν Καπρόβ (Alan Kaprow).

Συνέχεια όλων αυτών των κινημάτων, οι «Ποιητές υπό κατασκευή» αμφισβητούν την φυλάκιση της τέχνης στα μουσεία και στα βιβλία που προορίζονται μόνο για ένα τμήμα της κοινωνίας, και προτείνουν τη συμμετοχή των πολιτών στην καλλιτεχνική δημιουργία. Βλέπουν την τέχνη ως τρόπο ζωής και όχι σαν αντικείμενο έκθεσης. Αντιτίθενται στην παγκοσμιοποίηση και στη δημιουργία καταναλωτών του χώρου και του πολιτισμού ενώ ταυτόχρονα είναι ανοικτοί στις ιδέες των πρόσφατων ιθαγενικών κινημάτων. Κάνουν σοβαρή κριτική στις επίσημες κυβερνητικές πρακτικές (απ' όποιο κόμμα και αν προέρχονται) που προσπαθούν να ενσωματώσουν σε μια πελατειακή σχέση κάθε προσπάθεια αντίστασης στον χώρο της τέχνης μέσω των προγραμμάτων «λαϊκής κουλτούρας», ενώ ταυτόχρονα διαφωνούν με πολλά από τα κινήματα πόλης ή τις πολιτικές ομάδες της αριστεράς που βλέπουν την τέχνη μόνο ως μέσο προπαγάνδισης των θέσεών τους. Συμμετέχουν σε κοινές δράσεις με άλλες καλλιτεχνικές ομάδες της πόλης τους καθώς και με ορισμένες κινήσεις πόλης, και ενώ συχνά πρωτοστατούν σε πολλές από αυτές δεν διεκδικούν τον ρόλο της πρωτοπορίας. Διατηρούν τη σεμνότητα και τη βαθύτητα σκέψης του ποιητή που κρατά το δικαίωμα της κριτικής και του σαρκασμού αν αυτό χρειαστεί χωρίς να φοβάται για τις επιπτώσεις. Η αυτόνομη εκδοτική δουλειά τους βοηθά σ' αυτή την κατεύθυνση.

Οι ποιητές υπό κατασκευή μπορεί να συμβάλουν έτσι στη διαμόρφωση ενός ποιητικού ή καλύτερα καλλιτεχνικού κοινωνικού κινήματος της πελώριας γειτονιάς τους, δεν προτείνουν όμως τη δράση τους υπό μορφή παραδείγματος σε άλλες κινήσεις ή ομάδες ποιητών έξω από τη γειτονιά τους, παρά τις καλές σχέ-

xochiaca, tiradero de dios
(poema mural)

POETAS EN CONSTRUCCION A.C. EDITORES

Ricardo Medrano Torres

HERMILO

Hermilo está muy triste
su madre apagó el sol
de una pedrada,
los tiras se robaron la sonrisa
de alguna madrugada solitaria.
Sólo perros deambulan en sus sueños,
sólo escarcha.
¿La escuela?
es la misma sin Hermilo,
su banca está tirada en el olvido.
Hermilo inhala el mundo,
su tierra está muy lejos,
es fantasma,
en tierra de mil ciegos.
Hermilo está muy triste,
Su madre se fundió
y está más solo.
Hermilo está enterrado
en el silencio,
le pasan por encima los chimecos,
y una rola transita,
llevando atropellado
su recuerdo.

Ρικάρδο Μεδράνο Τόρες

ERMILLO

Ο Ερμίλο είναι πολύ λυπημένος
η μάνα του έσβησε τον ήλιο
με μια πετριά,
τα χτυπήματα κλέψανε το χαμόγελο
κάποιου μοναχικού πρωινού.
μόνο σκύλοι σεργιανούνε στα όνειρα,
μόνο πάχνη.
Το σχολείο;
είναι το ίδιο χωρίς τον Ερμίλο,
το θρανίο του έχει πεταχτεί στη λήθη.
Ο Ερμίλο αναπνέει τον κόσμο,
η γη του είναι πολύ μακριά,
είναι φάντασμα,
σε γη χιλιάδων τυφλών.
Ο Ερμίλο είναι πολύ λυπημένος,
η μάνα του έλιωσε
και είναι μόνος.
Ο Ερμίλο έχει θαφτεί
στη σιωπή,
περνάνε πάνω του οι μάγκες,
και μια σακαράκα προσπερνά,
παρασέρνοντας σκοτωμένη
τη μνήμη του.

Παρουσιάζουμε παρακάτω ορισμένους από τους (πρωτ)αγωνιστές αυτής της ιστορίας με κίνδυνο πάντα να έχουμε ξεχάσει πολλούς. Όμως αυτούς έτυχε να γνωρίσουμε όταν συμμετείχαμε στην παρέα τους. Αλλωστε από αυτή την παρέα έχουν περάσει μέχρι σήμερα πολλοί ποιητές.

Ο Πορφύριο Γκαρσία (1957), δάσκαλος στο επάγγελμα και στην πραγματικότητα, είναι από τους ιδρυτές της ομάδας, ο πιο πολυγραφότατος ποιητής της και ο πιο πεισματάρης στη διατήρηση της ενότητάς της. Γνωστός από τη συμμετοχή του σε πολλά τοπικά και νωμένα κινήματα και από τη συγγραφική του δραστηριότητα που πρόσφατα ξεπέρασε τα σύνορα του Μεξικού και ταξίδεψε στην Ευρώπη.

Ο Κουιτλάγουακ Μασίας (1957), είναι και αυτός από τους ιδρυτές της ομάδας, δάσκαλος κι αυτός, μεγαλωμένος στη Νέζα, κουβαλάει όλες τις μνήμες και τους αγώνες της γειτονιάς του σαν μνήμες συμπατριωτών, ορισμένες φορές ιδωμένες μέσα από το πρίσμα της γλώσσας Νάγουατλ. Η ποιητική του κίνηση είναι οσησιακή και η επιμονή στον αγώνα για μια άλλη πολιτιστική κίνηση στην Νέζα έχει συμβάλει αποφασιστικά στον χαρακτήρα της ομάδας.

Ο Άνχελ Κουέστα (1965), κι αυτός από τους αρχικούς συντελεστές της ομάδας, τέλειωσει φιλοσοφία στην Τσιμπασκί και εγκαταστάθηκε στη Νέζα μεταξύ 1989-1995. Ζούσε πάντα την αντίθεση ανάμεσα στη ζούγκλα της πόλης και τη ζούγκλα της φύσης. Κάποιες φορές η δεύτερη τον κατάκτησε. Για τους υπόλοιπους της παρέας ο Άνχελ δεν άφησε ίχνη παρά μόνο τα ποιήματά του.

Ο Αρμάνδο Βελαδισ (1958), ποιητής μεξικανιστής, είναι στην ομάδα από το 1994, χρησιμοποιεί αυτός τη μαγευτική, ποιητική έκφραση, γλώσσα Νάγουατλ που γνωρίζει σε βάθος, γλώσσα που μιλάει από αρκετούς από τους σημερινούς κατοίκους της Νέζα.

Ο Γκιγιέρμο Μεδίνα (1960), καθηγητής λογοτεχνίας, είναι στην ομάδα από το 1992 και έχει πλούσια συγγραφική δραστηριότητα. Η ποίησή του έχει σουρεαλιστική και λυρική στοιχεία, επίσης επηρεασμένα από τον ινδιανισμό και την σκέψη.

Ο Φιλαδέλφο Σαντοβάλ (1954), καθηγητής λογοτεχνίας και θεάτρου είναι μέλος της ομάδας από το 1994 ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσει πλούσια συγγραφική δραστηριότητα θεατρικών έργων που ανεβαίνουν στο UNAM. Η ποίησή του, έντονα θεατρική, έχει επηρεαστεί από τον ινδιανισμό και τον καθολικισμό καθώς και από καθημερινές νέες ιστορίες της γειτονιάς του.

σεις που έχουν μαζί τους. Δεν σκοπεύουν να ξεπεράσουν τα όρια της ευρύτερης ζώνης των «συννοικίων υπό κατασκευή» της Νέζα και των γύρω δήμων, μιας και πρωταρχικό τους μέλημα είναι η δημιουργία ταυτότητας της περιοχής τους και η αντιστροφή της εικόνας της που δίνεται από τα ΜΜΕ σαν τόπος γκρίζος και επικίνδυνος που δεν μπορεί να έχει σχέση με την τέχνη εξαιτίας της κοινωνικής του σύνθεσης. Θέλουν να αναδείξουν έτσι ότι η κουλτούρα της αντίστασης (ή η εναλλακτική κουλτούρα) μπορεί να βρει τα φτερά της μέσα σε τέτοιους τόπους ριζώνοντας ταυτόχρονα εκεί, στις γειτονιές υπό κατασκευή όπου συνυπάρχουν πολλά από τα αντιφατικά στοιχεία που εμπνέουν την ποίηση: η εκμετάλλευση, η σκλαβιά, η εγκατάλειψη, η προδοσία... αλλά και η αλληλεγγύη, η συντροφικότητα, η ελευθερία, η αξιοπρέπεια, ο έρωτας, το πάθος, η στοργή και η φιλία... Έτσι ο χώρος συνυφαίνεται με την ποίηση και παράγεται μέσα από κοινωνικές και πολιτιστικές αντιθέσεις.

Η δράση των καλλιτεχνών σε αυτή την κατεύθυνση είναι πολύμορφη:

Ο Αλφρέντο Αρκος, εμπνευσμένος από το κογιότε (είδος λύκου) και τους ατελείωτους σκύλους που σεργιανούσαν στη γειτονιά, έφτιαξε τοιχογραφίες με κεντρικό θέμα αυτούς. Όλες οι σκηνές βίας και ειρηνικής συνύπαρξης στην πόλη, στο σύμπαν, μέσα μας, περνούσαν μέσα από τους σκύλους. Μαζί του οι νέοι πανκ, χιπ-χοπ και μπόμπιρες της γειτονιάς φτιάχνουν τεράστιες τοιχογραφίες διαμαρτυρίας στη Νέζα που καμιά φορά οι καλοί νοικοκυραίοι τις σβερνώνουν... Το πεινασμένο κογιότε όμως, σύμβολο του ποιητή Νετζαγουαλ-κόγιουτλ, δεν σταματά να καταβροχθίζει τους δρόμους και τις πλατείες, δηλώνοντας έτσι την παρουσία των εξαγερμένων καλλιτεχνών...

Ο Πορφύριο, η Ρόζα-Μαρία, ο Κουιτλάγουακ, ο Ρικάρδο, ο Φιλαδέλφο και άλλοι αποφάσισαν να διαβάσουν τα ποιήματά τους σε πλατείες, σε εκδηλώσεις φοιτητών, σε εναλλακτικά πολιτιστικά κέντρα άλλων συνοικιών (όπως στο «σχολειάκι» του Σάντο Ντομίνγκο) και σε αυτόνομες κοινότητες γύρω από την πόλη (όπως στην Τεποζtlán και στο Ατένγκο).

Ο Μιγκέλ, ο Χούλιο, η Χουάνα και άλλοι μουσικοί της γειτονιάς φτιάξαν τα ποιήματά τους τραγούδια, ο καθένας με διαφορετική μουσική παρέα και κάθε φορά που γινόταν μια εκδήλωση για κάτι, τα έφερναν βόλτα στις πλατείες και τους δρόμους. Όπως άλλωστε είναι συνήθεια στη Νέζα, όλα να γίνονται στους δρόμους. Από τότε που χτίστηκε πια όλη και δεν υπάρχουνε αλάνες ούτε πράσινοι χώροι για παιχνίδι, οι κάτοικοι

Julio Vulcano

RECICLO EL POEMA

Abro el poema,
lo cercano,
lo hago desecho mental
y, pedazo a pedazo,
lo arrojo a la basura.

Tú lo rescatas,
le agregas sentimientos mágicos,
lo echas a la sartén
y a fuego lento lo cueces
hasta su exacta sazón.

Rico aperitivo
corre en el ambiente
con su aroma de árbol.
Lo pruebo de tus labios,
de tus manos que se agitan,
de tu cruce de piernas,
del vaso que va hacia tu boca,
del continuo brebaje
que dispersas en la sala.

Saboreo el poema,
ahora que lo has diluido
entre la copa y la lengua,
ahora que callas
y desprendes la alegría
en el viaje hacia los sueños
del poema que guardo.

κοι κάθε φορά που έχουμε γιορτή κλείνουν τον δρόμο, καλούνε τους φίλους τους και στήνουν γιορτή. Τον χειμώνα σπάνε «πινιάτες», την άνοιξη φτιάχνουν χαρταετούς και στεφάνια, και όλο τον χρόνο «rock» γιορτές.

Σε μια περιοδεία που οργάνωσαν οι ποιητές σε όλους τους τόπους όπου πέρασε ο Αλφρέντο, με ένα παλιό λεωφορείο ζωγραφισμένο, στήσαν καρέκλες και σκηνικά σε πολλά σημεία της πόλης τους όπου κατοικούν άνθρωποι: μέχρι και δίπλα στη χωματερή. Οι κάτοικοι τους δέχτηκαν αλλού με χαρά (εκεί που τους θυμόντουσαν) και αλλού με περιέργεια, σε όλους πάντως φάνηκε ελκυστικό το γεγονός ότι το θέαμα ήταν χωρίς είσοδο και δεν αφορούσε καμιά κομματική προπαγάνδα. Το ότι η ποίηση δεν πουλιέται αλλά διαδίδεται και η τέχνη (η ζωγραφική σε αυτή την περίπτωση) φτιάχνεται από πολλούς που μπορεί και να μην είναι ζωγράφοι, ήταν ήδη κάτι πολύ ενδιαφέρον. Όταν έφτασαν σε ένα σχολείο που είχε παλιά ζωγραφίσει τους τοίχους του ο Αλφρέντο, οι μαθητές έμειναν άναυδοι από την παράκληση του ζωγράφου να φτιάχνουν όμορφα τα μουστάκια στις φιογούρες του και να το συμπληρώσουν με δικές τους. Όταν πήγαν στο πολιτιστικό κέντρο της πόλης και αναστρέψανε πολλούς πίνακες για να φαίνονται από τα τζάμια, πολλοί από τους περαστικούς δήλωσαν ότι δεν μπορούσαν να φανταστούν ότι υπήρχαν εκεί μέσα τόσο ωραία πράγματα... Εκεί όπου οι δράσεις του παρελθόντος (των ποιητών ή άλλων κινήσεων) είχαν εισχωρήσει στη συλλογική μνήμη, οι κάτοικοι σχεδόν αυθόρμητα τους υποδέχονταν με ενθουσιασμό. Στους άλλους τόπους, όπου οι κάτοικοι δεν είχαν εμπειρία τέτοιων κινημάτων, τα γεγονότα έρχονταν να χαραχτούν στη μνήμη...

Χούλιο Βουλκάνο

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

Ανοίγω το ποίημα,
το πλησιάζω,
το κάνω απόβλητο του μυαλού
και, κομμάτι - κομμάτι,
το πετάω στα σκουπίδια.

Εσύ το ανακαλύπτεις,
του βάζεις μαντζούνια μαγικά,
το τσιγαρίζεις
και σε χαμπλή φωτιά το μαγειρεύεις
μέχρι τη σωστή στιγμή.

Γλυκό απεριτίφ
κυλάει στο περιβάλλον
με άρωμα δέντρου.
Το δοκιμάζω από τα χείλη σου,
από τα χέρια σου που τρέμουν,
από τη διασταύρωση των ποδιών σου,
από το ποτήρι που πάει στο στόμα σου,
από το ατελείωτο άρωμα
που σκορπίζεις στο δωμάτιο.

Δοκιμάζω το ποίημα,
τώρα που το διέλυσε
ανάμεσα στο ποτήρι και τη γλώσσα,
τώρα που σωπαίνεις
και αναδύεις τη χαρά
στο ονειρικό ταξίδι
του ποιήματος που κρατώ...

Πρόσφατα η παρέα (που περιλαμβάνει λίγους από τους αρχικούς ποιητές και πολλούς νεότερους) αποφάσισε να καταλάβει μια πλατεία όπου δεν γινόντουσαν πολλές γιορτές γιατί ο χώρος είχε διαμορφωθεί από έναν επαρχιακό σύλλογο. Κάνανε υπαίθρια κατάληψη οι φίλοι μας δηλαδή. Κάθε μήνα πηγαίνουν τις μικροφωνικές και τα όργανα, καλούν τους ποιητές να διαβάσουν το έργο τους και το κοινό να κουβεντιάσει μαζί τους με τρόπο ποιητικό και όχι συμβατικό, όπως λένε.

Αυτή η κατάληψη δεν έγινε τυχαία. Όταν στον Δήμο η κυβέρνηση άλλαξε και την πήρε η αριστερή αντιπολίτευση (το PRD), ο νέος Δήμαρχος κάλεσε όλους τους πολιτιστικούς φορείς να συμμετάσχουν στο έργο του διορίζοντας προσωρινά πολλά μέλη τους στον Δήμο. Τους έδωσε θέσεις και οφίκια και έτσι νόμισε ότι όλοι θα ήταν ευχαριστημένοι. Όμως οι

Ο Χούλιο Βουλκάνο (1961), ποιητής, συνθέτης, ηθοποιός, ξυλουργός, κ.ά., είναι από αυτούς που ξεκίνησαν με μια γενική διαμαρτυρία για όλα όσα συνέβαιναν στην καθημερινή ζωή της Νέζα εκφράζοντάς την μέσα από ποιήματα που θυμίζουν μάλλον αγριεμένα γκράφιτι, ενώ ταυτόχρονα είναι ένας από τους πιο τρυφερούς ποιητές της ομάδας που τα λένε όλα με ένα τάνγκο.

Ο Ρικάρδο Μεδράνο Τόρρες (1972), ο μικρότερος της αρχικής παρέας, γραφίστας και δημοσιογράφος, ποιητής από 7 χρονών, ευαίσθητος στην κοινωνική αδικία και έντονα επηρεασμένος από το παρελθόν και το παρόν της γειτονιάς του, διάλεξε να κάνει γνωστό τον λόγο των ποιητών μέσα από μια επίμονη δουλειά για τη δημιουργία των εκδόσεων "Ποιητές υπό κατασκευή". Η κίνηση αυτή ήταν σαν πέτρα που έσπαγε την τζαμαρία... έβγαζε από την αφάνεια, άφηνε την αλήθεια να φανεί ολόγυμνη... και την ποίηση να τη χαϊδεύει...

Η Χουάνα Βάσκες (1943), είναι βασικός συντελεστής της ομάδας, μένει στη Νέζα από το 1965 και έχει συμμετάσχει σε πολλά κοινωνικά και πολιτιστικά κινήματα πόλης. Εκτός από ποιήτρια είναι και μουσικός. Τα τραγούδια της, για μικρούς και για μεγάλους, έντονου κοινωνικού περιεχομένου, είναι γνωστά στη γειτονιά και λέγονται σε πολλές εκδηλώσεις.

Ο Μιγκέλ Πινέδα (1961), γνωστός μουσικός της Νέζα και ξυλουργός, μπήκε στην ομάδα το 1991. Η ποίησή του, έντονα εικονοπλαστική με πολλά στοιχεία από την τοπική αργκό, έχει επηρεαστεί από τις πιο άγριες και πιο τρυφερές ιστορίες της γειτονιάς του, διατηρώντας πάντα έναν έντονο εσωτερικό ρυθμό και μια πλούσια μελωδικότητα.

Η Ρόζα Μαρία Αλντάνα (1963), φωτογράφος και αλεξιπτωτιστρια, μπήκε στην ομάδα το 1994 και έγινε ποιήτρια μέσα απ' αυτήν. Η ποίησή της γεμάτη φρεσκάδα και μαγευτικές εικόνες εκπνέει μια ιδιαίτερη εύθραυστη λυρικότητα.

Ο Οκτάβιο Αμορτέγκουϊ Ρουίζ (1939), με πλούσιο λεξιλόγιο και σοβαρή λογοτεχνική εκπαίδευση από την οικογένειά του (γιος γνωστού ποιητή) έγινε μέλος των ποιητών το 1993. Η ποίησή του έχει έντονα επικά και σουρεαλιστικά στοιχεία.

Η Μαρία Τερέζα Μπεςέρρα (1957), σπούδασε Ισπανική λογοτεχνία και έγινε μέλος των ποιητών το 1992. Η ποίησή της είναι έντονα προσωπική, γεμάτη πάθος και ερωτισμό με στοιχεία που σπάνια συναντιούνται στην ποίηση των γυναικών.

Porfirio Garcia

LATINOAMERICA SIEMPRE

Duele en más de cinco sentidos
este continente nuevo,
esta carne inventada por la lluvia,
este espejo que resume al universo.

Duele en más de cinco sentidos,
en toda la imaginación y la conciencia,
en todo lenguaje,
en el hambre de las piedras,
en cada ci lula del frío, Latinoami rica duele,
Latinoami rica siempre.

La de las entrañas llenas, la fi rtíl,
la del corazón de nube y la piel de selva.
Progenitora de especies, de razas
que evolucionan apenas.

Crucigrama de ríos,
mano sin piel echada a acariciar la vida.

Duele en cada sentido esta tierra
en que se queman los siglos,
esta esencia de fruta vigorosa
que llamen los oci anos, la luz y el tiempo
movedizo
que se traga febrilmente los caminos.

Duelen los ciclones que le alzan el vestido,
la lujuria del mundo que persigue su vientre,
el maíz mineral de sus gemidos,
el petróleo que eyacula sin escatimaciones
ni sentido.

Duelen sus hombres, sus diminutos hombres,
en soledad, acostumbrados al rencor,
a la pobreza, a la violencia ancestral,
y al sueño que en todas partes comienza,
que en todas las fronteras se infecta.

Πορφύριο Γκαρσία

Λατινοαμέρिका πάντα (τμήμα του ποιήματος)

Πονάει σε περισσότερες από πέντε αισθήσεις
αυτή η νέα ήπειρος,
αυτό το σώμα που επινοήθηκε από τη βροχή,
αυτός ο καθρέφτης που συνοψίζει το σύμπαν.

Πονάει σε περισσότερες από πέντε αισθήσεις,
σε όλη τη φαντασία και τη συνείδηση,
σε όλες τις γλώσσες
στην πείνα των βράχων,
σε κάθε κύτταρο που κρυνώνει, η Λατινική Αμερική πονάει.
Λατινική Αμερική για πάντα.

Αυτή, με τα σωθικά της γεμάτα, η γόνιμη,
η της καρδιάς του σύννεφου, και του δέρματος της ζούγκλας.
Προγενήτορας πολλαπλών ειδών
που εξελίσσονται μόλις.
Σταυροδρόμι ποταμών,
χέρι χωρίς δέρμα φτιαγμένο για να χαϊδεύει τη ζωή.

Πονάει σε κάθε αίσθηση αυτή η γη
αυτή όπου καίγονται οι αιώνες,
αυτή η ουσία φρούτου σφριγηλού
που καλεί τους ωκεανούς, το φως και το χρόνο
αεικίνητη κινούμενη γη
που καταπίνει πυρετωδώς τους δρόμους.

Πονάνε οι κυκλώνες που της σπκώνουν το φόρεμα,
ο πλούτος του κόσμου που υπονομεύει την κοιλιά της,
το μεταλλικό καλαμπόκι από τους σπόρους του,
το πετρέλαιο που εκσπερματώνει χωρίς φειδώ
ούτε αίσθηση.

Πονάνε οι άνθρωποί της, οι μικροσκοπικοί της άνθρωποι
στη μοναξιά, συννηθισμένοι στην αγωνία,
στη φτώχεια και την αιώνια βία,
και στ' όνειρο που ξεκινά από παντού,
και σε όλα τα σύνορα μεταδίδεται.

ποιητές που είχαν άλλη ιδέα στο μυαλό τους (η τέχνη στους δρόμους και όχι στα μουσεία για τους χαρτογιακάδες) αποχώρησαν. Αυτό κόστισε πολύ στην ομάδα γιατί κάποιοι αναγκάστηκαν να φύγουν από τους ποιητές λόγω σοβαρών πιέσεων του τύπου «ή αποχωρείς από τους ποιητές ή χάνεις το πόστο σου».

Έτσι ο μόνος δρόμος για να εκφραστεί η τέχνη του δρόμου ήταν η κατάληψη της πλατείας καθώς και η συνεχής αυτόνομη έκδοση των ποιημάτων από τον νεοσύστατο εκδοτικό οίκο. Το χρήμα, η εξουσία, η κυβέρνηση όπου και να ήταν αυτή, δεν κατάφεραν να εξαγοράσουν τους ποιητές

Filadelfo Sandoval

ODA AL NIÑO-PERRO

¡Ay, niño... niño... niño-perro!

Hijo de la Ciudad Perdida.

¿Quiin conoce tu historia verdadera?

Eres flor de una placenta anónima
y del esperma enmascarado.

¡No tienes rostro propio!

No eres más que un puño cerrado que se
jala hacia atrás,
rompiendo los cristales
de la decencia.

... ..

Φιλαδέλφο Σαντοβάλ

ΠΑΙΔΙ ΣΚΥΛΙ (πρώτη στροφή)

Αϊ παιδί, παιδί σκυλί!

Παιδί της παραγκούπολης

Της «χαμένης πόλης».

Ποιος γνωρίζει την πραγματική σου ιστορία;

Είσαι λουλούδι ανώνυμου πλακούντα

και μασκαρεμένου σπέρματος.

Δεν έχεις πρόσωπο δικό σου!

Δεν είσαι άλλο παρά μια γροθιά σφιγμένη

που αφήνεται προς τα πίσω,

σπάζοντας τα κρύσταλλα της κοσμιότητας.

... ..

Kuitlauak Macias
SOMBRA DE AGUA

Eres
sombra de agua
el Sol azul
que va llenando
el hueco interminable
de la noche

Eres
el árbol con tatuajes de sueño
la corteza del planeta que te abraza
la flor infinita del cariño

Sombra de agua
ceñida
al cuerpo inteligente
de la lluvia
en el fuego sensible
de tus ojos
crepitan los oídos
todas las flores
te nacen
en la piel.

La luna siguió
los pasos
es la memoria
del día

Eres
sombra de agua
el manantial
de todos los sonidos

La mariposa azul
que atardece
en
mi
alma

Κουϊτλάγουακ Μασίας
ΣΚΙΑ ΝΕΡΟΥ

Είσαι
σκι άνερού
ο Γαλάζι οςήλι ος
που πάει γεμίζοντας
το ατελείωτο κενό
της νύχτας

Είσαι
το δέντρο με τα τατουάζ του ονείρου
ο φλοιός του πλανήτη που σε αγκαλιάζει
το απέραντο λουλούδι του στήθους

Σκι άνερού
καιγόμενη
στο έξυπνο σώμα
της βροχής
στην ευαίσθητη φλόγα
των ματιών σου
τρίζουν οι ωκεανοί
όλα τα λουλούδια
γεννιούνται
στο δέρμα σου.

Η σελήνη ακολουθώντας
τα βήματά σου
είναι η μήνη
της μέρας
Είσαι
σκι άνερού
η πηγή
όλων των ήχων

Η γαλάζια απεταλούδα
που αργεί
στην
ψυχή
μου

Juana Vasquez
AMISTAD

Yo tengo un amigo ciego
que me ha enseñado a mirar,
y dice que uno no escoge
los caminos que ha de andar,
ni escoge la piel que tiene,
la patria o forma de hablar,
sin embargo, su conciencia
es la que va a marcar
el rumbo de su querencia,
cuando se va a involucrar
en crear nuevos caminos
que otros, después, andarán.

Χουάνα Βάσκες

ΦΙΛΙΑ (πρώτη στροφή)

Έχω ένα φίλο τυφλό
Που μου 'μαθε να βλέπω
Και λέει πως κανείς μας δεν δι' αλέγει
τα μονοπάτια αόπου πηγαίνει
ούτε δι' αλέγειτο δέρμα του
την πατρίδα του ή τον τρόπο που μιλάει.
Όμως η συνειδήσή του
είναι αυτή που σημαδεύει
τα γυρίσματα της θέλησής του,
όταν μπαίνει στον κόπο
να φτιάξει δρόμους
για να τους δι' αβούνε άλλοι
μετά απ' αυτόν....

σιμοποιούν τη γλώσσα Νάγουατλ (των Αζτέκων), ποιητική εκ φύσεως, ενώ άλλοι έχουν βαθιές επιρροές στη γραφή τους από τους ινδιάνικους πολιτισμούς, άλλοι τέλος έχουν έντονη επιρροή από την ευρωπαϊκή λογοτεχνία, ενώ στην παρέα συμμετέχουν κατά καιρούς και ορισμένοι ξένοι ποιητές υπό κατασκευή.

Παρουσιάζουμε μερικά ποιήματα από τις πάνω από 20 συλλογές ποιημάτων που έχουμε στη διάθεσή μας. Η επιλογή είναι ενδεικτική και με εντελώς προσωπικά κριτήρια που αναφέρονται κυρίως στους αρχικούς συντελεστές της ομάδας που γνωρίσαμε από κοντά. Η μετάφραση είναι μόνο μια απόπειρα μεταφοράς στα ελληνικά μιας άλλης γλώσσας κρατώντας όσο γίνεται τα νοήματα και τη μουσική της.

Κρίστη Π.

που συνεχίζουν αυτό που δεν είναι τίποτα παραπάνω από το να λένε τα πράγματα με το όνομά τους: ποιητικά.

Από την ομάδα αυτή έχουν περάσει σε 13 χρόνια πάνω από 50 ποιητές υπό κατασκευή, πάνω από 100 συνεργάτες και πολλοί άλλοι καλλιτέχνες. Η συνάντηση είναι πάντα τα Σάββατα στο σπίτι του Πορφύριου που σε αυτά τα χρόνια έχει αποκτήσει και 2^ο όροφο και δώμα... ενώ ο ίδιος έχει εκδώσει πάνω από 200 ποιήματα. Γι' αυτό οι φίλοι του τον λένε «χτισμένο, κατασκευασμένο ποιητή».

Από τη γέννηση της ομάδας μέχρι σήμερα έχει κατακτηθεί να υπάρχει ισότιμη συμμετοχή, οι αποφάσεις να παίρνονται συλλογικά και εκπρόσωποι να είναι όλοι. Έτσι η εικόνα της προς τα έξω είναι αρκετά πολύμορφη, καμιά φορά πολύ ανατρεπτική για την πολιτική κατάσταση (όπως όταν διαβάζουν ποιήματα για τη σφαγή στο Acteal) ή για την ίδια τη λογοτεχνία (όπως όταν μιλούν για την ερωτική πράξη με στίχους που θυμίζουν τον Arthur Rimbaud), πολύ συχνά έντονα κοινωνικά (με αναφορές στον πόλεμο, τη γειτονιά, τη φτώχεια, τη γυναίκα, την οικολογική υποβάθμιση), αλλά και πολύ ερωτική όπως η ποίηση όλων των ευαίσθητων ανθρώπων... Μερικοί από αυτούς χρη-

Στην Αγγελική μας που, μια στιγμή, ευχήθηκε «...θέλω να πετάξω... μετά έπεσε σε μια μακριά σιωπή και σιγά-σιγά μεταμορφώθηκε σε πεταλούδα... τώρα πετάει ανάμεσα στα λουλούδια και γελάει με τις ιστορίες μας...». Αυτός είναι ο δικός μας μύθος, η δική μας ιστορία για την αγαπημένη μας... έτσι για να την κάνουμε να χαμογελάει εκεί που πετάει, η αναφορά στη στήλη αυτή θα είναι οι κωμικές ιστορίες των ιθαγενών της Βορείου Αμερικής.

Επιμέλεια: Ι.Β.

Οι φυλές των ιθαγενών της Βορείου Αμερικής από το Ρίο Γκράντε και πάνω οι οποίες από περίπου

2.000, σήμερα επιβιώνουν 200, διαφέρουν ως προς τα έθιμα και τη γλώσσα και τα κοινά χαρακτηριστικά τους είναι δυσδιάκριτα. Οι διηγήσεις τους είναι μύθοι για ιερές πράξεις που τους διηγούνται στην έναρξη των θρησκευτικών τελετών και των χορών, είναι ιστορίες για τις υπερφυσικές δυνάμεις όπου έχαιραν σοβαρότητας και αξιοπιστίας και στις οποίες τα σύνορα ανάμεσα στους ανθρώπους και στα ζώα, τη ζωή και τον θάνατο δεν υπήρχαν και είναι και οι εύθυμες ιστορίες όπου ήταν κατάλληλες για διήγηση οποιαδήποτε στιγμή. Δεν περιέχουν ηθικό δίδαγμα είναι συχνά χονδροειδείς και κοροϊδεύουν τις ανθρωπίνες αδυναμίες. Ο τόνος και το ύφος τους αντιστοιχεί με το χαρακτήρα των ιθαγενών. Τις χαρακτηρίζει η μονοτονία, η συντομία, η ασυναρτησία και δεν υπάρχει συγκεκριμένο συμπέρασμα, ενώ πολλά υπονοούνται και αφήνονται να ερμηνεύονται από τον καθένα με το δικό του τρόπο.

Η ιστορία για τη φυλή Μαντάν των Σιού έχει μια δόση αλήθειας γιατί ήταν μια μικρή φυλή με ένα μόνο χωριό.

Η ατυχία της φυλής των Μαντάν (Μιζούρι)

Οι Μαντάν οι άνθρωποι φασιανοί ζούσαν κάτω από τη γη σε ένα μεγάλο σπήλαιο που φύονταν πολλά αναρριχητικά φυτά όπου ένα από αυτά άνοιξε στον ελεύθερο αέρα μέσα από μια τρύπα της οροφής. Ένας Μαντάν σκαρφάλωσε σε αυτό και το σημείο που βγήκε στη γη είναι το σημερινό τους χωριό. Όταν κατέβηκε ξανά κάτω από τη γη διηγήθηκε το ωραίο μέρος που είδε και αφού η φυλή έκανε συμβούλιο άρχισαν να σκαρφαλώνουν από το κοτσάνι ένας κάθε φορά. Είχαν ανέβει αρκετοί όταν θέλησε να ανέβει μια χοντρή γυναίκα την οποία προσπάθησαν να αποτρέψουν όμως αυτή άρχισε να σκαρφαλώνει ώπου έσπασε το φυτό γι' αυτό το μεγαλύτερο μέρος της φυλής έμεινε κάτω από τη γη.

Μύθοι από τη Βόρεια Αμερική

Το κογιότ, ο λύκος των λιβαδιών, είναι άκακος και αδύναμος πάντα πεινασμένος και αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες για να βρει την τροφή του. Δεν είναι πολύ θαρραλέο ζώο αλλά από την πείνα του επιτίθεται σε μεγαλύτερα ζώα στα οποία δεν μπορεί στα αλήθεια να κάνει κακό γι' αυτό γελοιοποιείται· παρόλα αυτά όμως είναι καυχήσιμης. Κλέβει ό,τι βρει και τα δώρα που παίρνει δεν τα ανταποδίδει. Τα κόλπα του δεν εμπεριέχουν υπερηφάνεια και αξιοπρέπεια. Μία άλλη διήγηση για το κογιότ της φυλής Κάτο από την Καλιφόρνια περιγράφει την ανικανότητα του.

Το κογιότ και η οικογένειά του

Το κογιότ η γυναίκα του, ο γιος του και η κόρη του δεν κατάφερναν έτσι όπως ζούσαν ακατάστατα να βρουν τροφή. Επιπλέον ο χειμώνας ήταν βαρύς είχαν ξεμείνει από ξύλα και η γυναίκα ήταν άρρωστη. Το κογιότ ανόρεχτα πήγε για ξύλα και έφερε ένα που βρήκε κοντά στη καλύβα όταν το έριξε όμως στη φωτιά αυτό μύριζε τόσο άσχημα που έσβησαν τη φωτιά και βγήκαν από την καλύβα. Η γυναίκα με τα παιδιά αναγκάστηκε να πάει η ίδια για ξύλα και εκεί που έψαχνε κατάφερε να πιάσει από την ουρά ένα ελάφι που ήταν χωμένο στο χιόνι και έστειλε τα παιδιά να ειδοποιήσουν τον άντρα της να το σκοτώσει. Μετά από προετοιμασίες και καθυστερήσεις φτάνει επιτέλους και φωνάζει στη γυναίκα του να το αφήσει για να του ρίξει. Τα βέλη όμως δε βρήκαν το στόχο τους γιατί το ελάφι μια βούλιαζε στο χιόνι μια έβγαινε και ξέφυγε. Ξαναγύρισαν στην καλύβα σε κακά χάλια αλλά η γυναίκα αγανακτισμένη με την κατάσταση, που βρήκε ακόμη και λίγα ξερά φρούτα φαγωμένα, πήρε την κόρη της και έφυγε. Το αγόρι, ο Μισκολούμ, άρχισε να κλαίει και ο πατέρας του το παρηγόρησε λέγοντάς του ότι θα γυρίσει όταν πεινάσει. Η γυναίκα όμως δεν γύρισε γιατί έφυγε πεινασμένη και έμεινε με άλλα κογιότ. Το κογιότ και ο γιος του μετά από μέρες ακολούθησαν τα ίχνη του ελαφιού. Έφτασαν σε ένα φράγμα καστόρων και αφού κατέστρεψε το φράγμα σκότωσε έναν κάστορα. Οι κάστορες φοβήθηκαν ότι θα τους σκοτώσει όλους και θέλησαν να το ξεγελάσουν. Δάγκωσαν τα χείλη τους να ματώσουν και έκαναν τους φόβιους. Το κογιότ χάρηκε και πήγε να φέρει ξύλα αφού τους έδεσε με ένα μακρύ λουρί τις ουρές τους και την άλλη άκρη με το χέρι του Μισκολούμ. Τότε οι κάστορες τον παρέσυραν μέσα στο νερό ο μικρός άρχισε να φωνάζει και ο πατέρας του έτρεξε να τον σώσει. Τον έβγαλε από το νερό και οι κάστορες το έσκασαν. Τότε

τεμάχισε τον μικρό κάστορα έδωσε στο Μισκολούμ τα σκληρά κομμάτια έφαγε αυτός τα τρυφερά γρήγορα και μετά έφαγε και τα υπόλοιπα από τη μερίδα του γιου του. Συνέχισαν το ταξίδι στο κρύο κουβαλώντας το μικρό στη πλάτη και γλιστρώντας για ώρα σε μια πλαγιά πέφτουν σε ένα δέντρο. Ο μικρός γελούσε σπασμωδικά έτσι επανέλαβε πολλές φορές το γλίστρημα για παιχνίδι ώσπου δεν άκουγε να γελάει ο γιος του και πλησιάζοντας είδε ότι είχε πεθάνει από το κρύο. Το κογιότ προχωρώντας γρήγορα έφτασε σε ένα χωριό και είδε μια γυναίκα με γυρισμένη πλάτη στην είσοδο μιας σκηνής και δίπλα ένα παιδί στη κούνια. Η γυναίκα του άρεσε και θέλησε να βγάλει από τη μέση το παιδί που άρχισε να κλαίει. Μια γυναίκα που ήταν η γυναίκα του κογιότ τον μάλωσε ότι τρόμαξε τον εγγονό του γιατί η κόρη του η Κουσταπτσέκ παντρεύτηκε τον αρχηγό του χωριού. Τον ρώτησε για τον Μισκολούμ και της απάντησε ότι πέθανε από το κρύο. Τον τάισε και του είπε όταν έρθουν οι άντρες να μείνει παράμερα. Αυτός όμως σκεφτόταν ότι απέκτησε εγγονό το γιο ενός αρχηγού και όταν ήρθαν οι άντρες σπκώθηκε και πήγε να φαι μαζί τους όμως δεν του έδωσαν τίποτα και επιπλέον σκούπισαν τα πόδια τους στο πανωφόρι του. Εξοργισμένο πήγε στη γυναίκα του να παραπονεθεί αλλά του είπε να μη φωνάζει γιατί θα τους θυμώσει περισσότερο. Ακούστηκε τότε η φωνή του αρχηγού που ρωτούσε ποιος είναι ο περίεργος που τολμάει να μιλάει και ότι του αξίζει ο θάνατος. Το κογιότ βγήκε στον παγωμένο αέρα και κατατρομαγμένο το έσκασε μακριά, πολύ μακριά...

Ένα πρόσωπο που εμφανίζεται συχνά είναι ο Νανεμπόζο, ένα μικρό άχαρο πλάσμα που ζει με τη γιαγιά του μέσα στη μιζέρια είναι κακός κυνηγός και τεμπέλης.

Πώς ο Νανεμπόζο σκότωσε ένα βίσονα και μιαν αρκούδα (φυλή Μενόμινι, Ουισκόνσιν)

Ο Νανεμπόζο είδε ένα βίσονα και λιγουρευόταν την καμπούρα του και άλλα σημεία του σώματός του και γλειφόταν σκεφτόμενος τι νόστιμα που θα ήταν. Αργότερα είδε μια αρκούδα να τρωει μούρα και σκέφτηκε ότι αν την σκότωνε θα έτρωγε την καρδιά της για να αποκτήσει θάρρος και δύναμη και από τη γούνα της θα έχει ωραία κουβέρτα. Έκανε τον λυπημένο και πιάνοντάς της την κουβέντα προσπάθησε να της βάλει λόγια για το βίσονα ότι θέλει να την τρυπήσει με τα κέρατά του, ότι είναι δειλή, ότι είναι «στραβή ουρά», «γλείφτης μούρων» και το ίδιο έκανε και με το βίσονα ότι τον είπε η αρκούδα «αδύναμο πόδι», «χοντρή καμπούρα» και «φαγάνα χόρτων». Στην αρχή δεν έδιναν σημασία αλλά στις τόσες κακοήθειες που άκουσαν δια στόματος Νανεμπόζο όρμησαν το ένα πάνω στο άλλο

και αλληλοσκοτώθηκαν. Ο Νανεμπόζο τα έγδαρε και έτρεξε στη γιαγιά του για να τον βοηθήσει στο κουβάλημα. Η γιαγιά του δεν τον πίστεψε και αφού λογομάχησαν του είπε ότι θα τον βοηθήσει το πρωί. Βρήκαν όμως μόνο τους σκελετούς των ζώων γιατί το κρέας το έφαγαν οι λύκοι το βράδυ έτσι μάζεψαν τα κόκαλα για να φτιάξει η γιαγιά μια σούπα μετά από τόσο καιρό που είχαν να φάνε.

Λιγότερο εμφανίζεται ένα άλλο πρόσωπο ο Ικτινίκι που είναι μεγαλύτερος από το Νανεμπόζο πολυλογάς και αποτυχαίνει στα πάντα. Ο ημίθεος Κιτσακαουάνο είναι ήρωας πολλών μύθων που περιέχουν ένα είδος χονδροειδούς κωμικού στοιχείου. Πολέμησε στην αρχή της δημιουργίας τις δυνάμεις του κακού έγινε φίλος με τους ανθρώπους και αργότερα τιμήθηκε ως προστάτης των πολεμιστών. Είναι αγαπτός αλλά άξεστος, γελάει με τα πάντα. Οι Δίδυμοι αδελφοί ήταν και αυτοί αστείοι και οι Πουέμπλος τους ονόμαζαν «οι θεοί των μικρών πολεμικών πράξεων». Είναι δυο κακομαθημένα αγόρια που παιδεύουν τη γιαγιά τους η οποία τα μαλώνει συνέχεια.

Πώς οι Δίδυμοι έπαιζαν με τις αστραπές και τις βροντές (φυλή Ζουνί, Αριζόνα και Νέο Μεξικό)

Ο Αχαγιούτα και ο Ματσαϊλέμα τα δίδυμα αδέρφια που ζούσαν με τη γιαγιά τους σ' ένα βουνό που ονομάστηκε «Βροντώδη Όρη» έκαναν τόσες τρέλες θέλοντας να διασκεδάσουν απελπίζοντας τη γιαγιά τους που ακόμη και εκείνη γινόταν θύμα τους. Μια μέρα τους ήρθε η ιδέα να κλέψουν από τους θεούς της βροχής τις αστραπές και τις βροντές για να παίξουν. Έφτασαν στην κατοικία των θεών και ζήτησαν τη βοήθεια της σαρανταποδαρούσας την οποία έπεισαν να σκαρφαλώσει στο τοίχο του μεγάλου σπιτιού να πάρει την πέτρα της βροντής και το ακόντιο της αστραπής και να τους τα φέρει. Αυτοί τα πήραν και πήγαν σπίτι τους η γιαγιά όμως κατάλαβε τι έκλεψαν και τους μάλωσε. Πάνω στον βαργά άρχισαν να παίζουν με τα «παιχνίδια» και άρχισε να βρέχει δυνατά. Η γριά κατατρομαγμένη κλείστηκε στο δωμάτιο της, αυτά συνέχισαν να παίζουν μέχρι που η στάθμη του νερού έφτασε πολύ ψηλά. Φοβισμένοι πέταξαν στον ουρανό την αστραπή και τη βροντή και σταμάτησε η βροχή. Όταν όμως αναζητήσαν τη γιαγιά τους την βρήκαν πνιγμένη και κατάλαβαν το κακό που προξένησαν με το παιχνίδι τους. Εγκατέλειψαν την περιοχή και κανείς δεν ξέρει πού πήγαν αλλά και η σαρανταποδαρούσα για τιμωρία από μεγαλόσωμο ζώο που ήταν μεταμορφώθηκε στο μικροσκοπικό που γνωρίζουμε.

Πηγές: Η. R. Rieder, «Ινδιάνοι», Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 1984.

Lewis Spence, «Ινδιάνοι Φυλές - Έθιμα και Ιστορία» Ιαμβλίκος 1995.

«Τσάσκις» και «Κίπους»

Η επικοινωνία και η πληροφορική στα χρόνια των Ίνκας

Διάφορα ευρήματα επιβεβαιώνουν ότι η επικοινωνία και η διάδοση πληροφοριών μέσω αγγελιοφόρων χρησιμοποιούνταν στην Αίγυπτο, την Αρχαία Ελλάδα, τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, την Κίνα, το Μεξικό και αλλού. Σύμφωνα με γνωστά ιστορικά κείμενα, μεγάλες ειδήσεις, όπως η άφιξη των Ισπανών κατακτητών στην αμερικανική ήπειρο ή η ήττα των Περσών στη Σαλαμίνα, ταξίδεψαν και έφτασαν στα πιο απόμακρα μέρη με απίστευτη ταχύτητα μέσω μαντατοφόρων. Είναι γνωστό επίσης ότι αρκετοί πολιτισμοί έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στη χρήση νημάτων, σχοινιών και κόμπων για την καταγραφή και διάδοση πολύτιμων πληροφοριών. Έχουν φτάσει μέχρι την εποχή μας διάφοροι μύθοι, τελετουργικά ή γεγονότα που συνδέονται με κόμπους και νήματα, κάποια από αυτά μάλιστα επενδυμένα με μία ιδιαίτερη συμβολική σημασία, όπως για παράδειγμα, ο γόρδιος δεσμός ή ο μίτος της Αριάδνης. Παρακάτω ακολουθεί μία συνοπτική παρουσίαση δύο όχι και τόσο διάσημων συστημάτων επικοινωνίας και καταγραφής που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια του ινκαϊκού πολιτισμού.

Ανθρώπινα ταχυδρομεία

Στα τέλη του 15^{ου} αιώνα η αυτοκρατορία των Ίνκας απλωνόταν σε μία περιοχή που εκτεινόταν από τη σημερινή Κολομβία μέχρι την κεντρική Χιλή. Η επικοινωνία σε μία τόσο αχανή έκταση ήταν δυνατή χάρη σε ένα περίπλοκο και εκτεταμένο οδικό δίκτυο: εκατοντάδες λιθωστρομμένοι δρόμοι και μονοπάτια δεκάδων χιλιομέτρων ένωναν πόλεις και χωριά που χωρίζονταν από τεράστιες αποστάσεις. Το ξακουστό αυτό οδικό σύστημα συμπληρωνόταν από ένα λιγότερο γνωστό αλλά αντίστοιχα οργανωμένο και αποτελεσματικό σύστημα «ανθρώπινου ταχυδρομείου», τους λεγόμενους τσάσκις.

Ται από τη λέξη chaski που στα κέτσουα σημαίνει «αυτός που παίρνει ή δίνει κάτι». Ο τσάσκι διένυε ένα κομμάτι της απόστασης που έπρεπε να καλυφθεί, παρέδιδε το μήνυμα στον επόμενο αγγελιοφόρο, αυτός με τη σειρά του στον επόμενο, κ.ο.κ. Με αυτό τον τρόπο, η πληροφορία έφτανε στον τελικό προορισμό της στο συντομότερο δυνατό χρόνο. Μία σκυταλοδρομία μηνυμάτων δηλαδή, η οποία απαιτούσε παράλληλα ένα σύστημα διατήρησης των δρόμων και των μονοπατιών σε καλή κατάσταση, καθώς επίσης και πολλούς σταθμούς ξεκούρασης. Τα καταλύματα αυτά ήταν διάσπαρτα σε όλο το οδικό δίκτυο (σύμφωνα με τους υπολογισμούς του χρονικογράφου Βελάσκο υπήρχαν περισσότεροι από δύο χιλιάδες σταθμοί, ενώ οι τσάσκις ξεπερνούσαν τους χίλιους), σε κοντινές αποστάσεις μεταξύ τους, και συνήθως σε υψώματα για να είναι ορατά. Σε αυτά υπήρχαν δύο πόστα που κοίταζαν προς αντίθετες κατευθύνσεις, με δύο τσάσκις στο καθένα για να αλλάζουν βάρδιες. Σύμφωνα με τις ιστορικές περιγραφές, ο τσάσκι ήταν πάντα σε εγρήγορση και κοίταζε προσεκτικά προς την κατεύθυνση ευθύνης του. Μόλις διέκρινε τον γείτονα τσάσκι να πλησιάζει, έτρεχε με όλη του τη δύναμη για να τον συναντήσει. Ο τελευταίος, αν μετέφερε προφορικό μήνυμα, άρχιζε ήδη να φωνάζει το μήνυμα που έφερνε, έτσι ώστε μέχρι να συναντηθούν να έχει ολοκληρωθεί η μετάδοσή του και να μην χάνεται χρόνος. Σε περίπτωση μάλιστα που δεν είχε προλάβει να μεταφέρει όλο το μήνυμα στον επόμενο τσάσκι, έτρεχε μαζί του όσο χρειαζόταν.

Η μέση ταχύτητα των τσάσκις ήταν 200 μέτρα το λεπτό, που σημαίνει ότι κάλυπταν μία απόσταση δύο χιλιομέτρων σε δέκα λεπτά. Οι τσάσκις εκτός από προφορικά μηνύματα μετέφεραν και κίπους (βλέπε παρακάτω) αλλά και εμπορεύματα. Με αυτόν τον τρόπο έφτανε για παράδειγμα στην πρωτεύουσα Κούσκο φρέσκο ψάρι από τον Ειρηνικό (μία απόσταση γύρω στα 670 χιλιόμετρα) μέσα σε μια-δυο μέρες και ειδήσεις από το Κίτο ή τη Χιλή μέσα σε τέσσερις με πέντε μέρες.

Οι τσάσκις είχαν ένα άσπρο φτερό στο κεφάλι τους για να ξεχωρίζουν από μακριά και φυσούσαν με δύναμη ένα θαλασσινό κοχύλι σε σχήμα σαλιγκαριού, το πουτούτου, για να αναγγείλουν την άφιξή τους σε αυτόν που θα τους διαδεχόταν. Επιλέγονταν ανάμεσα στους πιο νέους και δυνατούς άντρες, είχαν άριστη σωματική κατάσταση και καλή μνήμη. Όλα τα χωριά έπρεπε να προσφέρουν αγγελιοφόρους για να μεταφέρουν τα μηνύματα στην «περιφέρειά» τους.

Διάφορα ευρήματα αποδεικνύουν ότι οι τσάσκις δεν ήταν εφεύρεση των Ίνκας. Ζωγραφισμένα κεραμικά μοτσίκα (πολιτισμός που προηγείται του ινκαϊκού) τα οποία βρέθηκαν σε τάφους, απεικονίζουν αγγελιοφόρους με άσπρα φτερά και κεφάλι πουλιού να τρέχουν και να μεταφέρουν μηνύματα μέσα

σε μικρές τσάντες ή με μία σπειροειδή γραμμή να βγαίνει από το στόμα τους, σημάδι του προφορικού μηνύματος. Παρόμοιο σύστημα επικοινωνίας είχαν και οι Αζτέκοι στο Μεξικό, όπου σύμφωνα με διάφορες πηγές οι αγγελιοφόροι περνούσαν από ειδική εκπαίδευση, η ένδυση και η κόμμωσή τους ήταν ανάλογη με το μήνυμα που μετέφεραν και μετακινούνταν με ασφάλεια σε όλα τα μέρη, καθώς θεωρείτο ιεροσουλία να τους βλάψεις.

Αργότερα οι Ισπανοί κατακτητές χρησιμοποίησαν αυτά τα δίκτυα επικοινωνίας για τις πολιτικές και στρατιωτικές τους ανάγκες, ωστόσο το σύστημα άρχισε σταδιακά να εξασθενεί, ώσπου εξαφανίστηκε τον 17^ο αιώνα.

Προκολομβιανοί υπολογιστές

Ένα απλό κορδόνι, τριάντα περίπου εκατοστών ή και μακρύτερο, από μαλλί αλπάκα, στο οποίο κρέμονταν μικρά σχοινιά διαφόρων χρωμάτων, και στα οποία ήταν δεμένα άλλα, μικρότερα νήματα σχηματίζοντας έτσι πολλούς κόμπους σε διάφορες αποστάσεις και μεγέθη. Ο λόγος για τα κίπους, ένα σύστημα μέτρησης και λογιστικής για κάποιους, καταχώρισης κάθε είδους πληροφοριών και γεγονότων για άλλους, μία «βάση δεδομένων», όπως θα λέγαμε σήμερα, αποτελούμενη από κορδόνια και κόμπους (κίπου στα κέτσουα σημαίνει κόμπος ή ομιλούσα κορδέλα).

Η ερμηνεία των κίπους έχει προκαλέσει διχογνωμία ανάμεσα στους μελετητές. Σύμφωνα με την πιο απλουστευμένη, αλλά ξεπερασμένη στις μέρες μας ερμηνεία, τα κίπους ήταν απλώς ένα σύστημα μέτρησης, καταγραφής και απομνημόνευσης συγκεκριμένων εννοιών: η θέση και ο αριθμός των κόμπων υποδήλωναν τις ποσοτικές πληροφορίες, το κορδόνι την κύρια έννοια στην οποία αναφερόταν το κίπου και τα μικρότερα χρωματιστά σχοινιά τα χαρακτηριστικά αυτής της έννοιας. Για παράδειγμα, με βάση αυτή την ερμηνεία, ένα κίτρινο κορδόνι (που συμβόλιζε το καλαμπόκι) από το οποίο ήταν δεμένο ένα γαλάζιο σχοινί, ανάλογα με τους κόμπους που σχημάτιζε, σήμαινε την ποσότητα του καλαμποκιού σε μία συγκεκριμένη περιοχή.

Ωστόσο, οι περισσότεροι μελετητές συγκλίνουν στο ότι στα κίπους, πέρα από στατιστικά στοιχεία (απογραφή πληθυσμού, αγροτική παραγωγή, φορολογία), «γράφονταν» και ιστορικά γεγονότα, νόμοι, κανόνες, λογοτεχνικά και θεατρικά κείμενα, προσευχές, τελετουργίες, έθιμα κ.λπ. Αυτό σημαίνει ότι απεικόνιζαν όχι μόνο συγκεκριμένες αλλά και αφηρημένες έννοιες και ιδέες, πράγμα που κατορθωνόταν εκτός από το συνδυασμό νημάτων και κόμπων, με τον ευφυή, περίπλοκο και επιμελή συνδυασμό λίγων μόνο χρωμάτων. Φαίνεται, λοιπόν, ότι υπήρχαν διάφορων ειδών κίπους: στατιστικά, λογιστικά, ιστορικά, διοικητικά, νομικά, θρησκευτικά, πολιτιστικά, στρατιωτικά, ημερολογιακά, αστρονομικά κ.λπ.

Στην αυτοκρατορία των Ίνκας δεν υπήρξε γραφή με την έννοια της φωνητικής αναπαραγωγής των λέξεων. Αρκετοί μελετητές υποστηρίζουν, ωστόσο, ότι τα κίπους συνιστούν ένα είδος πρωτόλειας γραφής, καθώς μπορούν

να διαβαστούν σαν ιδεογράμματα, και όχι ένα μέσο απλής απομνημόνευσης. Σύμφωνα με τον ερευνητή των πολιτισμών κέτσουα και αϊμάρα Miranda Luizaga, που έχει μελετήσει και μεταφράσει κίπους, όλα τα σύμβολα κίπους είναι αριθμητικά, γι' αυτό και τα μαθηματικά κίπους ήταν τα πρώτα που αποκωδικοποιήθηκαν. Η κίπογραφία, επομένως, είναι η μαθηματική αναπαράσταση γλωσσικών κειμένων, δεδομένου ότι για τους αϊμάρα όλες οι κοσμικές υπάρξεις μπορούν να αναπαρασταθούν μαθηματικά.

Το σίγουρο πάντως είναι ότι και εκείνα τα χρόνια μόνο ένας ειδικός μπορούσε να διαβάσει και να κωδικοποιήσει τα κίπους. Οι «κίπουκαμαγιόκ» περνούσαν από ειδική πολύχρονη εκπαίδευση και ειδικεύονταν στα διάφορα κίπους, άλλος στην αστρονομία, άλλος στην αγροτική παραγωγή κ.λπ. Έπειτα κάποιιοι από αυτούς αποστέλλονταν στις επαρχίες της αυτοκρατορίας και αναλάμβαναν να συλλέξουν, να αναλύσουν και να καταγράψουν τις πληροφορίες σε κατά τόπους λεπτομερή αρχεία, ενώ άλλοι παρέμεναν να φροντίζουν το κεντρικό αρχείο στο Κούσκο. Με αυτό τον τρόπο, ο αυτοκράτορας διατηρούσε τον έλεγχο και ήταν ενήμερος για το τι συνέβαινε σε όλη την επικράτεια. Ο κεντρικός «υπολογιστής» του Κούσκο, όπως και τα περιφερειακά αρχεία, καταστράφηκαν ανάμεσα σε όλα τα άλλα από τους Ισπανούς κατακτητές και ιεραπόστολους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόμοια συστήματα είχαν αναπτυχθεί και πριν από τους Ίνκας: οι Μοτσίκας στο Περού για την καταγραφή στοιχείων χρησιμοποιούσαν κουκιά, όπου ζωγράφιζαν σύμβολα που απαιτούσαν ιδιαίτερη τεχνική για να αποκωδικοποιηθούν· οι ιθαγενείς Ιροκέσες και Αλγονκίνος των ΗΠΑ χρησιμοποιούσαν πλακέτες περασμένες από κλωστή για να καταχωρίζουν ιστορικά γεγονότα ή να κάνουν μαθηματικούς υπολογισμούς, ενώ οι Κίτος στο Εκουαδόρ έφτιαχναν πηλινές κάρτες σε σχήμα δίσκου και χάραζαν πάνω τους σύμβολα, που ακόμη δεν έχουν αποκωδικοποιηθεί.

Μ.Π.

10

ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

- **Χελιδόνια** Πιανιέλ Μογιάνο (Αργεντινή) • **Ο Αφέντης** Αμπενάρδο Καστίγιο (Αργεντινή) • **Η κόλαση που τόσο φοβόταν** Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη) • **Παρουσία** Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη) • **Φρενοκομείο με θέα τη θάλασσα** Μάρκο Τούλιο Αγκιδέρα Γκαρραμούνιο (Κολομβία) • **«Μην πεις ότι την αγάπας»** Σευέλ Πας (Κούβα) • **Η μεγάλη Κόλαση** Γκιγιέρμο Μαρτίνες (Αργεντινή) • **Το μυστήριο της αράχνης** Πάκο Ιγνάσιο Τάιμπο II (Μεξικό) • **Σορόκο, η μάνα του, η κόρη του** Ζοάο Γκιμαράες Ρόζα (Βραζιλία) • **Αγάπη** Κλάρισε Λισπέκτορ (Βραζιλία)

Σήματα Καπνού

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ